SOK-yhtymä 2016

Tilinpäätös 1.1.–31.12.2016

SOK-yhtymän tilinpäätös 2016

Hallituksen toimintakertomus 4

Konsernitilinpäätös, IFRS 10
Konsernin tuloslaskelma 10
Konsernitase 11
Konsernin rahavirtalaskelma 12
Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista 13
Konsernitilinpäätöksen liitetiedot:
Perustiedot 14
Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet 14
1. Segmentti-informaatio 22
2. Liiketoiminnan muut tuotot 26
3. Työsuhde-etuuksista aiheutuneet kulut 26
4. Poistot ja arvonalentumiset 28
5. Liiketoiminnan muut kulut 28
6. Tilintarkastajan palkkiot 28
7. Rahoitustuotot ja -kulut 29
8. Rahoitusinstrumenteista tuloslaskelmaan kirjatut erät 29
9. Tuloverot 29
10. Aineelliset hyödykkeet 30
11. Sijoituskiinteistöt 31
12. Aineettomat hyödykkeet 32
13. Liikearvon arvonalennustestaus 33
14. Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä 33
15. Pitkäaikaiset rahoitusvarat 35
16. Laskennalliset verot 36
17. Vaihto-omaisuus 37
18. Myyntisaamiset ja muut lyhytaikaiset korottomat saamiset 37
19. Lyhytaikaiset korolliset saamiset 37
20. Rahavarat 37
21. Oma pääoma 37
22. Lisäosuuspääoma 37
23. Korolliset velat 38
24. Korottomat velat 38
25. Rahoitusvarojen ja -velkojen käyvät arvot 39
26. Varaukset 43
27. Muut vuokrasopimukset 43
28. Rahoitusriskien ja hyödykkeiden hintariskien hallinta 44
29. Lähipiiritapahtumat 52
30. Vastuusitoumukset 52
31. Tytär- ja osakkuusyhtiöt 54
32. Tilinpäätöksen jälkeiset tapahtumat 55

SOK-yhtymän tunnusluvut 2012–2016 56

Emo-osuuskunnan tilinpäätös, FAS 58
SOK:n tuloslaskelma 58
SOK:n tase 59
SOK:n rahoituslaskelma 60
SOK:n tilinpäätöksen liitetiedot 61

Hallituksen ehdotus SOK:n tilikauden ylijäämän käyttämisestä 70

Tilintarkastuskertomus 71

Hallintoneuvoston lausunto 73

Hallituksen toimintakertomus

Toimintaympäristön kehitys

Vuonna 2016 talouden kehitys oli ennakoitua parempaa ja Suomen talous palasi monen vuoden jälkeen kasvu-uralle. Kasvu perustui kotimaiseen kysyntään, erityisesti yksityisen kulutuksen kasvuun, ja rakennusalan investointeihin. Vienti kuitenkin jäi maailman kaupan kasvua hitaammaksi. Kulutuksen kasvua tukivat mm. kotitalouksien reaalitulojen kasvu, ennakoitua parempi työllisyyskehitys ja kuluttajien luottamuksen vahvistuminen omaan talouteen ja Suomen kehitykseen. Myös vähittäiskauppa kääntyi viime vuonna lievään kasvuun. Vuoden 2016 alussa vapautuneita aukioloja hyödynnettiin erityisesti marketkaupassa ja ne onnistuivat kasvattamaan hieman liikevaihtoaan hintakilpailusta huolimatta.

Suomi on päässyt kasvu-uralle, mutta kirittävää riittää. Lähivuosina kasvun odotetaan jäävän aiempia noususuhdanteita selvästi vaimeammaksi. Viennin odotetaan lähtevän maltilliseen kasvuun Suomen vientimaiden kysynnän elpyessä. Maailman talouteen liittyy kuitenkin poliittisia ja taloudellisia epävarmuuksia, jotka voivat vaikuttaa viennin kehittymiseen. Suomen julkisen talouden epätasapaino ei kuitenkaan korjaannu ilman viennin ja investointien vahvempaa elpymistä. Vuonna 2017 yksityisen kulutuksen kasvua Suomessa hidastaa käytettävissä olevien tulojen vähentyminen. Tähän vaikuttavat mm. inflaation nopeutuminen ja kilpailukykysopimuksen mukaiset pienet sopimuskorotukset. Työllisyyden ennakoidaan kuitenkin kehittyvän parempaan suuntaan. Vähittäiskaupan ennakoidaan lähivuosina kasvavan maltillisesti. Kasvu on kuitenkin riippuvainen työllisyyden kehityksestä.

S-ryhmän kehitys 1.1.–31.12.2016

S-ryhmän muodostavat osuuskaupat ja SOK tytäryhtiöineen. S-ryhmän veroton vähittäismyynti vuonna 2016 oli 11 020 miljoonaa euroa, jossa on kasvua edelliseen vuoteen verrattuna 2,0 prosenttia.

S-ryhmän veroton vähittäismyynti liiketoiminta-alueittain	**Milj. €**
Prisma*	3 451
S-market	3 322
Sale ja Alepa	978
Muu marketkauppa	5
Marketkauppa yhteensä*	7 755
Rautakauppa	197
Liikennemyymälä- ja polttonestekauppa	1 543
Tavaratalo- ja erikoisliikekauppa	300
Matkailu- ja ravitsemiskauppa*	793
Auto- ja autotarvikekauppa	339
Maatalouskauppa	76
Muut	15
S-ryhmä yhteensä*	**11 020**

*Sisältää lähialueiden (Baltia ja Pietari) vähittäismyynnin

S-ryhmässä oli joulukuun lopussa 1 633 toimipaikkaa, kun niitä oli 1 632 edellisen vuoden vastaavana ajankohtana.

Alueosuuskauppojen lukumäärä oli vuoden 2016 lopussa 20 ja paikallisosuuskauppojen seitsemän.

Bonusjärjestelmään kuuluviin osuuskauppoihin liittyi vuoden 2016 aikana 97 028 uutta jäsentä. Asiakasomistajien kokonaisjäsenmäärä oli vuoden lopussa 2 292 039. Bonusta asiakasomistajille maksettiin yhteensä 353 miljoonaa euroa.

S-ryhmän investoinnit olivat 511 miljoonaa euroa, kun ne vuotta aikaisemmin olivat 558 miljoonaa euroa.

S-ryhmän yhteenlaskettu konsolidoimaton tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja oli 292 miljoonaa euroa voitollinen, kun tulos edellisenä vuonna oli 299 miljoonaa euroa. Osuuskauppojen yhteenlaskettu tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja oli 269 miljoonaa euroa, kun se edellisenä vuonna oli 289 miljoonaa euroa. SOK-yhtymän tulos ennen veroja (IFRS) oli 23 miljoonaa euroa voitollinen, kun se edellisenä vuonna oli 9 miljoonaa euroa.

Taloudellinen kehitys

SOK:n toiminta

SOK on SOK-yhtymän emoyhteisö. SOK:n tehtävänä on sääntöjensä mukaan S-ryhmän keskusliikkeenä edistää ja kehittää osuuskauppojen ja muiden S-ryhmään kuuluvien yhteisöjen toimintaa, ohjata ja valvoa ryhmän kokonaisvoimavarojen tehokasta käyttöä sekä valvoa S-ryhmän ja sen eri osien toimintaa ja etuja.

SOK vastaa S-ryhmän strategisesta ohjauksesta. Sen tehtävät muodostuvat ketjuohjaus-, asiakasomistaja- ja markkinointipalvelujen sekä muiden ryhmä- ja konsernipalvelujen tuottamisesta S-ryhmän yrityksille sekä näihin palveluihin ja muuhun S-ryhmän toimintaan liittyvästä kehittämistoiminnasta. S-ryhmän liiketoiminnan kannalta keskeisiä palveluita ovat lisäksi hankinta- ja valikoimapalvelut.

Liiketoimintaa harjoittavien tytäryhtiöidensä kautta SOK monipuolistaa asiakasomistajille suunnattua palvelutarjontaa S-ryhmässä. Lisäksi SOK harjoittaa tytäryhtiöidensä kautta market- sekä matkailu- ja ravitsemiskauppaa Baltian alueella ja Pietarissa.

SOK-yhtymän taloudellinen kehitys 1.1.–31.12.2016

SOK-yhtymän liikevaihto 1.1.–31.12.2016 oli 7 074,0 miljoonaa euroa, jossa on 0,5 prosenttia kasvua edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna.

SOK-yhtymän liikevoitto oli 27,0 miljoonaa euroa (11,1 milj. €). Matkailu- ja ravitsemiskaupan sekä pankkitoiminnan positiivisilla tuloskehityksillä oli merkittävin vaikutus liikevoiton kasvussa. Ulkomaisen liiketoiminnan osuus liikevaihdosta oli 6,3 prosenttia (6,3 %) eli 445 miljoonaa euroa.

SOK-yhtymän taloudellista asemaa ja tulosta kuvaavat seuraavat tunnusluvut.

SOK-yhtymä	**2016**	**2015**	**2014**
Liikevaihto, milj. €	7 074	7 038	7 286
Liikevoitto, milj. €	27,0	11,1	43,1
Liikevoitto, %	0,4	0,2	0,6
Oman pääoman tuotto, %	1,8	0,1	5,5
Omavaraisuusaste, %	37,0	37,0	38,3

SOK-yhtymän operatiivinen liikevaihto ja operatiivinen liiketulos liiketoiminta-alueittain (segmenteittäin)

SOK-yhtymän operatiivinen liikevaihto ja liiketulos on jaettu operatiivisen seurannan mukaisiin kauppatoiminnan liiketoiminta-alueisiin. Lisäksi operatiivisesti seurataan pankkitoiminnan liiketulosta.

	Liikevaihto Milj. €	**+/- % ed. v.**	**Liiketulos M€**	**Muutos M€**
Marketkauppa	397	-11,3	-26,3	+1,0
Matkailu- ja ravitsemiskauppa	255	-1,4	+24,1	+5,1
Hankinta- ja palvelutoiminta	6428	+0,3	+3,1	+1,5
Kiinteistöliiketoiminta	82	+19,8	+17,2	+3,3
Pankkitoiminnan tulos			+8,2	+2,5
Sisäiset eliminoinnit ja muut	-93	-39,2	+0,3	-2,5
SOK-yhtymä yhteensä	**7 070**	**+0,5**	**+26,6**	**+11**

Rahoitus

SOK-yhtymän rahoitustilanne on ollut erinomainen koko vuoden. SOK-yhtymän korolliset nettovelat olivat joulukuun lopussa 2,8 miljoonaa euroa (-79,3 milj. €) ja velkaantumisaste (gearing) 0,4 prosenttia (-12,9 %). SOK-yhtymän omavaraisuusaste oli 37,0 prosenttia (37,0 %).

SOK-yhtymällä oli joulukuun lopussa likvidejä varoja 184,2 miljoonaa euroa (249,9 milj. €). Lisäksi konsernilla oli käyttämättömänä 60,0 miljoonan euron (180,0 milj.€) määräiset pitkäaikaiset sitovat luottolimiitit sekä 57,0 miljoonan euron (17,0 milj. €) määräiset tililimiitit.

Investoinnit ja realisoinnit

SOK-yhtymän pysyvien vastaavien hankinnat eli investoinnit käyttöomaisuu-teen olivat katsauskaudella 93,1 miljoonaa euroa (48,2 milj. €). Investoinneista merkittävä osa liittyi logistiikka- ja terminaalikiinteistöihin sekä tietojärjestelmiin. Lisäksi investoitiin kotimaan matkailu- ja ravitsemiskauppaan sekä hankittiin Radisson Blu Espoon kiinteistö.

Pysyvien vastaavien realisoinnit katsauskaudella olivat 33,9 miljoonaa euroa (24,6 milj. €). Pysyvien vastaavien realisoinnit koostuivat osake- ja kiinteistömyynneistä, joista suurin oli Hankkija Oy:n osakkeiden viimeinen maksuerä, joka on tuloutettu IFRS:n mukaan tilikaudella 2013.

Henkilöstö

Tilikauden aikana SOK-yhtymän kokoaikaiseksi muutettu keskimääräinen henkilömäärä (aktiiviset työsuhteet) oli 5 849 (2015: 7 778, 2014: 8 232).

SOK-yhtymän aktiivisessa työsuhteessa oleva henkilömäärä oli vuoden 2016 lopussa 6 722, josta SOK:n henkilöstöä oli 1 355 (20 %) ja tytäryhtiöiden 5 367 henkilöä (80 %). Henkilömäärä väheni edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna 556 henkilöllä (6 %). Henkilöstöstä työskenteli ulkomailla yhteensä 3 428 henkilöä (51 %). Vuoden aikana henkilöstömäärän vähenemiseen vaikuttivat henkilöstövähennykset ja liikkeenluovutukset SOK:lla ja tytäryhtiöissä sekä henkilöstömuutokset lähialueilla.

Liiketoiminta-alueiden kehitys

Marketkauppa

Marketkauppa käsittää Virossa, Latviassa, Liettuassa ja Venäjällä harjoitettavan liiketoiminnan. Virossa on viisi Prisma-yksikköä Tallinnassa sekä kaksi yksikköä Tartossa ja yksi Narvassa. Latvian Riiassa on toiminnassa kolme Prismaa, kun toukokuun lopussa suljettiin yksi yksikkö vuokrasopimuksen päätyttyä ja toinen yksikkö kesäkuussa, koska rakennus asetettiin käyttökieltoon viranomaisten toimesta rakenneteknisistä syistä. Liettuan Vilnassa sijaitsee kaksi Prismaa, samoin Kaunasissa. Pietarissa on toiminnassa 17 Prismaa.

Marketkaupan liikevaihto oli 397 miljoonaa euroa. Liikevaihto laski edelliseen vuoteen verrattuna 11 prosenttia, mihin vaikuttivat osaltaan yksiköiden sulkeminen Latviassa, ruplan valuuttakurssi ja kilpailun kiristyminen kaikilla markkina-alueilla. Marketkaupan liiketulos oli 1,0 miljoonaa euroa edellisvuotta parempi. Marketkaupan investoinnit olivat 1,7 miljoonaa euroa, jotka olivat kaluston korvausinvestointeja.

Matkailu- ja ravitsemiskauppa

SOK-yhtymässä matkailu- ja ravitsemiskauppaa vuonna 2016 harjoittivat Suomessa toimiva Sokotel Oy, Virossa toimiva AS Sokotel sekä Venäjällä toimiva OOO Sokotel.

Suomessa matkailu- ja ravintolakaupan markkinat olivat vahvassa kasvussa vuonna 2016. Sokotel Oy:n liikevaihto vuonna 2016 oli 210,9 miljoonaa euroa, joka laski edellisestä vuodesta 3,1 prosenttia. Liikevaihdon lasku johtui Break Sokos Hotel Caribian liiketoiminnan myynnistä loppuvuonna 2015 ja käynnissä olevista uudistushankkeista. Sokotel Oy:n liiketulos parani selvästi edellisestä vuodesta saavuttaen yli 10 prosentin tason pääosin hyvän majoituskaupan vertailukelpoisen liikevaihdon kehityksen ansiosta.

Tallinnassa matkailu- ja ravitsemiskauppaa harjoittavan AS Sokotelin liikevaihto oli 18,5 miljoonaa euroa kasvaen 3,7 prosenttia edellisvuodesta. AS Sokotelin liiketulos oli hieman edellisvuotta heikompi kustannustason noususta johtuen.

Pietarissa matkailu- ja ravitsemiskauppaa harjoittavan OOO Sokotelin liikevaihto oli 25,6 miljoonaa euroa, joka kasvoi edellisestä vuodesta 11,2 prosenttia. Paikallisessa valuutassa liikevaihto kasvoi 18,5 prosenttia. OOO Sokotelin liiketulos oli edellistä vuotta selvästi parempi saavuttaen uuden ennätyksen pääosin markkinaa paremman liikevaihdon kehityksen ansiosta.

Matkailu- ja ravitsemiskaupan investoinnit olivat vuonna 2016 yhteensä 9,7 miljoonaa euroa. Näistä Suomeen tehtiin 9,1 miljoonaa euroa, Venäjälle 0,3 miljoonaa euroa ja Viroon 0,3 miljoonaa euroa. Investoinnit koostuivat pääosin hotelliyksiköiden uudistusinvestoinneista.

Hankinta- ja palvelutoiminta

Hankinta- ja palvelutoiminta koostuu SOK:n hankintatoiminnan tuottamista päivittäis- ja käyttötavaroiden hankintapalveluista, Inex Partners Oy:n tuottamista logistiikkapalveluista, Meira Nova Oy:n hotelli-, ravintola- ja catering-alan hankinta- ja logistiikkapalveluista sekä SOK-yhtymän pääosin S-ryhmän yksiköille tuottamista muista palveluista. S-ryhmän yksiköille tuotetuista muista palveluista syntyvä liikevaihto koostuu muun muassa ketjumaksuista sekä hallintopalvelutuotoista.

Hankinta- ja palvelutoiminnan liikevaihto oli 6 428,5 miljoonaa euroa. Liikevaihto kasvoi edellisvuoden vertailukelpoiseen liikevaihtoon verrattuna 1,5 prosenttia. Hankinta- ja palvelutoiminnan liiketulos oli hieman edellisvuotta parempi.

Hankinta- ja palvelutoiminnan vuoden 2016 investoinnit olivat yhteensä 35,6 miljoonaa euroa. Investoinnit koostuivat pääosin tietojärjestelmähankinnoista.

Kiinteistöliiketoiminta

Kiinteistöliiketoiminnan liikevaihto koostuu SOK-yhtymän kiinteistöomistuksien vuokra- sekä kiinteistöpalvelutuotoista. Kiinteistöliiketoiminnan liikevaihto oli 82,5 miljoonaa euroa, jossa oli kasvua edellisvuoden vertailukelpoiseen liikevaihtoon 3,8 prosenttia. Kiinteistöliiketoiminnan liiketulos oli hieman edellisvuotta parempi sekä selvästi voitollinen.

Kiinteistöliiketoiminnan vuoden 2016 investoinnit, yhteensä 45,9 miljoonaa euroa, olivat pääosin logistiikka- ja terminaalikiinteistöihin liittyviä investointeja. Lisäksi hankittiin Radisson Blu Espoon kiinteistö.

Osakkuus- ja yhteisyritysten kehitys

SOK-yhtymän liiketoimintaa harjoittavista osakkuusyrityksistä merkittävin on pankkitoimintaa harjoittava S-Pankki Oy. S-Pankki-konsernin toimintoja keskitettiin ja yhtiörakennetta yksinkertaistettiin alkuvuoden aikana. Maaliskuun alussa FIMin välitys- ja säilytyspalvelut sekä arvo-osuustilit siirrettiin S-Pankkiin. Kesäkuussa S-Pankki osti loput FIM Oyj:n osakekannasta ja S-Pankin hallitus hyväksyi sulautumissuunnitelman, jonka mukaisesti FIM Oyj fuusioidaan S-Pankkiin loppuvuoden 2016 aikana.

S-Pankin talletuskanta oli vuoden lopussa 4 547,0 miljoonaa euroa (4 112,0 milj. €) ja luottokanta 3 492,2 miljoonaa euroa (2 831,1 milj. €). S-Pankki-konsernin vakavaraisuus oli 15,1 prosenttia (14,3 %). S-Pankki-konsernin liiketulos oli vuoden lopussa 22,3 miljoonaa euroa (16,6 milj. €). SOK-yhtymän omistusosuutta (37,5 %) vastaava IFRS-oikaistu osuus tilikauden tuloksesta oli 8,2 miljoonaa euroa. S-Pankin tulokseen vaikutti voimakkaasti osakkeiden myynnistä johtunut kertaluonteinen voitto.

Alkuvuoden merkittävä tuoteavaus oli ABC-ketjun kanssa yhteistyössä lanseerattu mobiilitankkauspalvelu, jossa polttonesteen maksaminen tapahtuu älypuhelimella.

Polttonesteiden hankintayhtiö North European Oil Trade -konsernin liikevaihto oli noin 4 708 miljoonaa euroa (4 300 milj. €).

Konsernin harjoittaman liiketoiminnan volyymin kasvua selittää pääosin Norjan tytäryhtiön täysiaikainen toiminta tilikaudella 2016 verrattuna aikaisempaan tilikauteen, jolloin Norjan liiketoiminta käynnistyi lokakuussa 2015.

SOK:n omistusosuus North European Oil Trade Oy:stä on 50,77 prosenttia. Osakassopimukseen perustuvan yhteisen määräysvallan johdosta yhtiö käsitellään yhteisyrityksenä pääomaosuusmenetelmällä.

S-Pankin ja North European Oil Trade Oy:n lisäksi muita SOK-yhtymän osakkuus- ja yhteisyrityksiä ovat muun muassa Pietarin ja Baltian Prismoihin sijoittava kiinteistörahastoyhtiö Russian and Baltics Retail Properties Ky, pakasteiden hankinta- ja logistiikkapalveluja tuottava SOK:n tytäryhtiön Inex Partners Oy:n osakkuusyhtiö Finnfrost Oy, Raisiossa sijaitseva Kauppakeskus Mylly Oy sekä yhteispohjoismainen hankintayhteenliittymä Coop Trading A/S.

Kaikkien osakkuus- ja yhteisyritysten yhteenlaskettu tulosvaikutus SOK-yhtymälle oli 11,8 miljoonaa euroa (8,0 milj. €).

Konsernirakenteen muutokset

SOK osti kiinteistöosakeyhtiöt Lempäälän Terminaalin ja Limingan Terminaalin maaliskuussa. Helmikuussa perustettiin Kiinteistö Oy Pohjanmaan terminaali ja kesäkuussa ostettiin Espoon Radisson Blu -hotellin kiinteistö Kiinteistö Oy Otapuisto. Kiinteistöyhtiö Lohjan Karnaistenkatu 40 myytiin toukokuussa. SOK Takaus Oy:n vähemmistö on ostettu omaan hallintaan.

Hallinto ja tulevaisuuden näkymät

Hallinto ja hallinnossa tapahtuneet muutokset

SOK:n hallituksen puheenjohtajana vuonna 2016 on toiminut Taavi Heikkilä. Pääjohtajan lisäksi hallituksen muina jäseninä ovat vuonna 2016 toimineet toimitusjohtaja Heikki Hämäläinen, toimitusjohtaja Tapio Kankaanpää, toimitusjohtaja Hannu Krook, toimitusjohtaja Timo Mäki-Ullakko, toimitusjohtaja Matti Niemi ja toimitusjohtaja Jouko Vehmas. Hallituksen varapuheenjohtajana toimi toimitusjohtaja Matti Niemi.

Tilintarkastajana on tilikaudella 2016 toiminut KHT tilintarkastusyhteisö KPMG Oy Ab, päävastuullisena tilintarkastajana KHT Jukka Rajala.

SOK:n hallintoneuvosto on nimittänyt SOK:n hallitukseen 1.1.2017 alkavaksi vuoden toimikaudeksi toimitusjohtaja Matti Niemen (varapuheenjohtaja), toimitusjohtaja Heikki Hämäläisen, toimitusjohtaja Tapio Kankaanpään, toimitusjohtaja Hannu Krookin, toimitusjohtaja Timo Mäki-Ullakon ja toimitusjohtaja Olli Vormiston. Hallituksen puheenjohtajana toimii SOK:n pääjohtaja Taavi Heikkilä.

SOK:n pääjohtajan apuna SOK-yhtymän ja S-ryhmän johtamisessa on SOK:n konsernijohtoryhmä. Konsernijohtoryhmään ovat vuoden 2016 aikana kuuluneet S-ryhmän liiketoimintojen ketjunohjauksesta vastaava kenttäjohtaja, pääjohtajan sijainen Arttu Laine, taloudesta ja hallinnosta vastaava johtaja, CFO Jari Annala, henkilöstötoiminnoista vastaava johtaja Susa Nikula, SOK:n liiketoiminnoista vastaava johtaja Jorma Vehviläinen ja asiakkuudesta, viestinnästä ja digitaalisista palveluista vastaava johtaja Veli-Pekka Ääri. Konsernijohtoryhmän sihteerinä on toiminut lakiasiainjohtaja Seppo Kuitunen. Lisäksi konsernijohtoryhmän jäseneksi on tammikuussa 2017 nimitetty strategiajohtaja Sebastian Nyström.

Lähiajan riskit ja epävarmuustekijät

S-ryhmällä on yhteiset riskienhallintaperiaatteet, joihin SOK-yhtymän riskienhallintapolitiikka pohjautuu. SOK:n hallitus on käsitellyt ja hyväksynyt riskienhallintapolitiikan, jossa kuvataan konsernin riskienhallinnan tarkoitus, tavoitteet, keskeiset toteutustavat ja vastuut. SOK-yhtymässä riskienhallintatyö on jatkuvaa ja sitä toteutetaan johtamisprosessin kaikissa osissa. Riskejä tarkastellaan kokonaisvaltaisesti huomioiden strategiset, taloudelliset, operatiiviset ja vahinkoriskit. Riskienhallinnan menettelytapojen avulla SOK ja sen tytäryhtiöt pyrkivät ennakoimaan ja hallitsemaan tavoitteidensa saavuttamiseen vaikuttavia riskitekijöitä sekä hyödyntämään riskeihin liittyviä mahdollisuuksia liiketoiminnan toteuttamisessa.

SOK:n konsernijohtoryhmä tarkastelee vuosittain S-ryhmän strategisia riskejä, ja SOK:n hallitus vahvistaa riskit. Merkittävimmät S-ryhmän lähiajan riskit ja epävarmuustekijät liittyvät päivittäistavarakaupan kannattavuuden ja kilpailukyvyn sekä käyttötavarakaupan tuloksellisuuden varmistamiseen kaupan alan muutoksessa. Digitalisaatio tuo toimialalle uusia mahdollisuuksia, joiden hyödyntämisessä keskeistä on oikea-aikaisuus ja oikea kohdentaminen. Toiminnan tehokkuutta kehitetään mm. uuden päivittäistavarakaupan logistiikkakeskuksen käyttöönotolla sekä isoilla tietojärjestelmähankkeilla. SOK tukee näitä hankkeita aktiivisella ja laaja-alaisella riskienhallinnalla. Sääntelyn muutoksiin liittyvien riskitekijöiden osalta SOK varautuu erityisesti EU:n uuden tietosuoja-asetuksen voimaantuloon. SOK-yhtymän oman liiketoiminnan keskeiset lähiajan riskit liittyvät toimintojen kannattavuuden kehittymiseen erityisesti Baltian maissa ja Venäjällä.

SOK-yhtymän rahoitus ja rahoitusriskien hallinta on keskitetty SOK:n rahoitusyksikköön. Konsernilla on SOK:n hallituksen vahvistama talous- ja rahoituspolitiikka, jossa määritellään periaatteet rahoitusriskien hallinnalle ja sallitut enimmäismäärät rahoitusriskeille. Lisäksi rahoituksen eri osa-alueille on asetettu numeeriset tavoitteet, joiden avulla pyritään varmistamaan rahoituksen riittävyys, tasapainoisuus ja edullisuus kaikissa olosuhteissa. Rahoitusriskien hallintaa kuvataan tarkemmin konsernitilinpäätöksen liitetiedoissa.

Merkittävimmät ympäristönäkökohdat ja niihin liittyvät toimenpiteet kuvataan S-ryhmän vuosikatsauksessa, joka julkaistaan keväällä 2017 osoitteessa www.s-kanava.fi.

Alkaneen vuoden näkymät

Yleisen taloudellisen tilanteen kehitys kotimaassa ja lähialueilla on merkittävä tekijä SOK-yhtymän toimintojen menestymiselle. Suomen talous on palannut kasvu-uralle. Yksityinen kulutus ja investoinnit ovat kohentuneet, mutta kasvun ennakoidaan jäävän vaisuksi vuonna 2017. Huolimatta öljyn hinnan noususta loppuvuonna 2016 Venäjän talouskasvun arvellaan myös jäävän hitaaksi kuluvana vuonna. Kuitenkin yksityisen kulutuksen odotetaan kasvavan hieman ja kuluttajien luottamus on jo parempi Venäjällä kuin se on ollut. Baltian maissa markkinat ja taloustilanne ovat olleet ja tulevat jatkumaan vaativina. Edellä mainitut seikat aiheuttavat yhä haasteita kuluvan vuoden tuloskehitykselle.

Liiketoiminnoissa, sekä matkailu- ja ravitsemiskaupassa että marketkaupassa jo toteutettujen ja edelleen jatkettavien tehostamistoimenpiteiden myötä SOK-yhtymän liiketoimintojen tulosten uskotaan haastavasta markkinatilanteesta huolimatta parantuvan kuluneen vuoden tasosta. Kotimaan matkailu- ja ravitsemiskaupan tulosta tulee vuonna 2017 rasittamaan päättynyttä vuotta suuremmat investoinnit verkoston kehittämiseen. Baltian markkinoiden haasteellisista näkymistä huolimatta marketkaupan tuloksen odotetaan kokonaisuudessaan paranevan verkostokehityksen ja tehostamistoimenpiteiden seurauksena verrattuna edelliseen vuoteen.

Hankinta- ja palvelutoiminnan merkittävimmät riskit lähivuosina liittyvät uuteen päivittäistavaroiden logistiikkakeskukseen Sipoossa. Toiminnan sujuvalla käynnistymisellä Sipoossa kesäkuusta 2016 alkaen ja vanhan logistiikkakeskuksen hallitulla alasajolla Espoossa vaiheittain vuosien 2016–2018 aikana on merkittävä vaikutus hankinta- ja palvelutoiminnalle.

Hallituksen ehdotus SOK:n jakokelpoisen ylijäämän käyttämisestä

SOK:n jakokelpoinen ylijäämä on 594 473 024,34 euroa, josta tilikauden ylijäämä on 46 366 521,86 euroa. Hallitus esittää, että osuuspääoman korkoa maksetaan 10 321 966,00 euroa, hallintoneuvoston käyttörahastoon siirretään 50 000,00 euroa ja edellisten tilikausien ylijäämätilille jätetään 35 994 555,86 euroa.

SOK:n taloudellisessa asemassa ei tilikauden päättymisen jälkeen ole tapahtunut olennaisia muutoksia. SOK:n maksuvalmius on hyvä, eikä ehdotettu ylijäämän jako vaaranna hallituksen näkemyksen mukaan SOK:n maksukykyä.

Helsingissä 10.2.2017

SUOMEN OSUUSKAUPPOJEN
KESKUSKUNTA

Hallitus

Konsernitilinpäätös, IFRS

Konsernin tuloslaskelma, IFRS

Milj. €	Liitetieto	1.1.–31.12.2016	1.1.–31.12.2015
Liikevaihto		7 074,0	7 038,4
Liiketoiminnan muut tuotot	(2)	1,5	2,0
Materiaalit ja palvelut		-6 424,7	-6 336,9
Työsuhde-etuuksista aiheutuneet kulut	(3)	-214,2	-258,8
Poistot ja arvonalentumiset	(4)	-61,9	-62,8
Liiketoiminnan muut kulut	(5)	-359,4	-378,5
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista (+/-)	(14)	11,6	7,7
Liikevoitto (-tappio)		**27,0**	**11,1**
Rahoitustuotot ja -kulut (+/-)	(7)	-4,4	-2,1
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista (+/-)	(14)	0,2	0,3
Tulos ennen veroja		**22,8**	**9,4**
Tuloverot (+/-)	(9)	-11,2	-8,8
Tilikauden tulos		**11,6**	**0,6**
Jakautuminen:			
Emoyhtiön omistajille		13,7	3,3
Määräysvallattomille omistajille kuuluva osuus		-2,1	-2,6
		11,6	0,6

Konsernin laaja tuloslaskelma

Milj. €	1.1.–31.12.2016	1.1.–31.12.2015
Tilikauden tulos	11,6	0,6
Muut laajan tuloksen erät:		
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteiseksi		
Muuntoerot	10,5	-2,9
Myytävissä olevat rahoitusvarat		
Kurssierot nettoinvestoinneiksi luokitelluista lainoista ulkomaisiin yksiköihin	2,7	
Rahavirran suojaukset	3,5	-1,0
Osakkuus- ja yhteisyritysten laajan tuloksen erät	2,5	-5,4
Erät, joita ei myöhemmin siirretä tulosvaikutteiseksi		
Muut laajan tuloksen erät	-0,4	-0,4
Muut laajan tuloksen erät verojen jälkeen	18,7	-9,2
Tilikauden laaja tulos	**30,3**	**-8,6**
Tilikauden laajan tuloksen jakautuminen:		
Emoyhtiön omistajille	32,4	-6,0
Määräysvallattomille omistajille kuuluva osuus	-2,1	-2,6
	30,3	-8,6

Konsernitase, IFRS

Milj. €	Viite	31.12.2016	31.12.2015
VARAT			
Pitkäaikaiset varat			
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	(10)	385,9	318,0
Sijoituskiinteistöt	(11)	37,7	34,8
Aineettomat hyödykkeet	(12)	67,2	57,9
Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä	(14)	177,5	161,8
Pitkäaikaiset rahoitusvarat	(15)	98,9	78,2
Laskennalliset verosaamiset	(16)	27,2	29,1
Pitkäaikaiset varat yhteensä		**794,4**	**679,8**
Lyhytaikaiset varat			
Vaihto-omaisuus	(17)	182,9	163,2
Myyntisaamiset ja muut lyhytaikaiset korottomat saamiset	(18)	577,7	544,9
Lyhytaikaiset korolliset saamiset	(19)	10,0	32,7
Rahavarat	(20)	184,2	249,4
Lyhytaikaiset varat yhteensä		**954,9**	**990,3**
Varat yhteensä		**1 749,3**	**1 670,1**
OMA PÄÄOMA JA VELAT			
Oma pääoma			
Osuuspääoma	(21)	174,3	172,0
Sidotut rahastot	(21)	24,7	19,6
Kertyneet voittovarat		442,4	419,1
Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma yhteensä		**641,3**	**610,7**
Määräysvallattomille omistajille kuuluva osuus		**5,2**	**5,8**
Oma pääoma yhteensä		**646,5**	**616,5**
Pitkäaikaiset velat			
Lisäosuuspääoma	(22)		12,8
Pitkäaikaiset korolliset velat	(23)	169,0	131,3
Pitkäaikaiset korottomat velat	(24)	27,9	28,4
Varaukset	(26)	13,5	11,2
Laskennalliset verovelat	(16)	14,7	12,2
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä		**225,1**	**195,8**
Lyhytaikaiset velat			
Lyhytaikaiset korolliset velat	(23)	18,0	26,6
Lyhytaikaiset korottomat velat	(24)	112,4	113,7
Ostovelat	(24)	732,8	705,2
Varaukset	(26)	6,7	7,6
Tilikauden verovelka		7,8	4,6
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä		**877,7**	**857,7**
Oma pääoma ja velat yhteensä		**1 749,3**	**1 670,1**

Konsernin rahavirtalaskelma, IFRS

Milj. €	Liitetieto/Viite	1.1.–31.12.2016	1.1.–31.12.2015
LIIKETOIMINTA			
Jatkuvien ja lopetettujen toimintojen liiketulos		27,0	11,1
Oikaisut liiketulokseen	(A)	25,8	26,2
Käyttöpääoman muutos	(B)	-22,3	54,8
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja		**30,6**	**92,1**
Lyhytaikaisten saamisten lisäys (-) / vähennys (+)	(18)	-0,7	0,1
Muut rahoituskulut	(7)	0,0	-17,5
Muut rahoitustuotot	(7)	0,4	29,7
Saadut osingot liiketoiminnasta	(7)	0,1	0,1
Maksetut välittömät verot	(9)	-4,6	-3,2
Liiketoiminnan rahavirta		**25,6**	**101,4**
INVESTOINNIT			
Hankitut tytäryhtiöt vähennettynä hankintahetken rahavaroilla		-23,7	
Tytäryritysten myynti vähennettynä myyntihetken rahavaroilla		0,2	
Investoinnit muihin osakkeisiin ja osuuksiin	(10)	-9,6	-21,5
Investoinnit aineellisiin hyödykkeisiin	(10)	-25,9	-13,0
Investoinnit aineettomiin hyödykkeisiin	(10)	-34,0	-13,7
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutustulot	(10)	33,7	25,1
Muiden pitkäaikaisten sijoitusten muutos	(10)	0,7	-8,8
Saadut osingot investoinneista	(7)	0,2	0,7
Investointien rahavirta		**-58,3**	**-31,1**
RAHOITUS			
Pitkäaikaisten lainojen nostot	(23)		1,5
Pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksut	(23)		-0,2
Lyhytaikaisten velkojen lisäys (+) / vähennys (-)	(24)	-0,2	-0,5
Pitkäaikaisten saamisten lisäys (-) / vähennys (+)	(15)	-10,0	
Lyhytaikaisten saamisten lisäys (-) / vähennys (+)	(19)	-10,0	
Maksetut korot	(7)	-2,8	-3,8
Saadut korot	(7)	4,5	1,6
Osuuspääoman lisäys	(21)	2,3	2,6
Lisäosuuspääoman lunastus	(22)	-12,8	
Maksetut osuuspääoman korot		-5,9	-0,2
Rahoituksen rahavirta		**-34,8**	**1,1**
Rahavarojen nettomuutos, lisäys / vähennys		**-67,5**	**71,4**
Rahavarat tilikauden alussa	(20)	**249,4**	**178,8**
Valuuttakurssien muutosten vaikutus		**2,3**	**-0,8**
Rahavarojen nettomuutos, lisäys / vähennys		**-67,5**	**71,4**
Rahavarat tilikauden lopussa	(20)	**184,2**	**249,4**
Oikaisut liikevoittoon	(A)		
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden myyntivoitot (-) ja tappiot (+)		-0,4	-0,2
Poistot ja arvonalentumiset		61,9	62,8
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua		-35,6	-36,4
		25,8	26,2
Käyttöpääoman muutos	(B)		
Liikesaamisten muutos		-32,9	20,5
Vaihto-omaisuuden muutos		-19,7	11,6
Korottomien velkojen muutos		30,3	22,7
		-22,3	54,8

Lyhytaikaisten lainojen laina-aika on lyhyempi kuin 3 kuukautta.
Rahavirtalaskelma sisältää sekä jatkuvien, että lopetettujen toimintojen rahavirrat.

Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista, IFRS

Milj. €	Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma								
	Osuuspääoma	Käyvän arvon rahasto	Vararahasto	Hallinto-neuvoston käyttörahasto	Muuntoerot	Kertyneet voittovarat	Yhteensä	Määräysvallattomien omistajien osuus	**Oma pääoma yhteensä**
Oma pääoma									
1.1.2015	169,4	7,2	18,5	0,0	-20,6	430,0	604,5	2,0	606,5
Kauden laaja tulos		-6,1			-2,8	3,3	-5,6	-2,6	-8,2
Osuuspääoman lisäys	2,6						2,6		2,6
Määräysvallattomien omistajien osuuden muutokset, jotka eivät johtaneet muutokseen määräysvallassa						9,7	9,7	6,5	16,1
Muut muutokset				0,0		-0,4	-0,4		-0,4
31.12.2015	**172,0**	**1,1**	**18,5**	**0,0**	**-23,4**	**442,5**	**610,7**	**5,8**	**616,5**
Kauden laaja tulos		5,1			14,1	13,7	32,9	-2,1	30,8
Osuuspääoman lisäys	2,3						2,3		2,3
Määräysvallattomien omistajien osuuden muutokset, jotka eivät johtaneet muutokseen määräysvallassa							0,0	1,5	1,5
Osuusmaksun korot						-5,6	-5,6		-5,6
Muut muutokset				0,0		1,0	1,0		1,0
31.12.2016	**174,3**	**6,1**	**18,5**	**0,0**	**-9,3**	**451,7**	**641,3**	**5,2**	**646,5**

Kesäkuussa 2016 lunastettiin kaikki lisäosuudet niiden nimellisarvostaan 12,8 miljoonasta eurosta. Lisäosuudet on mitätöity.
Lisäosuuksille maksettiin lunastushetkeen kertynyt ja SOK:n sääntöjen sallima korko.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

Perustiedot

SOK-konsernista käytetään SOK:n sääntöjen mukaan nimeä SOK-yhtymä. SOK-yhtymän muodostavat Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta (SOK) ja sen tytäryhtiöt. SOK:n kotipaikka on Helsinki ja sen rekisteröity osoite on Fleminginkatu 34, 00510 Helsinki.

SOK:n tarkoituksena on luoda kilpailuetua S-ryhmän liiketoiminnalle. SOK toteuttaa toimintansa tarkoitusta kehittämällä ja ohjaamalla S-ryhmän strategioita, arvoketjua ja ketjutoimintaa yhteistyössä osuuskauppojen kanssa. SOK tuottaa S-ryhmän tarvitsemat yhteiset, kilpailukykyä lisäävät palvelut sekä harjoittaa S-ryhmän tarjonnalle synergiaa ja taloudellista lisäarvoa tuottavaa, kannattavasti kasvavaa liiketoimintaa kotimaassa ja lähialueilla.

Jäljennös konsernitilinpäätöksestä on saatavissa internet-osoitteesta http://www.s-kanava.fi.

Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Laatimisperusta

Konsernitilinpäätös on laadittu kansainvälisten tilinpäätösstandardien (International Financial Reporting Standards, IFRS) mukaisesti ja sitä laadittaessa on noudatettu 31.12.2016 voimassa olevia IAS- ja IFRS-standardeja sekä SIC- ja IFRIC-tulkintoja. Kansainvälisillä tilinpäätösstandardeilla tarkoitetaan Suomen kirjanpitolaissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä EU:n asetuksessa (EY) N:o 1606/2002 säädetyn menettelyn mukaisesti EU:ssa sovellettavaksi hyväksyttyjä standardeja ja niistä annettuja tulkintoja.

Tilinpäätöstiedot esitetään miljoonina euroina ja ne perustuvat alkuperäisiin hankintamenoihin, ellei alla olevissa laatimisperiaatteissa ole muuta kerrottu.

Kaikki tilinpäätöstaulukoiden luvut on pyöristetty, minkä vuoksi yksittäisten lukujen yhteenlaskettu summa saattaa poiketa esitetystä summaluvusta. Tunnusluvut on laskettu käyttäen tarkkoja arvoja.

S-Pankki laatii konsernitilinpäätöksen suomalaisten tilinpäätösstandardien mukaisesti (FAS). Yhdisteltäessä S-Pankki-konsernin tulos SOK-yhtymän konsernitilinpäätökseen (IFRS) on tehty tarvittavat IFRS-oikaisut, merkittävimpänä pankin konserniliikearvopoistojen oikaisu.

Tilikaudella 2016 sovelletut uudet ja uudistetut standardit ja tulkinnat

Tilikaudella 2016 sovelletuilla IFRS 10 Konsernitilinpäätös, IFRS 11 Yhteisjärjestelyt ja IAS 28 Sijoitukset osakkuusyrityksiin muutoksilla ja IFRS-standardien vuosittaisilla parannuksilla (vuosittaiset parannukset 2012–2014) ei ole ollut merkittävää vaikutusta konsernitilinpäätökseen.

Arvioiden käyttö

Tilinpäätöksen laatiminen IFRS-standardien mukaisesti edellyttää arvioiden tekemistä ja harkintaa laatimisperiaatteiden soveltamisessa. Arviot pohjautuvat johdon parhaaseen näkemykseen tilinpäätöshetkellä, mutta on mahdollista, että toteumat poikkeavat käytetyistä arvioista. Mahdolliset arvioiden ja olettamusten muutokset kirjataan sillä tilikaudella, jonka aikana arviota tai olettamusta korjataan.

Keskeiset tulevaisuutta koskevat oletukset ja arvioihin liittyvät epävarmuustekijät, jotka aiheuttavat riskin varojen ja velkojen kirjanpitoarvojen muuttumisesta olennaisesti seuraavan tilikauden aikana, liittyvät yritysten yhteenliittymissä hankittujen hyödykkeiden sekä tasolle kolme luokiteltavien rahoitusinstrumenttien käyvän arvon määrittämiseen, arvonalentumistestaukseen sekä laskennallisiin verosaamisiin ja varauksiin.

Merkittävissä yritysjärjestelyissä konserni on käyttänyt ulkopuolista neuvonantajaa arvioitaessa aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden käypiä arvoja ja niiden arvostuksen osalta on tehty vertailuja vastaavien hyödykkeiden markkinahintoihin.

Arvonalentumistestaukset tehdään vuosittain liikearvolle sekä mahdollisille keskeneräisille aineettomille hyödykkeille. Näiden lisäksi tappiollisten ulkomaisten liiketoimintojen osalta on tehty arvonalentumistestaukset.

Arvonalentumistestauksessa testattavan liiketoimintakokonaisuuden liiketoiminnasta kerrytettävissä oleva rahamäärä perustuu käyttöarvolaskelmiin tai käypään arvoon vähennettynä myynnistä aiheutuneilla menoilla. Käyttöarvo on laskettu ennakoitujen diskontattujen rahavirtojen perusteella. Liikearvon arvonalentumistestausta on kuvattu tarkemmin liitetiedossa 13. Liikearvon arvonalennustestaus.

Rahoitusinstrumenttien käyvän arvon määrittämiseen liittyviä oletuksia ja keskeisiä epävarmuustekijöitä on kuvattu liitetiedossa 25. Rahoitusvarojen ja -velkojen käyvät arvot. Laskennallisista veroista ja varauksista annetaan lisätietoja liitetiedoissa 16. Laskennalliset verot ja 26. Varaukset.

Konsolidointiperiaatteet

Konsernitilinpäätökseen sisältyvät emo-osuuskunnan lisäksi kaikki ne tytäryhtiöt, joissa emo-osuuskunnalla on määräysvalta. Määräysvalta syntyy, kun konsernilla on oikeus määrätä yrityksen talouden ja toiminnan periaatteista hyödyn saamiseksi sen toiminnasta. Suomen lisäksi tytäryhtiöitä on Venäjällä, Virossa, Latviassa ja Liettuassa.

Hankitut tytäryhtiöt sisällytetään tilinpäätökseen käyttäen hankintamenetelmää, jonka mukaan hankitun yhtiön yksilöitävissä olevat varat ja vastattavaksi otetut velat on arvostettu käypiin arvoihin hankintahetkellä. Liikearvo kirjataan määrään, jolla luovutettu vastike, määräysvallattomien omistajien osuus hankinnan kohteessa ja aiemmin omistettu osuus yhteenlaskettuina ylittävät hankitun nettovarallisuuden käyvän arvon. Hankintaan liittyvät menot, lukuun ottamatta vieraan pääoman menoja, on kirjattu kuluksi.

Yhteisyritykset, joissa konsernilla on yhteinen määräysvalta ja osakkuusyritykset, joissa konsernin omistusosuus äänimäärästä on 20–50 prosenttia ja joissa konsernilla on huomattava vaikutusvalta, mutta ei määräysvaltaa, on konsolidoitu pääomaosuusmenetelmää käyttäen. Konsernin omistusosuuden mukainen osuus muihin laajan tuloksen eriin kirjatuista muutoksista on kirjattu konsernin muihin laajan tuloksen eriin. Jos konsernin osuus osakkuus- tai yhteisyrityksen tappioista ylittää sijoituksen kirjanpitoarvon, sijoitus merkitään taseeseen nolla-arvoon eikä sen ylittäviä tappioita huomioida, ellei konsernilla ole velvoitteita osakkuus- tai yhteisyrityksiin liittyen. Sijoitustarkoituksessa hankitun osakkuus- tai yhteisyrityksen tulososuus on esitetty liikevoiton alapuolella ennen rahoitustuottoja ja -kuluja. Konsernin varsinaista liiketoimintaa palvelevien osakkuus- ja yhteisyritysten tulos on sitä vastoin esitetty ennen liikevoittoa.

Tilivuoden aikana hankitut tai perustetut yhtiöt on yhdistelty konsernitilinpäätökseen hankinta- tai perustamisajankohdasta alkaen. Myydyt tytäryhtiöt sekä osakkuus- ja yhteisyritykset on yhdistelty konsernitilinpäätökseen siihen saakka, jolloin määräysvalta, yhteinen määräysvalta tai huomattava vaikutusvalta lakkaa. Emoyrityksellä tytäryrityksessä olevan omistusosuuden muutokset, jotka eivät johda määräysvallan menettämiseen, käsitellään omaa pääomaa koskevina liiketoimina.

Konsernin sisäiset liiketapahtumat, saamiset, velat, realisoitumattomat katteet sekä sisäinen voitonjako on eliminoitu konsernitilinpäätöksessä. Tilikauden voitto tai tappio sekä tilikauden laaja tulos on jaettu emoyhtiön omistajille ja määräysvallattomille omistajille. Määräysvallattomien omistajien osuus on esitetty omana eränään konsernin omassa pääomassa.

Keskinäiset kiinteistöosakeyhtiöt yhdistellään (ne varat ja velat, joista osakas vastaa) yhteisenä toimintona omistusosuuden mukaisesti rivi riviltä.

Ulkomaan rahan määräiset erät

Konsernitilinpäätös esitetään euroina, joka on konsernin emo-osuuskunnan toiminta- ja esittämisvaluutta. Ulkomaisten konserniyritysten tulosta ja taloudellista asemaa koskevat luvut on käsitelty alun perin kunkin yrityksen toimintaympäristön valuutassa.

Ulkomaanrahan määräiset liiketapahtumat on kirjattu tapahtumapäivän kurssiin. Tilikauden päättyessä avoinna olevat ulkomaanrahan määräiset monetaariset erät on muutettu euroiksi EKP:n tilikauden päättymispäivänä noteeraamaan kurssiin ja kurssierot on kirjattu tulosvaikutteisesti. Ei-monetaariset erät on arvostettu tapahtumapäivän kurssiin.

Myyntisaamisten arvostamisesta syntyneet kurssierot kirjataan liikevaihtoon ja ostovelkojen arvostamisesta syntyneet kurssierot kirjataan kuluihin liikevoiton yläpuolelle. Muiden taseen rahoituseriin kuuluvien saamisten kurssivoitot ja -tappiot kirjataan rahoitustuottoihin ja vastaavasti muiden velkojen osalta rahoituskuluihin.

Ulkomaisten tytäryhtiöiden tuloslaskelmat on muunnettu euroiksi tilikauden keskikurssin mukaan ja taseet tilinpäätöspäivän kurssin mukaan. Kurssiero, joka johtuu tuloslaskelmaerien ja muun laajan tuloksen erien muuntamisesta keskikurssin mukaan ja tase-erien muuntamisesta tilinpäätöspäivän mukaan samoin kuin kurssimuutoksista johtuva muuntoero tytäryhtiöiden hankintamenon eliminoinnista ja oman pääoman osalta, on kirjattu omana eränään muihin laajan tuloksen eriin. Kun ulkomainen tytär-, osakkuus- tai yhteisyritys myydään, kertynyt muuntoero kirjataan tulosvaikutteisesti myyntivoiton tai -tappion osaksi.

Ulkomaisille tytäryhtiöille myönnettyjen lainojen kurssierot on käsitelty muun laajan tuloksen erissä siltä osin, kun niiden takaisinmaksu ei ole todennäköistä ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa.

Rahoitusvarat ja -velat

Rahoitusvaroja sisältyy seuraaviin taseen eriin: pitkäaikaiset rahoitusvarat, myyntisaamiset ja muut lyhytaikaiset korottomat saamiset, lyhytaikaiset korolliset saamiset, lyhytaikaiset sijoitukset ja rahavarat.

Pitkäaikaiset rahoitusvarat koostuvat osakkeista, pääomalainasaamisista, muista pitkäaikaisista lainasaamisista sekä pitkäaikaisista myyntisaamisista. Rahoitusvaroihin luettavat myyntisaamiset ja muut lyhytaikaiset korottomat saamiset sisältävät myyntisaamiset, johdannaissaamiset ja rahoituserien siirtosaamiset. Lyhytaikaiset korolliset saamiset muodostuvat lyhytaikaisista lainasaamisista ja muista lyhytaikaisista saamisista. Rahavarat koostuvat käteisvaroista sekä erittäin likvideistä saamisista luottolaitoksilta.

Rahoitusvelkoja sisältyy seuraaviin taseen eriin: pitkäaikaiset korolliset velat, pitkäaikaiset korottomat velat, lyhytaikaiset korolliset velat, lyhytaikaiset korottomat velat ja ostovelat.

Pitkäaikaiset korolliset velat muodostuvat veloista osuuskaupoille ja muille sekä rahoitusleasingveloista. Rahoitusvelkoihin luettavat pitkäaikaiset korottomat velat sisältävät alueosuuskauppojen sijoittamat varat SOK-yhtymän rahanlaskentapalveluun. Ostovelat koostuvat lyhytaikaisista ostoveloista. Lyhytaikaiset korolliset velat koostuvat lyhytaikaisista veloista muille sekä lyhytaikaisista rahoitusleasingveloista. Rahoitusvelkoihin luettavat lyhytaikaiset korottomat velat sisältävät johdannaisvelkoja ja rahoituseriin liittyviä siirtovelkoja.

SOK-yhtymässä sovelletaan rahoitusvarojen ja -velkojen taseeseen merkitsemisessä selvityspäivän mukaista käytäntöä. Rahoitusvarat ja -velat, joita ei myöhemmin arvosteta käypään arvoon tulosvaikutteisesti, arvostetaan alun perin käypään arvoon lisättynä välittömillä hankintakuluilla.

Rahoitusvarat ja -velat luokitellaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin rahoitusvaroihin tai -velkoihin, myytävissä oleviin rahoitusvaroihin, lainoihin ja saamisiin sekä muihin rahoitusvelkoihin. Rahoitusvarat ja -velat arvostetaan niiden luokittelun mukaisesti käypään arvoon tai jaksotettuun hankintamenoon efektiivisen koron menetelmää käyttäen.

Rahoitusinstrumentin käypä arvo määritellään aktiivisilla markkinoilla noteerattujen hintojen perusteella tai käyttäen markkinoilla yleisesti hyväksyttyjä arvostusmenetelmiä. Koronvaihtosopimusten käypä arvo on määritetty diskonttaamalla tulevat kassavirrat nykyhetkeen käyttäen tilinpäätöspäivän markkinakorkoja. Korko-optioiden arvostamisessa on käytetty vastapuolen hintanoteerausta. Valuuttatermiinien käypä arvo on laskettu arvostamalla termiinisopimukset tilinpäätöspäivän termiinikurssiin. Sähköjohdannaiset arvostetaan käypään arvoon käyttäen tilinpäätöspäivän markkinanoteerauksia. Käypään arvoon arvostettavat rahoitusvarat ja -velat on arvostettu käyttäen keskikursseja.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin rahoitusvaroihin tai -velkoihin kirjataan johdannaissopimukset, joihin ei sovelleta suojauslaskentaa. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat tai -velat arvostetaan tilinpäätöspäivän käypään arvoon. Käyvän arvon muutos merkitään tuloslaskelmaan, jolloin tilikauden tuotoksi tai kuluksi merkitään tuloslaskelmaan käypään arvoon kirjattavien rahoitusinstrumenttien tilinpäätöshetken arvon ja edellisen tilinpäätöksen kirjanpitoarvon erotus. Jos käypään arvoon kirjattava rahoitusinstrumentti on hankittu tilikauden aikana, tilikauden tuotoksi tai kuluksi merkitään rahoitusinstrumentin tilinpäätöshetken arvon ja hankintamenon erotus.

Johdannaisten käyvän arvon muutokset on suojauslaskentaa lukuun ottamatta kirjattu tulosvaikutteisesti. Ostojen ja ostovelkojen suojaamiseksi solmittujen johdannaisten realisoituneet ja realisoitumattomat voitot ja tappiot kirjataan ostoihin. Suurin osa sähköjohdannaisista siirrettiin S-Voima Oy:lle vuonna 2010. Tässä yhteydessä SOK:lle jäi sähköjohdannaisia, jotka siirrettiin edelleen S-Voima Oy:lle vastakkaismerkkisin sopimuksin. Sähköjohdannaiset arvostetaan käypään arvoon, mutta niiden tulosvaikutus on nettona nolla. Muiden käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien johdannaisten realisoituneet ja realisoitumattomat voitot on kirjattu rahoitustuottoihin ja tappiot rahoituskuluihin.

Myytävissä oleviin rahoitusvaroihin kirjataan saamistodistukset ja muut kotimaiset ja ulkomaiset arvopaperit ja osuudet, joita ei luokitella käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin rahoitusvaroihin, eräpäivään saakka pidettäviin sijoituksiin tai lainoihin ja saamisiin. Myytävissä olevat rahoitusvarat arvostetaan käypään arvoon. Julkisen kaupankäynnin kohteena olevien sijoitusten käypä arvo määritellään niiden markkina-arvojen perusteella. Käyvän arvon muutos kirjataan muun laajan tuloksen kautta oman pääoman käyvän arvon rahastoon. Kun rahoitusinstrumentti myydään, kirjataan omaan pääomaan kertynyt käyvän arvon muutos luokittelun muutoksena yhdessä kertyneiden korkojen sekä myyntivoiton tai -tappion kanssa tulokseen. Julkisesti noteeraamattomat sijoitukset arvostetaan hankintamenoon, jos niiden käypiä arvoja ei voida luotettavasti määrittää.

Lainoihin ja saamisiin kirjataan sellaiset toimivilla rahoitusmarkkinoilla noteeraamattomat rahoitusvarat, joihin liittyvät maksut ovat kiinteitä tai määritettävissä olevia ja jotka eivät kuulu käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin rahoitusvaroihin, eräpäivään asti pidettäviin rahoitusvaroihin tai myytävissä oleviin rahoitusvaroihin. Lainojen ja saamisten transaktiomenot sisällytetään efektiivisen koron menetelmällä laskettavaan jaksotettuun hankintamenoon ja jaksotetaan tulosvaikutteisesti saamisen juoksuajalle. Alkuperäisen kirjaamisen jälkeen lainat ja saamiset arvostetaan jaksotettuun hankintamenoon efektiivisen koron menetelmää käyttäen.

Muihin rahoitusvelkoihin kuuluva erä merkitään taseeseen nimellisarvon suuruisena silloin, kun sen tekohetken käypä arvo vastaa nimellisarvoa. Jos velan pääomana on saatu vähemmän tai enemmän kuin velan nimellisarvo, merkitään velka siihen määrään, joka siitä on saatu. Velan nimellisarvon ja hankintamenon erotuksesta tilikauden kuluksi tai tuotoksi merkitty määrä jaksotetaan ja merkitään velan hankintamenon lisäykseksi tai vähennykseksi. Nimellisarvon ja hankintamenon erotus tai velkaan liittyvä palkkiomeno tai sellainen meno, joka on osa velkaan liittyvää korkomenoa, jaksotetaan efektiivisen koron menetelmällä kuluna velan juoksuajalle. Muut rahoitusvelat arvostetaan tilinpäätöshetkenä jaksotettuun hankintamenoon efektiivisen koron menetelmää käyttäen.

Suojauslaskenta

Konserni soveltaa IFRS:n mukaista suojauslaskentaa osaan konsernin tavaraostoja suojaavista valuuttajohdannaisista. Näiden osalta suojauksen kohteena on ainoastaan valuuttakurssiriski. Käytettävä suojauslaskentamalli on rahavirran suojaus.

Konsernilla on suojauslaskennan ulkopuolella johdannaissopimuksia, jotka ovat konsernin rahoituspolitiikan mukaan tehokkaita taloudellisia suojausinstrumentteja, mutta niihin ei sovelleta IAS 39:n mukaista suojauslaskentaa.

Rahoitusvarojen arvonalentuminen

Raportointikauden päättyessä arvioidaan, onko objektiivista näyttöä siitä, että muuhun kuin käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettaviin rahoitusvaroihin kuuluvan erän arvo on alentunut. Objektiivisena näyttönä pidetään esimerkiksi asiakkaan maksujen viivästymistä, maksukyvyttömyys- tai konkurssitilaan joutumista, yrityssaneeraus- tai velkajärjestelyä sekä luottoriskiluokituksessa tapahtuvaa merkittävää muutosta. Jos arvonalentumisesta on objektiivista näyttöä, kirjataan arvonalentumistappio.

Jaksotettuun hankintamenoon kirjattavien rahoitusvarojen arvonalentumistappion määrä määritetään saamisen kirjanpitoarvon ja saamisesta arvioitujen kerrytettävissä olevien tulevien rahavirtojen nykyarvon erotuksena ottaen huomioon mahdollisen vakuuden käypä arvo. Diskonttauskorkona käytetään saamisen alkuperäistä efektiivistä korkoa. Erotus kirjataan arvonalentumistappioksi tuloslaskelmaan ja koron kerryttämistä jatketaan alennetulle saldolle sopimuksen alkuperäisellä efektiivisellä korolla.

Mikäli arvonalentumistappion määrä pienenee myöhemmin ja muutoksen voidaan katsoa liittyvän arvonalentumistappion kirjaamisen jälkeiseen tapahtumaan, arvonalentumistappio peruutetaan tulosvaikutteisesti.

Kun myytävissä oleviin rahoitusvaroihin kuuluvan saamistodistuksen tai osakkeen arvonalentumisesta on saatu objektiivinen näyttö, omaan pääomaan kertynyt tappio kirjataan tuloslaskelmaan arvonalentumistappioksi. Arvonalentumistappio määritetään kirjanpitoarvon ja vastaavanlaisen erän tarkasteluhetken markkinatuotolla diskontattujen arvioitujen vastaisten rahavirtojen nykyarvon erotuksena. Jos myytävissä olevaksi luokitellun saamistodistuksen käypä arvo myöhemmin nousee ja nousun voidaan objektiivisesti katsoa liittyvän arvonalentumistappiokirjauksen jälkeiseen tapahtumaan, arvonalentumistappio peruutetaan ja kirjataan tulosvaikutteisesti. Jos osakkeen käypä arvo myöhemmin nousee, arvonnousu kirjataan muun laajan tuloksen erien kautta omaan pääomaan.

Tuloutusperiaatteet

SOK-yhtymän liikevaihto muodostuu osuuskauppojen tavarahankintaan liittyvästä laskutuksesta, SOK:n keskitetysti tuottamista yhteisistä palvelutoiminnoista sekä SOK:n tytäryhtiöiden omasta vähittäismyynnistä. Myynti osuuskaupoille on laskutusmyyntiä. Vähittäismyynti on pääasiassa käteis- tai luottokorttimyyntiä.

Liikevaihtoon luetaan tavaroiden ja palveluluiden myynti. Liikevaihtoa laskettaessa myyntituotoista vähennetään muun muassa asiakasomistajille ostojen keskittämiseen perustuvat bonusalennukset sekä muut myönnetyt alennukset, arvonlisävero ja myynnin valuuttakurssierot.

Tavaroiden myynti tuloutetaan, kun tavaroiden omistamiseen liittyvät merkittävät riskit, edut ja määräysvalta ovat siirtyneet ostajalle ja on todennäköistä, että myyntiin liittyvä taloudellinen hyöty koituu konsernille. Pääsääntöisesti tuotot tavaroiden myynnistä tuloutetaan tavaroiden luovutushetkellä. Tuotot palveluista tuloutetaan, kun palvelu on suoritettu ja taloudellisen hyödyn saaminen palvelusuoritteesta on todennäköistä.

Avustukset

Valtiolta tai muulta taholta saadut avustukset tuloutetaan tuloslaskelmaan silloin, kun avustuksen kohteeseen liittyvät menot kirjataan kuluksi. Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden hankintaan liittyvät avustukset vähennetään ko. hyödykkeiden kirjanpitoarvoista. Nämä avustukset tuloutuvat omaisuuden taloudellisen käyttöajan kuluessa.

Liiketoiminnan muut tuotot

Liiketoiminnan muina tuottoina esitetään muut kuin varsinaiseen suoritemyyntiin liittyvät tuotot, kuten käyttöomaisuushyödykkeiden myyntivoitot, liiketoiminnan luovutustuotot, vahingonkorvaustuotot sekä saadut avustukset ja tuet joita ei ole annettu tietyn investoinnin rahoittamiseksi tai osallistumiseksi tiettyyn menoon.

Työsuhde-etuudet

Eläkejärjestelyt luokitellaan etuuspohjaisiksi ja maksupohjaisiksi järjestelyiksi. Maksupohjaisissa järjestelyissä suoritetaan kiinteitä maksuja erillisille yhtiöille ilman oikeudellista tai tosiasiallista velvoitetta lisämaksujen suorittamiseen, mikäli maksujen saajataho ei pysty suoriutumaan kyseisten eläke-etuuksien maksamisesta. Kaikki järjestelyt, jotka eivät täytä näitä ehtoja, ovat etuuspohjaisia järjestelyjä.

Suoritukset maksupohjaisiin järjestelyihin kirjataan kuluiksi sen tilikauden tuloslaskelmaan, johon ne kohdistuvat. Etuuspohjaisten eläkejärjestelyjen menot kirjataan kuluksi henkilöiden palvelusajalle auktorisoitujen vakuutusmatemaatikkojen suorittamien laskelmien perusteella. Etuuspohjaisista järjestelyistä johtuvana velkana tai saamisena merkitään taseeseen etuuspohjaisesta järjestelystä johtuvan velvoitteen nykyarvo, josta on vähennetty eläkejärjestelyn varojen käypä arvo tilinpäätöspäivänä. Kyseisen etuuspohjaisen nettovelan uudelleen määrittämisestä aiheutuvat erät kirjataan muihin laajaan tuloksen eriin sillä tilikaudella kun ne syntyvät.

Aiempaan työsuoritukseen perustuvat menot kirjataan kuluiksi tulosvaikutteisesti aikaisempana seuraavista ajankohdista: kun järjestelyn muuttaminen tai supistaminen tapahtuu tai kun kirjataan tähän liittyvät uudelleenjärjestelymenot tai työsuhteen päättämiseen liittyvät edut. Työsuhteen kestoon liittyen henkilöstölle kertyy työ- ja ikämerkkipäiväetuutta. Työ- ja ikämerkkipäiväetuudesta kirjataan työ- ja ikämerkkipäivävelka.

Liikevoitto

Liikevoitto muodostuu kun liikevaihtoon lisätään liiketoiminnan muut tuotot, vähennetään tilikauden aine-, tarvike- ja tavaraostot, ulkopuoliset palvelut, työsuhde-etuuksista aiheutuneet kulut, poistot ja mahdolliset arvonalentumiset sekä liiketoiminnan muut kulut sekä lisätään tai vähennetään konsernin varsinaista liiketoimintaa palvelevien osakkuus- ja yhteisyritysten tulos. Kaikki muut kuin edellä mainitut tuloslaskelmaerät esitetään liikevoiton alapuolella.

Valuuttakurssierot ja johdannaisten käypien arvojen muutokset sisältyvät liikevoittoon, mikäli ne syntyvät liiketoimintaan liittyvistä eristä; muutoin ne on kirjattu rahoitustuottoihin ja kuluihin.

Tuloverot

Tuloslaskelman tuloveroihin sisältyvät tilikauden verotettavan tulon perusteella lasketut verot, aikaisempien tilikausien verojen oikaisut sekä laskennallisten verojen muutos. Suoraan omaan pääomaan tai laajan tuloksen eriin kirjattavien erien verovaikutus kirjataan kuitenkin kyseisiin eriin. Kauden tuloverot lasketaan kunkin maan tilinpäätöshetkellä voimassaolevalla verokannalla.

Laskennallinen verovelka ja -saaminen lasketaan kirjanpidon ja verotuksen välisistä väliaikaisista eroista. Liikearvoista ei ole laskettu laskennallista verovelkaa siltä osin, kun liikearvot eivät ole verotuksessa vähennyskelpoisia. Merkittävimmät väliaikaiset erot syntyvät aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden ja sijoituskiinteistöjen kirjanpitoarvojen ja verotuksellisten arvojen välisistä eroista (rahoitusleasing, poistoero, konsernin sisäiset katteet ja myyntivoitot), käypään arvoon arvostuksista sekä käyttämättömistä verotuksellisista tappioista. Ulkomaisten tytäryritysten jakamattomista voittovaroista ei kirjata laskennallista verovelkaa, mikäli voitonjako ei ole todennäköistä ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa. Laskennalliset verot lasketaan tilinpäätöspäivänä voimassa olevilla verokannoilla ja verokantojen muuttuessa verokannoilla, jotka on käytännössä hyväksytty raportointikauden päättymispäivään mennessä.

Konsernitaseeseen sisältyy edellä mainittua ulkomaisten tytäryritysten jakamattomia voittovaroja lukuun ottamatta laskennallinen verovelka täysimääräisesti, laskennallinen verosaaminen siihen määrään asti, kun on todennäköistä, että se voidaan hyödyntää tulevaisuudessa syntyvää verotettavaa tuloa vastaan ja kirjaamisedellytyksiä arvioidaan jokaisena raportointikauden päättymispäivänä.

Liikearvo ja muut aineettomat hyödykkeet

Liiketoimintojen yhdistämisestä syntynyt liikearvo muodostuu käypään arvoon arvostetun luovutetun vastikkeen sekä käypiin arvoihin arvostettujen hankittujen yksilöitävissä olevien nettovarojen erotuksena hankinta-ajankohtana. Liikearvoista ei kirjata poistoja, vaan ne testataan vuosittain mahdollisen arvonalentumisen varalta. Liikearvo kohdistetaan rahavirtaa tuottaville yksiköille. Osakkuus- ja yhteisyritysten osalta liikearvo sisällytetään sijoituksen hankintamenoon.

Muita aineettomia hyödykkeitä ovat muun muassa ohjelmistolisenssit sekä tekijänoikeudet. Muut aineettomat hyödykkeet arvostetaan alkuperäiseen hankintamenoon ja poistetaan tasapoistoin arvioituna taloudellisena vaikutusaikanaan. SOK-yhtymällä ei ole liikearvon lisäksi sellaisia aineettomia hyödykkeitä, joilla on rajoittamaton taloudellinen käyttöaika.

Muiden aineettomien hyödykkeiden poistoajat:

	Vuosia
Atk-ohjelmien lisenssimaksut	3–5
Muut aineettomat hyödykkeet	3–10

Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet

Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet arvostetaan kertyneillä poistoilla ja mahdollisilla arvonalentumisilla vähennettyyn alkuperäiseen hankintamenoon.

Aineellisista käyttöomaisuushyödykkeistä tehdään tasapoistot arvioituihin taloudellisiin pitoaikoihin perustuen. Maa-alueista ei tehdä poistoja.

Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden poistoajat:

	Vuosia
Rakennukset	15–35
Kevyet rakennelmat ja rakennusten laitteet	5–15
Konttori- ja varastokalusto	5–10
Varasto-, huolto- ja jalostuskoneet	5–10
Ravintola- ja hotellikalusto	3–10
Myymäläkalusto	3–7
Moottoriajoneuvot ja palvelimet	3–5
Huoneistojen perusparannusmenot	3–10

Aineellisen käyttöomaisuushyödykkeen poistot lopetetaan silloin, kun aineellinen käyttöomaisuushyödyke luokitellaan myytävänä olevaksi. Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden luovutuksista ja käytöstä poistamisista syntyvät voitot tai tappiot kirjataan liiketoiminnan muihin tuottoihin tai kuluihin.

Arvonalentumiset

Aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin kuuluvien omaisuuserien kirjanpitoarvoja arvioidaan vuosittain mahdollisen

arvonalentumisen viitteiden havaitsemiseksi. Jos viitteitä havaitaan, määritetään kyseisestä omaisuuserästä kerrytettävissä oleva rahamäärä. Kerrytettävissä oleva rahamäärä arvioidaan lisäksi vuosittain seuraavista omaisuuseristä riippumatta siitä, onko arvonalentumisesta viitteitä: liikearvo, keskeneräiset aineettomat hyödykkeet sekä aineettomat hyödykkeet, joilla on rajoittamaton taloudellinen vaikutusaika. Arvonalentumistappio kirjataan, jos omaisuuserän tai rahavirtaa tuottavan yksikön tasearvo ylittää siitä kerrytettävissä olevan rahamäärän. Arvonalentumistappio kirjataan tuloslaskelmaan.

Rahavirtaa tuottavan yksikön arvonalentumistappio kohdistetaan ensin vähentämään rahavirtaa tuottavalle yksikölle kohdistettua liikearvoa ja sen jälkeen vähentämään tasasuhteisesti muita yksikön omaisuuseriä.

Kerrytettävissä oleva rahamäärä määritetään niin, että se on joko käypä arvo vähennettynä myynnistä aiheutuvilla menoilla tai tätä korkeampi käyttöarvo. Käyttöarvoa määritettäessä arvioidut vastaiset rahavirrat diskontataan nykyarvoonsa perustuen diskonttauskorkoihin, jotka kuvastavat kyseisen rahavirtaa tuottavan yksikön keskimääräistä pääomakustannusta ennen veroja.

Aikaisemmin kirjattu arvonalentumistappio peruutetaan, mikäli kerrytettävissä olevan rahamäärän määrittämisessä käytetyt arviot muuttuvat. Arvonalentumistappio peruutetaan korkeintaan siihen määrään asti, joka omaisuuserälle olisi määritetty kirjanpitoarvoksi poistoilla vähennettynä, jos siitä ei olisi aikaisempina vuosina kirjattu arvonalentumistappiota. Liikearvosta kirjattua arvonalentumistappiota ei peruuteta.

Vuokrasopimukset

Vuokrasopimukset, joissa hyödykkeen omistamiselle ominaiset riskit ja edut siirtyvät olennaisilta osin konsernille, luokitellaan rahoitusleasingsopimuksiksi. Rahoitusleasingsopimuksella hankitun hyödykkeen käypä arvo tai tätä alempi tulevien leasingmaksujen nykyarvo merkitään vuokra-ajan alkaessa taseeseen aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin tai sijoituskiinteistöihin (sijoituskiinteistöistä tarkemmin jäljempänä) ja sopimuksesta johtuvat velvoitteet vastaavasti korollisiin velkoihin. Maksettavat leasingvuokrat jaetaan korkokuluun ja velan lyhennykseen. Korkokulu kirjataan tuloslaskelmaan vuokra-aikana siten, että jäljellä olevalle velalle muodostuu samansuuruinen korkoprosentti. Rahoitusleasingsopimuksella hankituista hyödykkeistä kirjataan poistot ja mahdolliset arvonalentumistappiot. Poistot tehdään konsernin käyttöomaisuushyödykkeiden poistoaikojen mukaisesti tai sitä lyhyemmän vuokra-ajan aikana.

Vuokrasopimukset, joissa olennainen osa omistamiselle ominaisista riskeistä ja eduista jää vuokralle antajalle, luokitellaan muiksi vuokrasopimuksiksi. Muiden vuokrasopimusten perusteella saadut tai maksetut vuokrat kirjataan tuotoiksi tai kuluksi tuloslaskelmaan tasasuuruisina erinä vuokra-ajan kuluessa.

Mikäli myynti- ja takaisinvuokraussopimuksen tuloksena syntyy rahoitusleasingsopimus, mahdollinen myyntivoitto kirjataan velaksi taseeseen ja tuloutetaan vuokra-ajan kuluessa. Mahdollinen myyntitappio kirjataan välittömästi tuloslaskelmaan.

Sijoituskiinteistöt

Sijoituskiinteistöt ovat konsernin ulkopuolisen liiketoiminnan käytössä olevia kiinteistöjä, joita konserni pitää hallussaan hankkiakseen niistä ensisijaisesti vuokratuottoa ja/tai omaisuuden arvonnousua. Sijoituskiinteistöt arvostetaan kertyneillä poistoilla ja mahdollisilla arvonalentumisilla vähennettyyn hankintahintaan noudattaen samoja periaatteita kuin aineellisten käyttöomaisuushyödykkeisiin kuuluvien kiinteistöjen osalta. Sijoituskiinteistöiksi luokitellut kiinteistöt sisältävät sekä omistettuja kiinteistöjä että kiinteistöjä joiden liiketoiminta on myyty, mutta joiden osalta vuokrasopimus on säilynyt konsernilla.

Sijoituskiinteistöjen käyvän arvon määrityksessä käytetään sekä ulkopuolisen kiinteistöarvioijan tekemää markkina-arvoon perustuvaa arviota että itse laadittua kiinteistön tuottoarvoon perustuvaa arviota. Vuokratuotot sijoituskiinteistöistä kirjataan liikevaihtoon. Sijoituskiinteistöihin sisältyy neljä rahoitusleasingsopimuksilla hankittua kylpylähotellia, joiden liiketoiminta on myyty, mutta joiden osalta vuokrasopimus on säilynyt konsernilla. Näiden kohteiden käypää arvoa ei ole esitetty, koska Holiday Clubin vuokrasopimukset ja myyntitiedot eivät ole konsernin tiedossa.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuus arvostetaan hankintamenoon tai sitä alempaan nettorealisointiarvoon. Hankintameno määritetään FIFO-menetelmää tai painotetun keskihinnan menetelmää käyttäen ja se sisältää kaikki hankinnasta aiheutuvat välittömät menot. Nettorealisointiarvo on tavanomaisessa liiketoiminnassa saatava arvioitu myyntihinta, josta on vähennetty arvioidut, tuotteen valmiiksi saattamisesta johtuvat menot sekä arvioidut myynnin toteuttamiseksi välttämättömät menot.

Maksettavat osuuskorot ja osingot

Konsernin maksamat osuuspääoman korot ja osingot kirjataan oman pääoman vähennykseksi sille tilikaudelle, jonka aikana omistajat ovat hyväksyneet osuuspääoman koron tai osingon maksettavaksi.

Osuus- ja lisäosuuspääoma

Osuuspääoma koostuu osuuskauppojen osuusmaksujen yhteenlasketusta määrästä Suomen Osuuskauppojen Keskusosuuskuntaan. Osuuskaupan osuuksien lukumäärä määräytyy osuuskaupan jäsenmäärän ja vuotuisten ostojen perusteella.

Kesäkuussa 2016 lunastettiin kaikki lisäosuudet niiden nimellisarvostaan 12.750.000,00 eurosta. Lisäosuudet on mitätöity. Lisäosuuksille maksettiin lunastushetkeen kertynyt ja SOK:n sääntöjen sallima korko.

Varaukset

Varaus kirjataan, kun konsernilla on aikaisemman tapahtuman seurauksena oikeudellinen tai tosiasiallinen velvoite, maksuvelvoitteen toteutuminen on todennäköistä ja velvoitteen määrä on luotettavasti arvioitavissa. Velvoitteeseen liittyvä kolmannelta osapuolelta saatava korvaus kirjataan taseeseen saamisena silloin kun se on käytännössä varma. Varausten määrät arvioidaan jokaisena tilinpäätöspäivänä ja määrät muutetaan vastaamaan parasta arviota tarkasteluhetkellä.

Varaukset voivat liittyä esimerkiksi vajaakäytössä oleviin tiloihin, takuuvarauksiin ja toimintojen uudelleen järjestelyihin.

Myytävänä olevat omaisuuserät ja lopetetut toiminnot

Myytävänä olevaksi omaisuuseräksi luokitellaan sellainen luopumissuunnitelman mukainen erä tai luovutettavien erien ryhmä, josta kertyvä rahamäärä tulee ensisijaisesti omaisuuserän myynnistä eikä sen jatkuvasta käytöstä. Myytäväksi luokitellun erän tai erien ryhmä arvostetaan kirjanpitoarvoon tai sitä alhaisempaan käypään arvoon myynnistä aiheutuvilla menoilla vähennettynä. Myytävänä olevat omaisuuserät ja näihin liittyvät velat esitetään taseessa erillään jatkuvien toimintojen varoista ja veloista siitä lähtien, kun ne on luokiteltu myytävänä oleviksi. Vertailuvuoden tietoja ei luokitella uudelleen.

Lopetettu toiminto on erillinen merkittävä toiminto, josta on jo luovuttu (tai toiminto on poistettu pysyvästi käytöstä) tai se on luokiteltu myytävänä olevaksi. Lopetettujen toimintojen tulos esitetään tuloslaskelmassa omalla rivillään jatkuvien toimintojen tuloksen jälkeen. Myös vertailuvuoden tuloslaskelmatiedot oikaistaan vastaavasti.

IASB:n julkaisemat myöhemmin voimaan tulevat standardi- ja tulkintamuutokset

IFRS 9 *Rahoitusinstrumentit* -standardia konserni soveltaa sen voimaantulopäivästä lähtien (voimaan 1.1.2018). IFRS 9 -standardi tulee korvaamaan nykyisen IAS 39 Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen -standardin. IFRS 9 sisältää uudistetut rahoitusvarojen sekä -velkojen luokittelu- ja arvostamisperiaatteet, minkä lisäksi suojauslaskentaa koskevat säännökset on uudistettu. Uudessa standardissa rahoitusvarat arvostetaan alkuperäisen kirjaamisen jälkeen joko jaksotettuun hankintamenoon tai käypään arvoon riippuen yrityksen rahoitusvarojen hallinnan liiketoimintamallista ja rahoitusvarojen sopimusperusteisista kassavirroista. Oman pääoman ehtoiset rahoitusvarat arvostetaan alkuperäisen kirjaamisen jälkeen käypään arvoon. Rahoitusvelkojen osalta luokittelua ja arvostamista koskevat säännöt pysyvät pääosin ennallaan. Konsernin arvion mukaan standardin käyttöönotolla saattaa olla jonkin verran vaikutusta tuleviin konsernitilinpäätöksiin.

IFRS 15 Myyntituotot asiakassopimuksista (voimaan 1.1.2018) -standardi sisältää viisivaiheisen ohjeistuksen asiakassopimusten perusteella saatavien myyntituottojen kirjaamiseen ja korvaa nykyiset IAS 18- ja IAS 11 -standardit ja niihin liittyvät tulkinnat. Myynnin kirjaaminen voi tapahtua ajan kuluessa tai tiettynä ajankohtana, ja keskeisenä kriteerinä on määräysvallan siirtyminen.

SOK-yhtymä harjoittaa liiketoimintaa, jossa suoritevelvoite täytetään useimmissa tapauksissa ajankohtana, jolloin asiakas saa määräysvallan tuotteeseen eikä tähän liity muutosta aiempaan tuloutuskäytäntöön nähden, jossa suoritevelvoitteen täyttämisen kriteerinä oli riskien ja hyötyjen siirtyminen, joka on myös edelleen eräs keskeinen indikaatio määräysvallan siirtämisestä asiakkaalle. Matkailu- ja ravitsemiskaupan osalta ei myöskään ole tunnistettu merkittäviä vaikutuksia. Verkkokaupan osalta tuotepalautuksia koskeva uusi ohjeistus vaikuttaa tuotepalautusvelan käsittelytapaan. Arvion mukaan myöskään tällä ei olisi merkittävää vaikutusta.

Asiakassopimuksissa transaktiohinnan määrittämiseen ei liity merkittäviä muuttuvia vastikkeita eikä sopimuksiin sisälly merkittäviä rahoituskomponentteja.

Yllä mainittujen seikkojen johdosta SOK-yhtymässä ei aiheudu merkittäviä euromääräisiä vaikutuksia IFRS 15 -standardin käyttöönotosta.

IFRS 15 -standardin edellyttää asiakassopimuksen saamisesta aiheutuvien lisämenojen ja asiakassopimuksen täyttämisestä aiheutuvien menojen kirjaamista taseeseen. SOK-yhtymässä ei ole tällaisia asiakassopimuksen saamiseen liittyviä ulkoisia palkkioita

eikä konsernin asiakassopimuksiin liity aktivoitavia asiakassopimuksen täyttämisestä aiheutuvia menoja.

IFRS 15 -standardin edellyttämät liitetiedot tulevat lisäämään tilinpäätöksen liitetiedoissa myyntituotoista asiakassopimuksista esitettäviä tietoja. Liitetietovaatimuksista kaikki vaatimukset, jotka liittyvät myyntituottojen tulouttamiseen ajan kuluessa ja asiakassopimuksen saamisesta tai täyttämisestä aiheutuvien menojen käsittelystä eivät ole konsernille relevantteja.

IFRS 16:n Vuokrasopimukset (voimaan 1.1.2019, EU ei ole hyväksynyt) korvaa IAS 17:ään sisältyvän nykyisen ohjeistuksen. Tämä tarkoittaa suuria muutoksia erityisesti vuokralle ottajille. IFRS 16:n mukaan vuokralle ottajien on merkittävä lähes kaikista vuokrasopimuksista taseeseensa tulevaisuudessa maksettavia vuokria kuvastava vuokrasopimusvelka sekä käyttöoikeutta koskeva omaisuuserä. Standardilla on alustavan arvion mukaan merkittävä vaikutus etenkin tuleviin konsernitilinpäätöksien taseisiin. Lisäksi vuokramenon jakautuminen konsernitilinpäätöksessä poistoon ja korkokuluun tulee muuttamaan konsernituloslaskelman rakennetta.

Muut julkaistut ja myöhemmin voimaan tulevat standardit ja tulkinnat sekä niiden muutokset eivät ole alustavan arvion mukaan merkityksellisiä konsernille.

1. Segmentti-informaatio

Ylimmän johdon raportointia varten SOK-yhtymän liiketoiminta on jaettu viiteen liiketoimintasegmenttiin. Segmenttijako perustuu toimialajakoon. Vuosina 2015 ja 2016 auto- ja autotarvikekauppa on esitetty vähäisen merkityksen vuoksi Sisäiset eliminoinnit ja muut -ryhmässä.

SOK-yhtymän raportoitavat segmentit

Marketkauppa
SOK-yhtymä harjoittaa marketkauppaa Baltiassa ja Venäjällä tytäryhtiöidensä kautta. AS Prisma Peremarketilla on viisi hypermarkettia Tallinnassa, yksi Narvassa ja kaksi Tartossa. A/S Prisma Latvijalla on kolme hypermarkettia Riiassa. UAB Prisma LT:llä on kaksi hypermarkettia Liettuan pääkaupungissa Vilnassa ja kaksi Prisma-yksikköä Kaunasissa. OOO Prismalla on kymmenen supermarkettia ja seitsemän hypermarkettia Pietarissa.

Matkailu- ja ravitsemiskauppa
SOK-yhtymässä matkailu- ja ravitsemiskauppaa harjoittavat Sokotel Oy Suomessa, AS Sokotel Virossa sekä OOO Sokotel Venäjällä. SOK-yhtymän hotellit toimivat Sokos Hotels ja Radisson Blu -brändien alla. Kotimaassa Sokotel Oy:llä on 14 Sokos Hotellia ja 7 Radisson Blu -hotellia. Tallinnassa palvelee Original Sokos Hotel Viru ja Solo Sokos Hotel Estoria ravintoloineen. Pietarissa OOO Sokotelilla on kolme Sokos Hotellia, joista yksi on kylpylähotelli.

Kiinteistöliiketoiminta
Kiinteistöliiketoiminnan liikevaihto koostuu SOK-yhtymän kiinteistöomistuksien vuokra- sekä kiinteistöpalvelutuotoista. SOK Kiinteistötoiminnot myyvät kiinteistöpalveluita koko S-ryhmälle.

Hankinta- ja palvelutoiminta
Inex Partners Oy tarjoaa päivittäis-, käyttö- sekä erikoistavaroiden logistiikkapalveluja vähittäiskauppaketjuille. Meira Nova Oy tarjoaa päivittäistavararoiden hankinta- ja logistiikkapalveluja hotelli-, ravintola- ja catering-alan toimipaikoille.

SOK-yhtymän palvelutoimintojen tavoitteena on kehittää toimintamalleja ja prosesseja niin, että S-ryhmän liiketoiminnoille tuotetaan mahdollisimman paljon lisäarvoa. Palvelutoiminnot kehittävät ja ylläpitävät koko S-ryhmän kilpailukykyä lisääviä liiketoimintamalleja ja tuottavat kustannustehokkaasti palveluja S-ryhmän käyttöön. Yhteiset palvelutoiminnot hoitavat niitä S-ryhmän palvelutoimintoja, joiden keskittämisestä on saatavissa kustannussäästöjä tai toiminnan laadullista paranemista.

Pankkitoiminta
S-Pankki Oy:n tehtävänä on tuottaa osuuskauppojen asiakasomistajille kilpailukykyisiä peruspankkipalveluita. Samalla kauppapankki vahvistaa asiakasuskollisuutta ja säästää liiketoimintojen kustannuksia. Pankkitoimintana raportoidaan SOK-yhtymän osuus S-Pankki -konsernista yhdisteltävästä tuloksesta.

Segmenttiraportoinnin periaatteet SOK-yhtymässä ja täsmäytys IFRS-tilinpäätökseen

SOK-yhtymän ylimmän johdon raportoinnissa raportoitavia eriä ovat liikevaihto, liiketulos, operatiivinen tulos, investoinnit, realisoinnit sekä käyttöpääoma. Operatiivinen raportointi perustuu suomalaiseen kirjanpitolainsäädäntöön ja operatiivisen laskennan periaatteisiin. Kukin segmentti raportoidaan segmentin sisäisillä erillä eliminoituna. Esimerkiksi hankinta- ja palvelutoiminnan liikevaihdosta on eliminoitu segmenttiin kuuluvien yhtiöiden sisäinen liikevaihto. Operatiivisen raportoinnin liikevaihto täsmäytetään kirjanpidon IFRS-liikevaihtoon. Kirjanpidon liikevaihto on ulkoinen liikevaihto, josta on eliminoitu kaikki konsernin sisäiset erät. Operatiivisen raportoinnin ja kirjanpidon liikevaihdossa ei ole olennaisia eroja.

Liiketuloksen laskennassa käytetään suomalaisen kirjanpitolainsäädännön mukaisia arvostuksia. Segmentille kohdistetaan sille aiheuttamisperiaatteella kuuluvat tuotot ja kulut. Liiketuloksen täsmäytyksestä IFRS:n mukaiseen tulokseen ennen veroja käyvät ilmi ne erät, jotka jäävät operatiivisen tuloksen ulkopuolelle. Näitä ovat muun muassa rahoitustuotot ja -kulut, myyntivoitot ja -tappiot, kertaluonteiset liiketoiminnan lopettamiskustannukset sekä IFRS-erät.

SOK-yhtymän operatiivisessa raportoinnissa varoja ei kohdisteta eikä raportoida käyttöpääomaa lukuunottamatta.

2016 Milj. €	Marketkauppa	Matkailu- ja ravitsemiskauppa	Hankinta- ja palvelutoiminta	Kiinteistöliiketoiminta	Pankkitoiminta	Sisäiset eliminoinnit ja muut	Operatiivinen raportointi yhteensä
Liikevaihto	**396,7**	**255,0**	**6 428,5**	**82,5**		**-92,6**	**7 070,2**
Liiketulos	**-26,3**	**24,1**	**3,1**	**17,2**	**8,2**	**0,3**	**26,6**
Investoinnit	**1,7**	**9,7**	**35,6**	**45,9**		**0,3**	**93,1**
Realisoinnit	**0,1**	**0,1**	**33,4**	**0,3**			**33,9**
Käyttöpääoma	**0,0**	**3,2**	**-22,8**			**-2,6**	**-22,2**

Liikevaihdon täsmäytys	
Raportoitava operatiivisen laskennan liikevaihto	7 070,2
Konsernieliminoinnit	3,8
Jatkuvien toimintojen liikevaihto IFRS	7 074,0
Tuloksen täsmäytys	
Raportoitavien segmenttien liiketulos	26,6
SOK-yhtymässä liiketuloksen ulkopuolisia eriä:	
Rahoitustuotot ja -kulut (FAS)	2,2
Raportoitavien segmenttien operatiivinen tulos	28,8
Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot	-0,2
Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut	0,4
Varauksien muutokset	-8,3
Johdannaisten arvostusvoitot ja -tappiot	0,8
Arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	-0,8
IFRS-oikaisut	2,1
Jatkuvien toimintojen tulos ennen veroja IFRS	22,8
Konsernitason lisätiedot, ulkoiset tuotot	
Kotimaa	6 632,1
Ulkomaat	441,9
Liikevaihto yhteensä	7 074,0
Marketkauppa	396,6
Matkailu- ja ravitsemiskauppa	258,8
Hankinta- ja palvelutoiminta	6 336,1
Kiinteistöliiketoiminta	82,5
Liikevaihto yhteensä	7 074,0
Konsernitason lisätiedot, aineelliset- ja aineettomat hyödykkeet	
Kotimaa	425,8
Ulkomaat	65,0
Aineelliset- ja aineettomat hyödykkeet yhteensä	490,8

2015 Milj. €	Marketkauppa	Matkailu- ja ravitsemiskauppa	Hankinta- ja palvelutoiminta	Kiinteistöliiketoiminta	Pankkitoiminta	Sisäiset eliminoinnit ja muut	Operatiivinen raportointi yhteensä
Liikevaihto	**447,5**	**258,6**	**6 412,0**	**68,8**		**-152,3**	**7 034,6**
Liiketulos	**-27,3**	**18,9**	**1,6**	**13,9**	**5,6**	**2,9**	**15,6**
Investoinnit	**2,0**	**4,0**	**15,8**	**25,8**		**0,5**	**48,1**
Realisoinnit	**0,6**	**0,0**	**22,8**	**1,7**		**-0,5**	**24,6**
Käyttöpääoma	**-3,1**	**2,2**	**-33,1**			**-2,5**	**-36,5**

Liikevaihdon täsmäytys	
Raportoitava operatiivisen laskennan liikevaihto	7 034,6
Konsernieliminoinnit	3,8
Jatkuvien toimintojen liikevaihto IFRS	7 038,4
Tuloksen täsmäytys	
Raportoitavien segmenttien liiketulos	15,6
SOK-yhtymässä liiketuloksen ulkopuolisia eriä:	
Rahoitustuotot ja -kulut (FAS)	1,3
Raportoitavien segmenttien operatiivinen tulos	16,9
Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot	-0,4
Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut	-3,1
Varauksien muutokset	-3,2
Johdannaisten arvostusvoitot ja -tappiot	-0,8
Arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	-4,4
IFRS-oikaisut	4,4
Jatkuvien toimintojen tulos ennen veroja IFRS	9,4
Konsernitason lisätiedot, ulkoiset tuotot	
Kotimaa	6 547,7
Ulkomaat	490,7
Liikevaihto yhteensä	7 038,4
Marketkauppa	447,5
Matkailu- ja ravitsemiskauppa	262,4
Hankinta- ja palvelutoiminta	6 259,6
Kiinteistöliiketoiminta	69,0
Liikevaihto yhteensä	7 038,4
Konsernitason lisätiedot, aineelliset- ja aineettomat hyödykkeet	
Kotimaa	347,5
Ulkomaat	63,3
Aineelliset- ja aineettomat hyödykkeet yhteensä	410,8

2. Liiketoiminnan muut tuotot

Milj. €	2016	2015
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden sekä kiinteistöyhtiöiden myyntivoitot	0,8	0,5
Julkiset avustukset ja tuet	0,0	0,0
Muut	0,7	1,5
Yhteensä	**1,5**	**2,0**

3. Työsuhde-etuuksista aiheutuneet kulut

Milj. €	2016	2015
Palkat ja palkkiot	169,9	207,6
Eläkekulut, maksupohjaiset eläkejärjestelyt	29,4	34,6
Eläkekulut, etuuspohjaiset eläkejärjestelyt	0,5	0,2
Muut henkilösivukulut	14,5	16,4
Yhteensä	**214,2**	**258,8**

Henkilöstön lukumäärä keskimäärin segmenteittäin:	**2016**	**2015**
Marketkauppa	2 785	3 097
Matkailu-ja ravitsemiskauppa	1 578	1 716
Hankinta- ja palvelutoiminta	2 393	3 474
Yhteensä	**6 756**	**8 287**

Henkilöstön lukumäärä keskimäärin segmenteittäin on laskettu keskiarvona neljännesvuosien lopun henkilökunnan lukumääristä sisältäen sekä jatkuvat että lopetetut toiminnot.

Eläkkeet

Kuvaus konsernin eläkejärjestelyistä

Konsernin kotimaisten yhtiöiden henkilöstön lakisääteinen eläketurva on hoidettu kotimaisessa eläkevakuutusyhtiössä. Lakisääteinen työeläketurva on maksupohjainen järjestely. Konsernin ulkomaisilla tytäryhtiöillä on erilaisia maksupohjaisia eläkejärjestelyjä, jotka noudattavat eri maiden paikallisia sääntöjä ja käytäntöjä. Konsernin ylimpään johtoon kuuluvilla henkilöillä on etuuspohjainen lisäeläkejärjestely joka on hoidettu eläkevakuutusyhtiössä. Tilikauden aikana kaksi lisäeläkevakuutuksen piirissä ollutta henkilöä on jäänyt eläkkeelle.

Etuuspohjaiset eläkejärjestelyt

Milj. €	2016	2015
Tuloslaskelman etuuspohjainen eläkekulu määräytyy seuraavasti		
Tilikauden työsuoritukseen perustuvat menot	0,5	0,2
Nettokorkomenot	0,0	0,0
Tuloslaskelman eläke- ja korkokulut yhteensä	**0,5**	**0,2**
Laajan tuloksen erien kautta kirjatut vaikutukset etuuspohjaisista eläkkeistä		
Kokemusperäiset oikaisut	-0,4	-0,3
Muutokset taloudellisissa vakuutusmatemaattisissa olettamissa	-0,1	-0,2
Laajan tuloksen erien kautta kirjatut vaikutukset yhteensä	**-0,5**	**-0,4**
Johdon etuuspohjaisen lisäeläkevakuutuksen piirissä olevat henkilöt	9	11
Taseessa esitetyt erät		
Rahastoitujen velvoitteiden nykyarvo	6,4	5,9
Järjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo	-5,8	-5,1
Nettovelka	**0,6**	**0,9**

Milj. €	2016	2015
Eläkevelvoitteiden muutokset		
Järjestelyyn kuuluvat velvoitteet tilikauden alussa	5,9	9,6
Tilikauden työsuoritukseen perustuvat menot	0,3	0,4
Korkokulu	0,1	0,1
Muutokset vakuutusmatemaattisissa olettamissa	0,9	0,4
Velvoitteen täyttämiset	-0,8	-4,6
Järjestelyyn kuuluvat velvoitteet tilikauden lopussa	**6,4**	**5,9**
Järjestelyyn kuuluvien varojen muutokset		
Järjestelyyn kuuluvien varojen käyvät arvot tilikauden alussa	5,1	8,2
Korkotuotto	0,1	0,1
Tilikauden maksut järjestelyyn	1,3	1,2
Muutokset vakuutusmatemaattisissa olettamissa	0,4	0,0
Velvoitteen täyttämiset	-1,0	-4,4
Järjestelyyn kuuluvien varojen käyvät arvot tilikauden lopussa	**5,8**	**5,1**

Järjestelyyn kuuluvien varojen jakaantuminen omaisuusryhmittäin

Järjestelyn varat on sijoitettu vakuutussopimuksiin, joita hallinnoi Keskinäinen eläkevakuutusyhtiö Elo.

Etuuspohjaisten järjestelyjen tärkeimmät vakuutusmatemaattiset oletukset

Diskonttokorko	0,20 %	1,10 %
Vuotuinen palkankorotusolettama	1,30 %	2,10 %
Inflaatio	0,90 %	0,90 %

Herkkyysanalyysi

Herkkyysanalyysi kuvaa, kuinka paljon muutos vakuutusmatemaattisissa oletuksissa vaikuttaisi nettovelkaan. Herkkyysanalyysi kuvaa tietyn olettaman muutoksen vaikutusta silloin, kun muissa olettamissa ei tapahdu muutosta. Vaikutukset on laskettu käyttäen samoja laskentametojeda kuin taseen nettomääräisen eläkevelan laskennassa on käytetty.

	Muutos eläkevelassa euroa	Muutos järjestelyn varoissa euroa	Muutos eläkevelassa prosenttia	Muutos järjestelyn varoissa prosenttia
Vakuutusmatemaattinen oletus				
Diskonttokoron 0,5 prosenttiyksikön muutos	-0,5	-0,3	-8 %	-6 %
Vuotuisen palkankorotusolettaman 0,5 prosenttiyksikön muutos	0,1	0,0	2 %	0 %

4. Poistot ja arvonalentumiset

Milj. €	2016	2015
Poistot		
Aineelliset hyödykkeet		
Rakennukset ja rakennelmat	17,6	13,8
Koneet ja kalusto	17,2	20,2
Muut aineelliset hyödykkeet	0,2	0,1
Aineettomat hyödykkeet		
Muut aineettomat hyödykkeet	22,2	20,7
Sijoituskiinteistöt	3,8	3,5
Yhteensä	**61,1**	**58,4**
Arvonalentumiset		
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet		0,1
Rakennukset ja rakennelmat		0,2
Koneet ja kalusto	0,5	0,3
Muut aineelliset hyödykkeet	0,0	
Aineettomat hyödykkeet		
Muut aineettomat hyödykkeet	0,3	3,6
Muut arvonalentumiset		
Vaihtuvien vastaavien arvonalentumiset		0,1
Yhteensä	**0,8**	**4,4**

Aineettomien hyödykkeiden arvonalennukset koostuivat kokonaisuudessaan käytöstä poistetuista tietojärjestelmistä.

Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	**61,9**	**62,8**

5. Liiketoiminnan muut kulut

Milj. €	2016	2015
Toimitilavuokrat	130,1	140,8
Markkinointikulut	7,8	7,4
Hallintokulut	19,3	18,6
Kalusto- ja tarvikekulut	139,1	142,3
Kiinteistöjen hoitokulut	42,5	43,6
Muut liikekulut	20,5	25,8
Yhteensä	**359,4**	**378,5**

6. Tilintarkastajan palkkiot

Milj. €	2016	2015
Tilintarkastuspalkkiot	0,5	0,5
Todistukset ja lausunnot	0,0	0,0
Veroneuvonta	0,0	0,0
Muut palkkiot	0,1	0,2
Yhteensä	**0,6**	**0,7**

7. Rahoitustuotot ja -kulut

Milj. €	2016	2015
Rahoitustuotot		
Korkotuotot lainoista ja saamisista	3,6	5,1
Osinkotuotot myytävissä olevista sijoituksista	0,1	0,6
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien johdannaisten tuotot	0,1	2,3
Muut rahoitustuotot	0,0	0,0
Yhteensä	**3,8**	**8,0**
Rahoituskulut		
Korkokulut jaksotettuun hankintamenoon arvostettavista rahoitusveloista	6,9	4,3
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien johdannaisten kulut	0,0	1,4
Muut rahoituskulut	1,2	4,4
Yhteensä	**8,2**	**10,1**
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	**-4,4**	**-2,1**

8. Rahoitusinstrumenteista tuloslaskelmaan kirjatut erät

Milj. €	2016	2015
Liiketoiminnan muissa tuotoissa		
Myyntivoitto myytävissä olevista sijoituksista	-0,1	-0,1
Materiaali- ja palveluostoissa		
Nettokurssierot jaksotettuun hankintamenoon arvostettavista veloista	-0,1	-0,6
Nettokulu kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä johdannaisista	2,3	4,7
Rahoitustuotoissa ja -kuluissa		
Osinkotuotot myytävissä olevista sijoituksista	0,1	0,6
Korkotuotot lainoista ja saamisista	3,6	5,1
Nettokurssierot lainoista ja saamisista	-1,2	-2,8
Suojauslaskennassa omasta pääomasta siirretty erä	0,4	1,0
Nettotuotto kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä johdannaisista	-0,4	-1,2
Korkokulut jaksotettuun hankintamenoon arvostettavista rahoitusveloista	-7,0	-4,6
Nettokurssierot jaksotettuun hankintamenoon arvostettavista veloista	0,1	-0,2
Yhteensä	**-2,2**	**2,0**

Yhteenveto IAS 39:n mukaisissa kategorioissa	**2016**	**2015**
Lainat ja saamiset	2,4	2,3
Myytävissä olevat rahoitusvarat	0,0	0,6
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ja -velat	1,9	3,5
Suojauslaskennan alaiset johdannaiset	0,4	1,0
Jaksotettuun hankintamenoon kirjattavat rahoitusvelat	-6,9	-5,3
Yhteensä	**-2,2**	**2,0**

Tuottoina, kuluina, voittoina ja tappioina esitetään ainoastaan SOK-yhtymän ulkoiset erät.

Materiaali- ja palveluostoihin kirjattu kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien johdannaisten nettokulu koostuu johdannaisista, jotka on tehty ostojen suojaamistarkoituksessa, mutta joihin ei ole sovellettu suojauslaskentaa.

Kulut jaksotettuun hankintamenoon arvostettavista veloista sisältää takausprovisiokulut.

9. Tuloverot

Milj. €	2016	2015
Tilikauden verotettavaan tuloon perustuvat verot	-7,8	-7,7
Edellisten tilikausien verot	0,0	0,0
Laskennallisten verojen muutos	-3,4	-1,1
Yhteensä	**-11,2**	**-8,8**

Tuloslaskelman verokulun ja konsernin kotimaan voimassaolevalla verokannalla laskettujen verojen välinen täsmäytyslaskelma:

Milj. €	2016	2015
Tulos ennen veroja	22,8	9,4
Verot emoyhtiön verokannan mukaan	-4,6	-1,9
Ulkomaalaisten tytäryhtiöiden erilaisten verokantojen vaikutus	0,9	0,9
Verovapaiden tulojen vaikutus	-1,1	-0,7
Vähennyskelvottomien kulujen vaikutus	0,6	2,3
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta veroilla vähennettynä	-11,8	-8,0
Kirjaamattomat laskennalliset verosaamiset	3,8	
Muut erät	1,0	-1,4
Verot tuloslaskelmassa	**-11,2**	**-8,8**

Muihin laajan tuloksen eriin liittyvät verot

2016

Milj. €	Ennen veroja	Verovaikutus	Verojen jälkeen
Rahavirran suojaukset	4,3	-0,9	3,5
Etuuspohjaiset eläkkeet	-0,5	0,1	-0,4
Yhteensä	3,8	-0,8	3,0

2015

Milj. €	Ennen veroja	Verovaikutus	Verojen jälkeen
Rahavirran suojaukset	-1,3	0,3	-1,0
Etuuspohjaiset eläkkeet	-0,4	0,1	-0,4
Yhteensä	-1,8	0,4	-1,4

10. Aineelliset hyödykkeet

2016 Milj. €	Maa- ja vesialueet	Rakennukset ja rakennelmat	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Keskeneräiset hankinnat ja ennakkomaksut	Yhteensä
Hankintameno						
Hankintameno 1.1.	9,1	407,2	157,3	3,6	4,0	581,3
Liiketoimintojen yhdistäminen	0,8	10,9				11,7
Muuntoerot	0,0	20,4	7,7		0,0	28,2
Lisäykset	0,2	66,5	4,1	2,6	20,4	93,8
Vähennykset	-0,4	-16,5	-8,9	0,0	-0,1	-25,9
Siirrot erien välillä	-3,1	3,1	5,4	0,1	-16,2	-10,6
Hankintameno 31.12.	**6,7**	**491,7**	**165,7**	**6,3**	**8,2**	**678,6**
Kertyneet poistot						
Kertyneet poistot 1.1.	-0,2	-159,9	-102,2	-1,0		-263,3
Liiketoimintojen yhdistäminen		-3,1				-3,1
Muuntoerot		-9,3	-4,9			-14,2
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	0,8	18,8	9,0	0,0		28,7
Tilikauden poistot		-22,8	-17,4	-0,1		-40,3
Arvonalentumiset			-0,5			-0,5
Kertyneet poistot 31.12.	**0,6**	**-176,4**	**-115,9**	**-1,0**		**-292,7**
Kirjanpitoarvo 1.1.2016	**9,0**	**247,3**	**55,1**	**2,7**	**4,0**	**318,0**
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	**7,3**	**315,3**	**49,7**	**5,3**	**8,2**	**385,9**

Aineellisten hyödykkeiden hankintamenoon sisältyy rahoitusleasingsopimuksella vuokrattuja hyödykkeitä seuraavasti:

31.12.2016 Milj. €	Rakennukset ja rakennelmat	Koneet ja kalusto	Yhteensä
Hankintameno	218,2	13,8	**232,0**
Kertyneet poistot	-75,1	-8,1	**-83,1**
Kirjanpitoarvo	**143,2**	**5,7**	**148,9**

2015 Milj. €	Maa- ja vesialueet	Rakennukset ja rakennelmat	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Keskeneräiset hankinnat ja ennakkomaksut	Yhteensä
Hankintameno						
Hankintameno 1.1.	7,7	331,9	165,9	2,8	0,9	509,2
Muuntoerot	0,0	-4,9	-3,6		0,0	-8,6
Lisäykset		87,1	3,1	0,8	7,0	98,0
Vähennykset		-2,7	-11,2			-13,9
Siirrot erien välillä	1,4	-4,1	3,1	0,0	-3,9	-3,4
Hankintameno 31.12.	**9,1**	**407,2**	**157,3**	**3,6**	**4,0**	**581,3**
Kertyneet poistot						
Kertyneet poistot 1.1.	-0,2	-147,2	-94,8	-0,9		-243,0
Muuntoerot		1,0	1,9			2,9
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot		3,8	10,5			14,3
Tilikauden poistot		-17,3	-19,6	-0,1		-36,9
Arvonalentumiset		-0,2	-0,3			-0,5
Kertyneet poistot 31.12.	**-0,2**	**-159,9**	**-102,2**	**-1,0**		**-263,3**
Kirjanpitoarvo 1.1.2015	**7,5**	**184,7**	**71,1**	**2,0**	**0,9**	**266,2**
Kirjanpitoarvo 31.12.2015	**9,0**	**247,3**	**55,1**	**2,7**	**4,0**	**318,0**

Aineellisten hyödykkeiden hankintamenoon sisältyy rahoitusleasingsopimuksella vuokrattuja hyödykkeitä seuraavasti:

31.12.2015 Milj. €	Rakennukset ja rakennelmat	Koneet ja kalusto	Yhteensä
Hankintameno	170,9	14,9	**185,8**
Kertyneet poistot	-70,4	-7,0	**-77,4**
Kirjanpitoarvo	100,5	7,9	**108,4**

11. Sijoituskiinteistöt

Milj. €	2016	2015
Hankintameno 1.1.	90,7	89,2
Lisäykset	0,1	0,1
Vähennykset	-6,0	-2,0
Siirrot erien välillä	13,9	3,3
Hankintameno 31.12.	**98,6**	**90,7**
Kertyneet poistot 1.1.	-55,8	-50,5
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	-1,5	-1,0
Tilikauden poistot	-3,6	-4,2
Arvonalentumiset		-0,1
Kertyneet poistot 31.12.	**-60,9**	**-55,8**
Kirjanpitoarvo 1.1.	**34,8**	**38,7**
Kirjanpitoarvo 31.12.	**37,7**	**34,8**
Käypä arvo	**107,9**	**106,3**

Sijoituskiinteistöt luokitellaan käyvän arvon hierarkiatasolle 3. Hierarkiatasolle 3 sisällytetään erät joiden käyvän arvon määrittämisessä on käytetty omaisuuserää tai velkaa koskevia syöttötietoja, jotka eivät perustu havainnoitavissa olevaan markkinatietoon.

Sijoituskiinteistöjen käyvät arvot perustuvat osin ulkopuolisen asiantuntijan tekemiin arvioihin ja osin yhtiön omaan arviointiin. Itse arvioitujen kiinteistöjen arvot perustuvat kauppa-arvoon joka määritetään markkinoilla ennen arviointiajankohtaa toteutuneiden kauppojen ja vallitsevan markkinatilanteen perusteella. Käyvän arvon määritys on tehty puolivuosittain ja raportoitu virallisen raportoinnin yhteydessä.

Sijoituskiinteistöihin sisältyy neljä rahoitusleasingsopimuksilla hankittua kylpylähotellia, joiden liiketoiminta on myyty, mutta joiden osalta vuokrasopimus on säilynyt konsernilla. Näiden kohteiden käypää arvoa ei voida luotettavasti määrittää, koska Holiday Clubin vuokrasopimukset ja myyntitiedot eivät ole konsernin tiedossa. Kohteiden kirjanpitoarvot olivat SOK-yhtymän taseessa yhteensä 14,2 miljoonaa euroa (14,2 milj.€ 31.12.2015). Näiden kohteiden arvoa ei sisälly esitettyyn käypään arvoon.

12. Aineettomat hyödykkeet

2016 Milj. €	Liikearvo	Muut aineettomat oikeudet	Keskeneräiset hankinnat ja ennakkomaksut	Yhteensä
Hankintameno				
Hankintameno 1.1.	14,0	158,7	8,6	181,4
Muuntoerot		0,5	0,0	0,5
Lisäykset		1,6	29,5	31,1
Vähennykset		-25,4	0,0	-25,4
Siirrot erien välillä		12,1	-15,4	-3,3
Hankintameno 31.12.	**14,0**	**147,5**	**22,7**	**184,2**
Kertyneet poistot				
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.	-5,8	-117,6		-123,4
Muuntoerot		-0,3		-0,3
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	0,0	25,4		25,4
Tilikauden poistot		-18,2		-0,3
Arvonalentumiset		-0,3		-18,2
Kertyneet poistot 31.12.	**-5,8**	**-111,1**		**-116,9**
Kirjanpitoarvo 1.1.2016	**8,2**	**41,1**	**8,6**	**57,9**
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	**8,2**	**36,3**	**22,7**	**67,2**

2015 Milj. €	Liikearvo	Muut aineettomat oikeudet	Keskeneräiset hankinnat ja ennakkomaksut	Yhteensä
Hankintameno				
Hankintameno 1.1.	14,1	157,4	11,9	183,4
Muuntoerot	-0,1	-0,1		-0,2
Lisäykset	0,0	2,6	11,1	13,7
Vähennykset		-15,7		-15,7
Siirrot erien välillä		14,5	-14,4	0,1
Hankintameno 31.12.	**14,0**	**158,7**	**8,6**	**181,4**
Kertyneet poistot				
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.	-5,8	-113,6		-119,4
Muuntoerot		0,1		0,1
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot		15,7		15,7
Tilikauden poistot		-16,2		-16,2
Arvonalentumiset		-3,6		-3,6
Kertyneet poistot 31.12.	**-5,8**	**-117,6**		**-123,4**
Kirjanpitoarvo 1.1.2015	**8,3**	**43,8**	**11,9**	**64,0**
Kirjanpitoarvo 31.12.2015	**8,2**	**41,1**	**8,6**	**57,9**

13. Liikearvon arvonalennustestaus

Liikearvot on kohdistettu SOK-yhtymän rahavirtaa tuottaville yksiköille tai niiden muodostamille ryhmille seuraavasti:

		Diskonttauskorko %		Diskonttauskorko %
Milj. €	**2016**	**2016**	**2015**	**2015**
Sokos Hotels -ketju	7,4	7,3	7,4	8,2
LB Kiel Tampere Ab / Kiinteistö Oy Hotelli Tammer	0,8		0,8	
Yhteensä	**8,2**		**8,2**	

SOK-yhtymässä ei ole liikearvojen lisäksi muita aineettomia hyödykkeitä, joiden taloudellinen vaikutusaika on rajoittamaton.

SOK-yhtymän rahavirtaa tuottavat yksiköt on määritelty liiketoimintasegmenttiä alemmalle tasolle. Pääsääntöisesti rahavirtaa tuottavana yksikkönä on juridinen yhtiö. Matkailu- ja ravitsemiskaupassa liikearvoa seurataan ja testataan ketjutasoilla.

Sokos Hotel Tammerin liikearvon testaus perustuu Tampereella sijaitsevan kiinteistökohteen käypään arvoon vähennettynä myyntikuluilla. Vuonna 2013 määriteltyä käypää arvoa on verrattu kiinteistöyhtiön tasearvon ja kiinteistöön kohdistuvien konsernierien yhteismäärään. Käypä arvo ylittää selvästi yhtiön tasearvon konsernissa tilinpäätöksissä 2015 ja 2016.

Arvonalentumiset
Tilinpäätöksissä 2015–2016 ei tehty arvonalennuksia liikearvoista.

Testaus ja herkkyysanalyysi
Arvonalennustestauksessa liiketoiminnasta kerrytettävissä oleva rahamäärä perustuu käyttöarvolaskelmiin. Käyttöarvo on laskettu ennakoitujen diskontattujen rahavirtojen perusteella. Ennakoidut rahavirrat perustuvat johdon hyväksymiin taloudellisiin suunnitelmiin, jotka kattavat viiden vuoden ajanjakson. Tämän ajanjakson jälkeiset rahavirrat on extrapoloitu käyttämällä kahden prosentin kasvutekijää, joka arvion mukaan ei ylitä toimialojen pitkän aikavälin toteutunutta kasvua. Diskonttauskorkona on käytetty toimialoittain ja maittain määritettyä keskimääräistä painotettua pääoman tuottovaatimusta (WACC) ottaen huomioon testattavaan yksikköön liittyvät erityiset riskit. Tuottovaatimuksen pääomarakenne perustuu toimialan keskiarvoon ja toimialakohtaiseen betakertoimeen.

Keskeiset muuttujat arvonalentumistestauksessa ovat diskonttauskorko, käyttökateprosentti sekä viiden vuoden ennustejakson jälkeinen kasvutekijä. Arvioitaessa Sokos Hotels -ketjun liikearvoa minkään käytetyn keskeisen muuttujan ennakoitavissa oleva mahdollinen muutos ei johtaisi tilanteeseen, joka aiheuttaisi arvonalennustarpeen.

14. Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä

Milj. €	**2016**	**2015**
Kirjanpitoarvo 1.1.	161,8	162,2
Osuus tilikauden tuloksesta	11,8	8,0
Saadut osingot	-0,2	-0,2
Lisäykset/vähennykset	3,2	-7,9
Muuntoerot	0,9	-0,4
Kirjanpitoarvo 31.12.	**177,5**	**161,8**

Merkittävimmät osakkuusyritykset

SOK-yhtymän liiketoimintaa harjoittavista osakkuusyrityksistä merkittävin on S-ryhmään kuuluva, pankkitoimintaa harjoittava S-Pankki Oy. S-Pankki tarjoaa osuuskauppojen asiakasomistajille pankkipalveluita päivittäisasiointiin ja sen tuotevalikoima koostuu käyttö- ja säästötileistä, rahastoista ja varainhoidon palveluista, kulutusluotoista ja vakuudellisista lainoista, kansainvälisistä maksukorteista sekä verkkopankista ja mobiilipankista.

Russian and Baltics Retail Properties Ky on Pietarin ja Baltian Prismoihin sijoittava kiinteistörahastoyhtiö. Rahastoyhtiö hallinnoi tilinpäätöspäivänä kolmea Prisma-kiinteistöä Venäjällä Pietarin alueella ja yhtä Virossa.

Taloudellisen informaation yhteenveto olennaisista osakkuusyrityksistä

	S-Pankki Oy		Russian and Baltics Retail Properties Ky	
Milj. €	**2 016**	**2 015**	**2 016**	**2 015**
Lyhytaikaiset varat	955,7	1 040,9	4,0	2,8
Pitkäaikaiset varat	4 254,7	3 732,5	43,4	39,1
Lyhytaikaiset velat	4 791,0	4 343,8	2,0	1,1
Pitkäaikaiset velat	11,2	34,0	31,4	33,9
Liikevaihto [1)]	69,4	72,1	7,3	7,0
Tilikauden tulos	21,8	15,0	3,5	0,7
Muut laajan tuloksen erät	1,6	-5,1	0,8	-0,4
Osakkuusyhtiön taloudellisen informaation täsmäyttäminen konsernin kirjaamaan tasearvoon				
Osakkuusyrityksen nettovarat	408,3	395,6	14,0	6,9
Konsernin omistusosuus %	38 %	38 %	20 %	20 %
Konsernin osuus nettovaroista	153,1	148,4	2,8	1,4
Muut oikaisut	0,5	-4,5	0,1	
Osakkuusyrityksen tasearvo konsernin taseessa	153,6	143,9	2,9	1,4

Muut osakkuusyritykset

2016 Milj. €	**Varat**	**Velat**	**Liikevaihto**	**Tulos**	**Omistus %**
Finnfrost Oy	46,8	42,7	457,1	0,1	50,0 %
Coop Trading A/S	10,3	0,4	12,2	0,0	25,0 %
Muut	4,9	0,2	0,6	0,0	
2015 Milj. €					
Finnfrost Oy	47,9	43,8	446,4	0,1	50,0 %
Coop Trading A/S	12,4	2,9	11,7	0,0	25,0 %
Muut	4,9	0,2	0,6	0,0	

[1)] S-Pankki Oy:n osalta liikevaihtona on esitetty korkokate.

Merkittävimmät yhteisyritykset

North European Oil Trade Oy (NEOT) on Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnan ja St1 Nordic Oy:n yhteisesti omistama polttonesteiden hankintayhtiö. NEOT:n tehtävä on hankkia ja toimittaa omistajilleen polttonesteet mahdollisimman kilpailukykyiseen hintaan.

Taloudellisen informaation yhteenveto olennaisista yhteisyrityksistä

	North European Oil Trade Oy	
Milj. €	**2016**	**2015**
Lyhytaikaiset varat	648,1	481,5
Lyhytaikaisiin varoihin sisältyvät rahavarat	26,9	45,7
Pitkäaikaiset varat	8,9	6,7
Lyhytaikaiset velat	615,8	450,4
Lyhytaikaisiin velkoihin sisältyvät rahoitusvelat	274,8	223,0
Pitkäaikaiset velat	32,0	30,0
Liikevaihto	3 845,1	4 146,0
Poistot	1,4	6,8
Korko- ja rahoitustuotot	4,9	2,7
Korko- ja rahoituskulut	10,5	4,6
Tuloverokulu (+) tai -tuotto (-)	0,5	0,1
Tilikauden tulos	1,8	0,2
Osakkuusyrityksestä kaudella saadut osingot	0,1	0,1
Osakkuusyhtiön taloudellisen informaation täsmäyttäminen konsernin kirjaamaan tasearvoon		
Osakkuusyrityksen nettovarat	9,2	8,0
Konsernin omistusosuus %	51 %	51 %
Konsernin osuus nettovaroista	4,7	4,1
Muut oikaisut	3,6	4,0
Osakkuusyrityksen tasearvo konsernin taseessa	8,2	8,1

Muut osakkuusyritykset					
2016 Milj. €	**Varat**	**Velat**	**Liikevaihto**	**Tulos**	**Omistus %**
North European BioTech Oy	51,9	46,8		-0,4	50,0 %
North European BioTech Ab	12,5	11,2	1,5	0,1	50,0 %
Kauppakeskus Mylly Oy	141,5	115,7	19,1	5,4	50,0 %

Muut osakkuusyritykset					
2015 Milj. €					
North European BioTech Oy	31,0	28,6		-0,1	50,0 %
North European BioTech Ab	12,5	11,4	0,9	0,1	50,0 %
Kauppakeskus Mylly Oy	137,9	117,5	15,3	3,8	50,0 %

SOK-yhtymä omistaa North European Oil Trade Oy:stä 50,8 prosenttia. SOK-yhtymä käyttää yhtiössä osakassopimukseen perustuen yhteistä määräysvaltaa ST1:n kanssa, joten yhtiötä käsitellään yhteisyrityksenä.

Kaikki SOK-yhtymän osakkuus- ja yhteisyritykset ovat listaamattomia.

S-Pankki, Russian and Baltics Retail Properties ja Kauppakeskus Mylly on yhdistelty konserneina.

15. Pitkäaikaiset rahoitusvarat

Myytävissä olevat rahoitusvarat

Milj. €	**2016**	**2015**
Osakkeet ja osuudet		
Kirjanpitoarvo 1.1.	29,8	9,0
Lisäykset	11,3	21,5
Vähennykset	-0,1	-0,7
Kirjanpitoarvo 31.12.	**41,0**	**29,8**

Osakkeet ja osuudet sisältävät listaamattomien yhtiöiden osakkeita. Listaamattomat osakkeet esitetään hankintahintaan, ellei käypää arvoa ole luotettavasti määritettävissä.

Lainat ja muut saamiset

Milj. €	**2016**	**2015**
Saamiset omistusyhteysyrityksiltä	34,0	37,5
Pääomalainasaamiset muilta	0,6	0,6
Pitkäaikaiset lainasaamiset	20,0	7,2
Muut pitkäaikaiset saamiset	3,3	3,1
Lainat ja muut saamiset yhteensä	**57,9**	**48,4**
Pitkäaikaiset rahoitusvarat yhteensä	**98,9**	**78,2**

16. Laskennalliset verot

Laskennallisten verojen muutokset vuoden 2016 aikana

Laskennalliset verosaamiset

Milj. €	1.1.2016	Kirjattu tulos-laskelmaan	Kirjattu omaan pääomaan	Laajaan tulos-laskelmaan kirjatut erät	Kurssi-erot	Ostetut/ Myydyt liike-toiminnot	Ryhmittelyt	31.12.2016
Vahvistetut tappiot	17,7	-1,8						15,9
Varaukset ja arvonalentumiset	3,8	0,2						4,1
Vaihto-omaisuuden ja käyttöomaisuuden sisäinen kate	1,8	0,0						1,8
Rahoitusleasingvelka	3,0	-0,4						2,6
Muut erät	2,7	0,5		-0,1	-0,3			2,8
Yhteensä	**29,1**	**-1,5**			**-0,3**	**0,0**		**27,2**

Laskennalliset verovelat

Milj. €								
Kertyneet poistoerot	4,1	0,6						4,7
Liiketoimintojen yhdistämiset	0,8						0,0	0,8
Käyvän arvon rahasto	0,0	0,0		0,9				0,9
Viron yhtiöiden voittovarat	5,1	0,7						5,8
Muut erät	2,2	0,2			0,0		0,0	2,4
Yhteensä	**12,2**	**1,6**	**0,0**	**0,9**	**0,0**	**0,0**		**14,7**

Laskennallisten verojen muutokset vuoden 2015 aikana

Laskennalliset verosaamiset

Milj. €	1.1.2015	Kirjattu tulos-laskelmaan	Kirjattu omaan pääomaan	Laajaan tulos-laskelmaan kirjatut erät	Kurssi-erot	Ostetut/ Myydyt liike-toiminnot	Ryhmittelyt	31.12.2015
Vahvistetut tappiot	18,9	-1,2						17,7
Varaukset ja arvonalentumiset	3,6	0,2						3,8
Vaihto-omaisuuden ja käyttöomaisuuden sisäinen kate	1,8	0,0						1,8
Rahoitusleasingvelka	6,6	-3,6						3,0
Muut erät	1,7	1,0	0,0	-0,1	0,1			2,7
Yhteensä	**32,6**	**-3,6**	**0,0**	**-0,1**	**0,1**	**0,0**		**29,1**

Laskennalliset verovelat

Milj. €								
Kertyneet poistoerot	4,4	-0,3						4,1
Liiketoimintojen yhdistämiset	0,8							0,8
Käyvän arvon rahasto	0,3			-0,3				0,0
Viron yhtiöiden voittovarat							5,1	5,1
Muut erät	10,2	-2,9			0,0		-5,1	2,2
Yhteensä	**15,7**	**-3,2**		**-0,3**	**0,0**		**0,0**	**12,2**

Konsernilla oli 18,7 miljoonaa euroa (11,0 milj. euroa 31.12.2015) vahvistettuja tappioita, joista ei ole kirjattu laskennallista verosaamista. Saamista ei ole kirjattu koska ei ole riittävää varmuutta siitä, että konserni kykenee ennen kyseisten tappioiden vanhenemista tuottamaan verotettavaa tuloa, jota vastaan tappiot pystyttäisiin hyödyntämään.

17. Vaihto-omaisuus

Milj. €	2016	2015
Aineet ja tarvikkeet	2,1	2,2
Tavarat	180,2	160,8
Muu vaihto-omaisuus	0,6	0,2
Yhteensä	**182,9**	**163,2**

18. Myyntisaamiset ja muut lyhytaikaiset korottomat saamiset

Milj. €	2016	2015
Myyntisaamiset	526,8	504,5
Korottomat laina- ja muut saamiset	16,2	5,5
Johdannaisvarat	5,8	6,5
Rahoituserien siirtosaamiset	0,7	0,1
Muut siirtosaamiset	28,3	28,2
Myyntisaamiset ja muut lyhytaikaiset korottomat saamiset yhteensä	**577,7**	**544,9**

19. Lyhytaikaiset korolliset saamiset

Milj. €	2016	2015
Lainasaamiset	10,0	
Kauppahintasaamiset		32,7
Lyhytaikaiset korolliset saamiset yhteensä	**0,0**	**32,7**

20. Rahavarat

Milj. €	2016	2015
Käteisvarat ja talletukset	184,2	249,4

21. Oma pääoma

Milj. €	2016	2015
Osuuspääoma 1.1.	172,0	169,4
Osuusmaksusuoritukset	2,3	2,6
Osuuspääoma 31.12.	**174,3**	**172,0**

Osuuspääoma koostuu osuuskauppojen osuuksista maksamista osuusmaksuista Suomen Osuuskauppojen Keskusosuuskuntaan.
Osuuskaupan osuuksien lukumäärä määräytyy osuuskaupan jäsenmäärän ja vuotuisten ostojen perusteella.

Sidotut rahastot

Käyvän arvon rahasto
Käyvän arvon rahasto sisältää myytävissä olevien sijoitusten ja rahavirran suojauksena käytettävien johdannaisinstrumenttien käypien arvojen muutokset sekä osuuden S-Pankin käyvän arvon rahaston muutoksesta. Rahaston arvo on 6,1 miljoonaa euroa (1,1 milj. euroa 31.12.2015). S-Pankin käyvän arvon rahaston osuus on 2,6 miljoonaa euroa (1,0 milj. euroa 31.12.2015).

Vararahasto
Vararahasto sisältää osuuskunnan sääntöjen mukaisen vapaasta omasta pääomasta siirrettävän osuuden. Rahaston arvo on 18,5 miljoonaa euroa (18,5 milj. euroa 31.12.2015).

Hallintoneuvoston käyttörahasto
Hallintoneuvoston käyttörahaston käytöstä päättää hallintoneuvosto. Rahaston arvo on 0,0 miljoonaa euroa (0,0 milj. euroa 31.12.2015).

22. Lisäosuuspääoma

Milj. €	2016	2015
Lisäosuuspääoma, pitkäaikainen		12,8

Lisäosuuspääoma koostuu osuuskauppojen vapaaehtoisista sijoituksista Suomen Osuuskauppojen Keskusosuuskuntaan.
Osuuskaupoilla on oikeus lisäosuusmaksujensa palautukseen osuuskuntalaissa säädetyin ja SOK:n säännöissä määrätyin tavoin ja edellytyksin.

Kesäkuussa 2016 lunastettiin kaikki lisäosuudet niiden nimellisarvostaan 12,8 miljoonasta eurosta.

23. Korolliset velat

Pitkäaikaiset korolliset velat

Milj. €	2016	2015
Rahoitusleasingvelat	163,4	124,4
Muut pitkäaikaiset korolliset velat	5,6	6,9
Pitkäaikaiset korolliset velat yhteensä	**169,0**	**131,3**

Lyhytaikaiset korolliset velat

Milj. €	2016	2015
Rahoitusleasingvelat	17,9	26,4
Muut lyhytaikaiset korolliset velat	0,0	0,2
Lyhytaikaiset korolliset velat yhteensä	**18,0**	**26,6**

Rahoitusleasingvelat

Milj. €	2016	2015
Rahoitusleasingvelat – vähimmäisvuokrien kokonaismäärä:		
Yhden vuoden kuluessa	25,8	32,4
Yli yhden vuoden ja enintään viiden vuoden kuluessa	77,2	67,1
Yli viiden vuoden kuluttua	146,9	101,2
Vähimmäisvuokrat yhteensä	**249,9**	**200,7**
Rahoitusleasingvelat – vähimmäisvuokrien nykyarvo:		
Yhden vuoden kuluessa	17,9	26,4
Yli yhden vuoden ja enintään viiden vuoden kuluessa	53,3	48,9
Yli viiden vuoden kuluttua	110,1	75,5
Vähimmäisvuokrien nykyarvo yhteensä	**181,3**	**150,7**
Kertyvät rahoituskulut	**68,6**	**50,0**
Vähimmäisvuokratuotot jälleenvuokraussopimuksista	**48,7**	**31,1**

Rahoitusleasingsopimukset muodostuvat pääosin kiinteistöjen vuokrasopimuksista.

24. Korottomat velat

Milj. €	2016	2015
Pitkäaikaiset korottomat velat	27,9	33,8
Pitkäaikaiset korottomat velat yhteensä	**27,9**	**33,8**
Ostovelat yhteensä	**732,8**	**705,2**
Saadut ennakot	2,5	1,7
Muut lyhytaikaiset velat	17,4	14,0
Johdannaisvelat	3,5	5,8
Siirtovelat	88,9	92,1
Lyhytaikaiset korottomat velat yhteensä	**112,4**	**113,7**
Lyhytaikaisiin siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät		
Henkilöstökulut	43,0	47,0
Rahoituserät	0,0	0,2
Muut	45,9	45,0
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	**88,9**	**92,1**

25. Rahoitusvarojen ja -velkojen käyvät arvot

Milj. €	Liite	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ja -velat	Lainat ja saamiset	Myytävissä olevat rahoitusvarat	Suojauslaskennan alaiset johdannaiset	Jaksotettuun hankintamenoon kirjattavat rahoitusvelat	**Kirjanpitoarvo 2016**	**Käypä arvo 2016**
Rahoitusvarat								
Pitkäaikaiset rahoitusvarat	(15)							
Osakkeet ja osuudet				4,9			4,9	4,9
Lainasaamiset			54,6				54,6	67,4
Korottomat lainasaamiset			3,3				3,3	3,0
Myyntisaamiset ja muut lyhytaikaiset korottomat saamiset	(18)							
Myyntisaamiset			527,7				527,7	527,7
Muut korottomat saamiset			8,9				8,9	8,9
Rahoituserien siirtosaamiset			2,0				2,0	2,0
Johdannaisvarat		4,2			1,5		5,7	5,7
Lyhytaikaiset korolliset saamiset	(19)							
Lainasaamiset			10,0				10,0	10,0
Rahavarat	(20)							
Käteisvarat ja talletukset			184,2				184,2	184,2
Rahoitusvarat yhteensä		**4,2**	**790,6**	**4,9**	**1,5**		**801,3**	**813,9**
Rahoitusvelat								
Pitkäaikaiset korolliset velat	(23)							
Ostovelat						0,0	0,0	0,0
Korolliset lainat muilta						1,5	1,5	1,5
Rahoitusleasingvelat						163,6	163,6	178,0
Pitkäaikaiset korottomat velat	(24)							
Rahanlaskentapalvelu						23,7	23,7	23,7
Muut korottomat velat						0,6	0,6	0,6
Lyhytaikaiset korolliset velat	(23)							
Rahoitusleasingvelat						17,9	17,9	25,8
Lyhytaikaiset korottomat velat	(24)							
Siirtovelat rahoituserät						0,0	0,0	0,0
Johdannaisvelat		3,5			0,0		3,5	3,5
Ostovelat	(24)					732,8	732,8	732,8
Rahoitusvelat yhteensä		**3,5**			**0,0**	**940,1**	**943,6**	**966,0**

Milj. €	Liite	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ja -velat	Lainat ja saamiset	Myytävissä olevat rahoitusvarat	Suojauslaskennan alaiset johdannaiset	Jaksotettuun hankintamenoon kirjattavat rahoitusvelat	**Kirjanpitoarvo 2015**	**Käypä arvo 2015**
Rahoitusvarat								
Pitkäaikaiset rahoitusvarat	(15)							
Osakkeet ja osuudet				1,6			1,6	1,6
Lainasaamiset			45,3				45,3	51,7
Korottomat lainasaamiset			3,1				3,1	2,7
Myyntisaamiset							0,0	0,0
Myyntisaamiset ja muut lyhytaikaiset korottomat saamiset	(18)							
Myyntisaamiset			505,5				505,5	505,5
Muut korottomat saamiset			0,9				0,9	0,9
Johdannaisvarat		5,0			1,5		6,5	6,5
Lyhytaikaiset korolliset saamiset	(19)							
Muut saamiset			32,7				32,7	32,7
Rahavarat	(20)							
Käteisvarat ja talletukset			249,9				249,9	249,9
Rahoitusvarat yhteensä		**5,0**	**838,3**	**1,6**	**1,5**		**846,5**	**852,5**
Rahoitusvelat								
Lisäosuuspääoma	(22)					12,8	12,8	12,8
Pitkäaikaiset korolliset velat	(23)							
Ostovelat						0,0	0,0	0,0
Korolliset lainat muilta						1,5	1,5	1,5
Rahoitusleasingvelat						124,4	124,4	133,0
Pitkäaikaiset korottomat velat	(24)							
Rahanlaskentapalvelu						23,3	23,3	23,3
Muut korottomat velat						0,9	0,9	0,9
Lyhytaikaiset korolliset velat	(23)							
Korolliset lainat muilta						0,0	0,0	0,0
Rahoitusleasingvelat						26,4	26,4	32,5
Lyhytaikaiset korottomat velat	(24)							
Siirtovelat rahoituserät						0,2	0,2	0,2
Johdannaisvelat		5,8			0,0		5,8	5,8
Ostovelat	(24)					705,2	705,2	705,2
Rahoitusvelat yhteensä		**5,8**			**0,0**	**894,6**	**900,4**	**915,2**

Lisäosuuspääoman 12,8 miljoonaa (2014: 12,8 miljoonaa) käypää arvoa ei ole kyetty määrittämään.

Käyvän arvon hierarkia

Milj. €	Liite	Käypä arvo 2016	Taso 1	Taso 2	Taso 3
Käypään arvoon arvostetut varat					
Pitkäaikaiset rahoitusvarat	(15)				
Osakkeet ja osuudet		4,9			4,9
Lainasaamiset		67,4		67,4	
Korottomat lainasaamiset		3,0		3,0	
Muut lyhytaikaiset korottomat saamiset	(18)				
Lainasaamiset		8,9		8,9	
Johdannaisvarat		5,7	3,4	2,3	
Lyhytaikaiset korolliset saamiset	(19)				
Lainasaamiset		10,0		10,0	
Yhteensä		**100,0**	**3,4**	**91,7**	**4,9**
Käypään arvoon arvostetut velat					
Pitkäaikaiset korolliset velat	(23)				
Korolliset lainat muilta		1,5		1,5	
Rahoitusleasingvelat		178,0		178,0	
Pitkäaikaiset korottomat velat	(24)				
Rahanlaskentapalvelu		23,7		23,7	
Muut korottomat velat		0,6		0,6	
Lyhytaikaiset korolliset velat	(23)				
Rahoitusleasingvelat		25,8		25,8	
Lyhytaikaiset korottomat velat	(24)				
Johdannaisvelat		3,5	3,4	0,1	
Yhteensä		**233,1**	**3,4**	**229,7**	

Se käyvän arvon hierarkian taso, jolle tietty käypään arvoon arvostettu erä on kokonaisuudessaan luokiteltu, on määritetty koko kyseisen käypään arvoon arvostetun erän kannalta merkittävän alimmalla tasolla olevan syöttötiedon perusteella. Syöttötiedon merkittävyys on arvioitu kyseisen käypään arvoon arvostetun erän suhteen kokonaisuudessaan. Käypien arvojen hierarkian eri tasojen välisten siirtojen ajankohta määritetään raportointikauden lopun mukaisesti.

Hierarkian tason 1 käyvät arvot perustuvat täysin samanlaisten omaisuuserien tai velkojen noteerattuihin hintoihin toimivilla markkinoilla. Konserni on käyttänyt näiden instrumenttien käyvän arvon määrittämisessä hintalähteenä Nasdaq OMX Stockholm arvostuksia.

Tason 2 instrumenttien käyvät arvot perustuvat merkittäviltä osin muihin syöttötietoihin kuin tasoon 1 sisältyviin noteerattuihin hintoihin, mutta kuitenkin tietoihin, jotka kyseiselle omaisuuserälle tai velalle ovat todettavissa joko suoraan tai epäsuorasti. Näiden instrumenttien käyvän arvon määrittämisessä konserni käyttää yleisesti hyväksyttyjä arvostusmalleja, joiden syöttötiedot perustuvat merkittäviltä osin todennettaviin markkinatietoihin.

Tason 3 instrumenttien käyvät arvot perustuvat omaisuuserää tai velkaa koskeviin syöttötietoihin, jotka eivät perustu todennettavissa olevaan markkinatietoon.

Suomen Luotto-osuuskunnan osuudet esitetään tasolla 3 johtuen epätarkkuudesta käyvän arvon määrityksessä. Osuuksien käypä arvo 3,4 miljoonaa (2015: 0,1 miljoonaa) perustuu Suomen Luotto-osuuskunnan alustavaan suunnitelmaan varojen jaosta. Edellä mainittujen lisäksi taso 3 sisältää noteeraamattomia osakkeita 4,9 miljoonaa (2015: 1,6 miljoonaa), joiden käypä arvo ei ole määritettävissä sekä sijoituskiinteistöjä 189,3 miljoonaa euroa (2015: 174,7 miljoonaa), joiden käypä arvo perustuu olennaisilta osin ulkopuolisiin kiinteistöarvioihin.
Tasolla 3 esitettyjä noteeraamattomia osakkeita ja osuuksia realisoitiin v. 2016 hankintamenoarvoltaan 0,0 miljoonaa euroa.

Tapahtumat tasolla 3 toistuvasti taseeseen käypään arvoon kirjatuista eristä

Milj. €	2016
Alkusaldo 1.1.	5,1
Myynnit	0,0
Suomen Luotto-osuuskunnan osuuksien käyvän arvon vähennys	-0,7
Muutos myytävänä olevien erien käyvissä arvoissa	-2,8
Saldo 31.12.	1,6

Käyvän arvon hierarkia

Milj. €	Liite	Käypä arvo 2015	Taso 1	Taso 2	Taso 3
Käypään arvoon arvostetut varat					
Pitkäaikaiset rahoitusvarat	(15)				
Osakkeet ja osuudet		1,6			1,6
Lainasaamiset		51,7		51,7	
Korottomat lainasaamiset		2,7		2,7	
Muut lyhytaikaiset korottomat saamiset	(18)				
Lainasaamiset		0,9		0,9	
Johdannaisvarat		6,5	5,5	1,0	
Lyhytaikaiset korolliset saamiset	(19)				
Muut saamiset		32,7		32,7	
Yhteensä		**96,2**	**5,5**	**89,1**	**1,6**
Käypään arvoon arvostetut velat					
Lisäosuuspääoma	(22)	12,8		12,8	
Pitkäaikaiset korolliset velat	(23)				
Korolliset lainat muilta		1,5		1,5	
Rahoitusleasingvelat		133,0		133,0	
Pitkäaikaiset korottomat velat	(24)				
Rahanlaskentapalvelu		23,3		23,3	
Muut korottomat velat		0,9		0,9	
Lyhytaikaiset korolliset velat	(23)				
Korolliset lainat muilta		0,0		0,0	
Rahoitusleasingvelat		32,5		32,5	
Lyhytaikaiset korottomat velat	(24)				
Johdannaisvelat		5,8	5,5	0,3	
Yhteensä		**209,7**	**5,5**	**204,2**	

Tapahtumat tasolla 3 toistuvasti taseeseen käypään arvoon kirjatuista eristä

Milj. €	2015
Alkusaldo 1.1.	10,2
Myynnit	-0,1
Suomen Luotto-osuuskunnan osuuksien käyvän arvon vähennys	-4,8
Muutos myytävänä olevien erien käyvissä arvoissa	-0,2
Saldo 31.12.	5,1

26. Varaukset

Milj. €	Tappiolliset vuokrasopimukset	Vuokratilojen ylläpitovaraukset	Muut varaukset	Yhteensä
Varaukset 1.1.2016	16,4	0,9	1,5	18,8
Varausten lisäykset	10,4			10,4
Käytetyt varaukset	-5,8	-0,3	-0,6	-6,7
Käyttämättömien varausten peruutukset	-1,7	0,0	-0,6	-2,3
Varaukset 31.12.2016	19,4	0,5	0,4	20,2
Varausten jakautuminen				
Pitkäaikainen	13,5			
Lyhytaikainen	6,7			

Milj. €	Tappiolliset vuokrasopimukset	Vuokratilojen ylläpitovaraukset	Muut varaukset	Muut muutokset *	Yhteensä
Varaukset 1.1.2015	15,4	1,4	1,0	1,1	19,0
Varausten lisäykset	4,8	0,0	0,4		5,2
Käytetyt varaukset	-2,1	-0,3	-0,6	-0,5	-3,4
Käyttämättömien varausten peruutukset	-1,6	-0,3		0,0	-2,0
Varaukset 31.12.2015	16,4	0,9	0,9	0,6	18,8
Varausten jakautuminen					
Pitkäaikainen	11,2				
Lyhytaikainen	7,6				

*) SOK Autokaupan jäljellä olevat pakolliset varaukset, jotka edellisvuonna esitettiin osana lopetettuja toimintoja, on palautettu osaksi jatkuvia toimintoja, sillä summat ovat niin pieniä, että ne ovat epäolennaisia konsernin kokonaisluvuissa.

27. Muut vuokrasopimukset

Konserni vuokralle ottajana

Konserni on ottanut vuokralle hotelli, myymälä sekä varastotiloja vuokrasopimuksilla, jotka eivät ole peruutettavissa. Vuokrien kestot ovat pääsääntöisesti 3–15 vuotta. Useimmat vuokrasopimukset ovat uusittavissa markkinahintaan vuokra-ajan päätyttyä.

Ei peruutettavissa olevien vuokrasopimusten perusteella maksettavat vähimmäisvuokrat:

Milj. €	2016	2015
Yhden vuoden kuluessa	132,4	131,1
Yli yhden vuoden ja enintään viiden vuoden kuluessa	595,9	439,0
Yli viiden vuoden kuluttua	751,6	372,0
Yhteensä	**1 479,9**	**942,1**

Konserni vuokralle antajana

Ei peruutettavissa olevien vuokrasopimusten perusteella maksettavat vähimmäisvuokrat:

Milj. €	2016	2015
Yhden vuoden kuluessa	11,9	12,3
Yli yhden vuoden ja enintään viiden vuoden kuluessa	9,4	11,6
Yli viiden vuoden kuluttua	27,4	7,3
Yhteensä	**48,7**	**31,1**

28. Rahoitusriskien ja hyödykkeiden hintariskien hallinta

Rahoitus ja rahoitusriskien hallinta on keskitetty SOK:n rahoitusyksikköön. Yhtymällä on SOK:n hallituksen vahvistamat Talous- ja rahoituspolitiikka sekä riskienhallintaohjeet. Näissä määritellään periaatteet rahoitusriskien hallinnalle ja sallitut enimmäismäärät rahoitusriskeille. Lisäksi rahoituksen eri osa-alueille on asetettu numeeriset tavoitteet, joiden avulla pyritään varmistamaan rahoituksen riittävyys, tasapainoisuus ja edullisuus kaikissa olosuhteissa.

Johdannaisia käytetään pääasiassa yhtymän rahoitusriskeiltä suojautumiseen. Muussa kuin suojaustarkoituksessa johdannaiskauppaa käydään vain SOK:n hallituksen hyväksymien riskilimiittien rajoissa.

LUOTTORISKI

Luottoriski on riski sille, että sopimuksen vastapuoli laiminlyö maksuvelvollisuutensa SOK-yhtymälle, tai että muutos vastapuolen luotto-kelpoisuudessa vaikuttaa sen liikkeelle laskemien rahoitusinstrumenttien markkina-arvoon. Luottoriski syntyy sillä hetkellä, kun on tehty tai päätetty tehdä liiketoimi tai sopimus, joka sisältää riskin, että SOK-yhtymän saatavat voivat jäädä saamatta.

Suurin osa SOK-yhtymän luottoriskistä on rahoitusmarkkinasopimuksiin ja myyntisaataviin liittyvää. SOK-yhtymän likviditeetti sijoitetaan raha- ja valuuttamarkkinoille tuottavasti, mutta tarpeettomia riskejä välttäen.

Sijoitustoimintaa ja johdannaiskauppaa käydään ainoastaan SOK:n hallituksen hyväksymien vastapuolten kanssa, hallituksen hyväksymän limiitin puitteissa.

Kaupalliseen toimintaan liittyvien luottoriskien hallinta on osa liiketoimintayksiköiden toimintaa.

Rahoitusvarojen luottoriskin enimmäismäärä

Milj. €	Liite	2016	2015
Pitkäaikaiset rahoitusvarat	(15)		
Lainasaamiset		54,6	45,3
Korottomat lainasaamiset		3,3	3,1
Myyntisaamiset ja muut lyhytaikaiset korottomat saamiset	(18)		
Myyntisaamiset		527,7	505,5
Muut korottomat saamiset		8,9	0,9
Rahoituserien siirtosaamiset		2,0	0,8
Johdannaisvarat		5,7	6,5
Lyhytaikaiset korolliset saamiset	(19)		
Lainasaamiset		10,0	
Muut saamiset			32,7
Rahavarat	(21)	184,2	249,9
Taseen ulkopuoliset vastuut	(31)		
Takausvastuiden nimellisarvo		101,1	101,9
Yhteensä		**897,4**	**946,7**

Johdannaisvarat muodostuvat sopimusten kirjanpidossa olevista positiivisista markkina-arvoista.

Yhtymän luottoriskiä lisäävät takaussitoumukset on esitetty liitteessä 31. Takausvastuut sisältävät S-ryhmään kuuluvien yritysten puolesta myönnettyjä takauksia, joiden realisoituminen ei ole todennäköistä.

Luottoriskiä pienentävät erät
SOK-yhtymä on saanut osuuskauppojen puolesta annettujen takausten vastavakuudeksi reaalivakuuksia 3,1 miljoonan euron arvosta (2015: 3,0 miljoonaa) ja 0,1 miljoonaa euroa pankkitakauksia.

SOK-yhtymä on pienentänyt myyntisaamisten luottoriskiä luottovakuutuksilla. Vakuutettujen myyntisaamisten arvo on ollut 5,5 miljoonaa euroa, joiden enimmäiskorvaus on 4,0 miljoonaa euroa per vakuutuskausi.

Lisäksi SOK-yhtymä on saanut rahana ja pankkitakauksina yhteensä 1,1 miljoonaa euroa (2015: 1,2 miljoonaa), jotka pienentävät myynti- ja vuokrasaamisten luottoriskiä.

Laina- ja myyntisaamisten ikäanalyysi			Josta ei arvoltaan alentuneita tai tilinpäätöspäivänä erääntyneitä	Josta ei tilinpäätöspäivänä arvoltaan alentuneita, mutta erääntyneitä seuraavissa periodeissa			Tilikaudella kirjatut arvon-alennukset
Milj. €	Liite	**2016**		1–30 päivää	31–90 päivää	yli 90 päivää	
Lainasaamiset							
erääntyy alle vuoden kuluessa	(19)	10,0	10,0				
erääntyy yli vuoden kuluessa	(15)	37,9	37,9				
Myyntisaamiset							
erääntyy alle vuoden kuluessa	(18)	527,7	514,2	12,0	0,7	0,8	
Yhteensä		**575,6**	**562,1**	**12,0**	**0,7**	**0,8**	

Luottotappiotilien täsmäytyslaskelma

Milj. €	**2016**	**2015**
Realisoituneet luottotappiot	0,4	0,3
Palautuneet luottotappiot	-0,3	-0,1
Tilikaudella kirjatut arvonalennukset		
Loppusaldo 31.12.	**0,1**	**0,3**

Laina- ja myyntisaamisten ikäanalyysi			Josta ei arvoltaan alentuneita tai tilinpäätöspäivänä erääntyneitä	Josta ei tilinpäätöspäivänä arvoltaan alentuneita, mutta erääntyneitä seuraavissa periodeissa			Tilikaudella kirjatut arvon-alennukset
Milj. €	Liite	**2015**		1–30 päivää	31–90 päivää	yli 90 päivää	
Lainasaamiset							
erääntyy alle vuoden kuluessa	(19)	32,7	32,7				
erääntyy yli vuoden kuluessa	(15)	48,4	48,4				
Myyntisaamiset							
erääntyy alle vuoden kuluessa	(18)	505,5	498,2	5,5	0,7	1,2	
erääntyy yli vuoden kuluessa							
Yhteensä		**586,7**	**579,3**	**5,5**	**0,7**	**1,2**	

Saamistodistusten laadun analyysi

Milj. €	Liite	**2016** Arvo	Osuus saamisista	**2015** Arvo	Osuus saamisista
Senior-ehtoiset lainat	(19)	0,0	0,0 %	0,0	0,0 %
Junior-ehtoiset lainat	(15)	17,0	100,0 %	24,0	100,0 %
Yhteensä		**17,0**	**100,0 %**	**24,0**	**100,0 %**

Saamistodistukset luottoluokittain

Milj. €					
AA-	(19)	0,0	0,0 %	0,0	0,0 %
Luokittelematon, S-Pankki	(15)	17,0	100,0 %	24,0	100,0 %
Yhteensä		**17,0**	**100,0 %**	**24,0**	**100,0 %**

Riskikeskittymät

Saamisten jakautuminen maantieteellisesti 2016

Milj. €	Suomi	Pohjoismaat	Muut EU-maat	Muut maat
Lainasaamiset	56,7		0,0	1,1
Myyntisaamiset	522,3	0,4	3,7	1,3
Muut korottomat saamiset	8,1		0,0	0,7
Rahavarat	156,7	4,4	18,5	4,6
Muut erät	7,7			
Yhteensä	**751,6**	**4,8**	**22,3**	**7,7**

Saamisten jakautuminen maantieteellisesti 2015

Milj. €	Suomi	Pohjoismaat	Muut EU-maat	Muut maat
Lainasaamiset	47,5		0,0	0,9
Muut saamiset	32,7			
Myyntisaamiset	500,3	0,5	3,8	0,9
Muut korottomat saamiset	0,0		0,2	0,7
Rahavarat	235,5	2,1	9,5	2,8
Muut erät	7,3			
Yhteensä	**823,4**	**2,7**	**13,5**	**5,3**

Riskikeskittymät esitetään taulukoissa ainoastaan SOK-yhtymän ulkoisten erien osalta.

Rahoitusvarojen ja -velkojen vähentäminen toisistaan 2016

SOK-yhtymä ei ole nettouttanut rahoitusvarojaan ja -velkojaan. Osaan johdannaissopimuksista kohdistuu kuitenkin sopimus, jonka mukaan johdannaiset voitaisiin konkurssitilanteessa nettouttaa.

	Kirjatut rahoitusvarat	**Kirjatut rahoitusvelat**	**Nettoarvo**
Johdannaissopimukset			
2016	**1,5**	**0,0**	**1,5**
2015	**0,5**	**-0,1**	**0,4**

LIKVIDITEETTIRISKI

Likviditeettiriski on riski, että SOK:n ja sen tytäryhtiöiden likvidit varat ja käyttämättömät lainalimiitit eivät riitä operatiivisiin tarpeisiin tai että tarvittavan likviditeetin järjestäminen aiheuttaa korkeita lisäkustannuksia.

SOK-yhtymän likviditeettiriskiä hallitaan pitämällä kassareservi tasolla, joka turvaa yhtymän maksuvalmiuden myös yllättävissä tilanteissa. Likviditeettiriski voi realisoitua tilanteissa, joissa SOK:lle syntyy odottamattomia ja välittömiä maksuvelvoitteita tai SOK:n saatavien suoritukset viivästyvät esimerkiksi tietojärjestelmähäiriön takia.

Kassareservissä huomioidaan ja siihen lasketaan likvidit jälkimarkkinakelpoiset varat sekä sellaiset pankkitilien käyttövarat kotimaassa tai ulkomailla, jotka ovat käytettävissä saman päivän aikana. Käyttövarojen lisäksi huomioidaan käyttämättömät tililimiitit. Kassareservin tavoitekoko on sata miljoonaa euroa.

Lisäksi maksuvalmius- ja jälleenrahoitusriskit pyritään minimoimaan lainojen tasapainoisen maturiteettijakauman avulla.

SOK-yhtymä on solminut komittoituja luottolimiittejä 60 miljoonaa euroa (2015: 120 miljoonaa euroa). Luottolimiiteillä ei ole annettua vakuutta. Luottolimiiteistä erääntyy 30 miljoonaa vuonna 2019 ja 30 miljoonaa 2021. Vuonna 2016 tai 2015 komittoituja luottolimiittejä ei ole ollut käytössä. Kirjanpidossa pitkäaikaisesta limiitistä nostettu laina käsitellään pitkäaikaisena velkana.

Rahoituslimiittien ehtoihin sisältyy kovenantteja. Taloudellisina kovenantteina on kaikissa rahoituslimiittisopimuksissa käytetty omavaraisuusastetta ja käyttökate/nettokorot –tunnuslukua. Kovenanttiehdot eivät rikkoutuneet tilikauden aikana.

SOK-yhtymällä on lisäksi 250 miljoonan euron yritystodistusohjelma, josta oli käytössä keskimäärin 0,0 (2015: 2,7) miljoonaa euroa.

SOK-yhtymän rahoitusvelkojen ja johdannaissopimusten sopimukseen perustuvien rahavirtojen maturiteettianalyysi

Milj. €	Liite	2016	Sopimukseen perustuvat kassavirrat [1)]	Vaadittaessa	alle 3 kk	3–12 kk	1–2 v	2–5 v	yli 5 v
Rahoitusvelat, jotka eivät ole johdannaisia									
Pitkäaikaiset korolliset velat	(23)								
Ostovelat		0,0	0,0				0,0		
Korolliset lainat muilta		1,5	1,5		0,0	0,0	1,5		
Rahoitusleasingvelat		163,6	163,5				16,6	36,6	110,3
Pitkäaikaiset korottomat velat	(24)								
Rahanlaskentapalvelu		23,7	23,7	23,7					
Muut korottomat velat		0,6	0,6				0,6		
Lyhytaikaiset korolliset velat	(23)								
Rahoitusleasingvelat		17,9	18,3		4,5	13,8			
Ostovelat	(24)	732,8	732,8		725,7	7,2			
Taseen ulkopuoliset vastuut	(31)								
Takausvastuiden nimellisarvo		101,1	101,1	101,1					
Rahoitusvelat, jotka eivät ole johdannaisia yhteensä		**1 041,2**	**1041,5**	**124,7**	**730,1**	**21,0**	**18,7**	**36,6**	**110,3**
Johdannaisvelat	(20, 24)								
Suojauslaskennassa mukana olevat johdannaiset		0,0	0,0			0,0			
Valuuttajohdannaiset		0,0	0,0		0,0	0,0			
Korkojohdannaiset		0,1	0,1			0,1			
Hyödykejohdannaiset		3,4	3,4		0,4	0,9	1,1	1,0	
Johdannaisvarat	(18, 20)								
Suojauslaskennassa mukana olevat johdannaiset		1,5	1,4		1,3	0,2			
Valuuttajohdannaiset		0,7	0,7		0,4	0,3			
Korkojohdannaiset		0,1	0,1			0,1			
Hyödykejohdannaiset		3,4	3,4		0,4	0,9	1,1	1,0	
Nettojohdannaisvelat yhteensä		**-2,1**	**-2,1**	**0,0**	**-1,6**	**-0,4**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Yhteensä		**1039,0**	**1039,4**	**124,7**	**728,5**	**20,6**	**18,7**	**36,6**	**110,3**

[1)] rahoitusvelat, kulu + / rahoitusvarat, tuotto +

Milj. €	Liite	2015	Sopimukseen perustuvat kassavirrat [1]	Vaadittaessa	alle 3 kk	3–12 kk	1–2 v	2–5 v	yli 5 v
Rahoitusvelat, jotka eivät ole johdannaisia									
Lisäosuuspääoma	(22)	12,8	13,3			0,2	0,0	0,1	13,1
Pitkäaikaiset korolliset velat	(23)								
Ostovelat		0,0	0,0				0,0		
Korolliset lainat muilta		1,5	1,5		0,0	0,0	0,0	1,5	
Rahoitusleasingvelat		124,4	125,0				15,4	34,0	75,5
Rahanlaskentapalvelu		23,3	23,3	23,3					
Muut korottomat velat		0,9	0,9				0,9		
Lyhytaikaiset korolliset velat	(23)								
Korolliset lainat muilta		0,0	0,0			0,0			
Rahoitusleasingvelat		26,4	26,7		4,6	22,1			
Ostovelat	(24)	705,2	705,2		699,6	5,7			
Taseen ulkopuoliset vastuut	(31)								
Takausvastuiden nimellisarvo		101,9	101,9	101,9					
Rahoitusvelat, jotka eivät ole johdannaisia yhteensä		**996,3**	**997,9**	**125,1**	**704,2**	**28,1**	**16,3**	**35,6**	**88,6**
Johdannaisvelat	(20, 24)								
Suojauslaskennassa mukana olevat johdannaiset		0,0	0,0			0,0			
Valuuttajohdannaiset		0,3	0,2		0,1	0,1			
Korkojohdannaiset		0,2	0,2			0,2	0,1		
Hyödykejohdannaiset		5,5	3,7		0,2	0,6	0,9	1,9	
Suojauslaskennassa mukana olevat johdannaiset		0,4	0,1		0,2	0,0			
Valuuttajohdannaiset		0,4	0,3		0,2	0,1			
Korkojohdannaiset		0,2	0,2			0,2	0,1		
Hyödykejohdannaiset		5,5	3,7		0,2	0,6	0,9	1,9	
Nettojohdannaisvelat yhteensä		**-0,5**	**-0,2**		**-0,3**	**0,1**	**0,0**		
Yhteensä		**995,8**	**997,7**	**125,1**	**703,9**	**28,1**	**16,3**	**35,6**	**88,6**

[1] rahoitusvelat, kulu + / rahoitusvarat, tuotto +

Taulukossa on kaikki 31.12.2016 voimassa olevat instrumentit ja niiden sopimukseen perustuvat pääomat ja korot. Vieraan valuutan määräiset erät on muunnettu euroiksi käyttäen EKP:n tilinpäätöspäivänä noteeraamaa kurssia. Rahoitusvelkojen vaihtuvakorkoiset koronmaksut on määritetty käyttäen tilinpäätöspäivän korkokäyriä. Rahoitusvelat, joiden takaisinmaksua voidaan vaatia ennen eräpäivää, on esitetty periodissa, jona takaisinmaksu on aikaisintaan mahdollista.

Johdannaisista on taulukossa esitetty kunkin sopimuksen nettorahavirrat. Tulevat vaihtuvakorkoiset kassavirrat on määritetty käyttäen tilinpäätöspäivän korkokäyriä. Sähköjohdannaisten rahavirtoina esitetään tilinpäätöspäivän käypä arvo erääntymispäivää vastaavassa maturiteetissa.

KORKORISKI

Korkoriski tarkoittaa markkinakorkojen muutoksista aiheutuvaa epävarmuutta SOK-yhtymän kassavirrassa, tuloksessa ja taseessa. Korkoriski on periaatteessa minimoitu, kun SOK-yhtymän korollisten erien keskimääräinen korkosidonnaisuusaika neutraloi operatiivisen toiminnan herkkyyden korkotason muutoksille.

SOK-yhtymän tavoite korkoriskin hallinnassa on alentaa tai poistaa markkinakorkojen muutoksen negatiivinen vaikutus yhtymän kassavirtoihin, tulokseen ja taseeseen, kuitenkin suojauksen kustannukset huomioiden.

SOK-yhtymän korkoriskin mittaamisessa huomioidaan ainoastaan konsernin ulkopuoliset korolliset erät sisältäen mm. anto- ja ottolainat sekä johdannaiset. Korkoriski jaetaan markkinakorkotasojen muutoksista johtuvaan korkovirtojen volatiliteettiin (korkovirtariski) ja korollisen nettoposition nykyarvon herkkyyteen (hintariski). Eri valuuttoihin liittyviä korkoriskejä ei netoteta keskenään.

Tavoitteena on että, yhden prosenttiyksikön lineaarinen markkinakorkotason muutos ei aiheuta nettorahoituskuluihin lisäystä, joka ylittää euromäärältään yhden prosentin kunkin vuoden suunnitellusta käyttökatteesta. Korkoriskipositiota seurataan viiden vuoden suunnittelujaksolla ja edellä esitetyn mittarin tavoitteen tulee täyttyä suunnittelujakson kolmena ensimmäisenä vuotena. Mikäli suunniteltujen vaihtuvakorkoisten saamisten määrä ylittää vaihtuvien velkojen määrän (ml. korkojohdannaiset), korkovirtariskiä ei tarvitse suojata markkinakoron laskulta kyseisellä periodilla.

Korkohintariski realisoituu SOK-yhtymässä tulokseen käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettavien rahoitusinstrumenttien eli korkojohdannaisten osalta. Omaan pääomaan vaikuttavaa korkohintariskiä sisältyy myytävissä oleviin sijoituksiin, jotka arvostetaan käypään arvoon laajan tuloslaskelman erien kautta.

Korkoherkkyysanalyysi
Taulukossa on esitetty SOK-yhtymän korollisten nettovelkojen sekä johdannaissaamisten ja -velkojen korkoherkkyys. Herkkyytenä esitetään 1%-yksikön korkotason muutoksen vaikutus SOK-yhtymän tuloslaskelmaan ja omaan pääomaan tilinpäätöspäivänä. Muiden muuttujien oletetaan pysyvän vakiona.

Vaikutus tuloslaskelmaan ja omaan pääomaan esitetään ilman verojen vaikutusta.

				Vaikutus tuloslaskelmaan		**Vaikutus omaan pääomaan**	
2016		Riskille		1%-yks.	1%-yks.	1%-yks.	1%-yks.
Milj. €	Liite	altis positio	Duraatio	nousu	lasku	nousu	lasku
Korolliset saamiset	(15, 19)						
EUR		169,7	0,4	0,9	-0,8		
USD		3,8	0,0	0,0	0,0		
RUB		2,8	0,0	0,0	0,0		
Muut valuutat		0,7	0,2	0,0	0,0		
Johdannaisvarat ja -velat	(18, 24)						
EUR		-38,7	0,1	0,1	-0,1		
USD		38,8	0,2	-0,1	0,1		
RUB			0,0				
Muut valuutat		2,2	0,2	0,0	0,0		
Korolliset velat	(23)						
EUR		1,5	0,0	0,0	0,0		
Yhteensä		**173,5**	**0,9**	**-0,8**	**0,0**	**0,0**	

Johdannaisvarojen ja -velkojen korkoherkkyytenä ilmoitetaan 1%-yksikön koronmuutoksen vaikutus johdannaisen käypään arvoon. Käypään arvoon arvostettavien lyhytaikaisten sijoitusten korkoherkkyytenä ilmoitetaan 1%-yksikön koronmuutoksen vaikutus käypään arvoon sekä korkovirtoihin seuraavan 12 kk:n aikana. Muiden korollisten saamisten ja velkojen korkoherkkyytenä ilmoitetaan 1%-yksikön korkonmuutoksen vaikutus korkovirtoihin seuraavan 12 kk:n aikana. Laskelmassa on oletettu taseen pysyvän saman suuruisena seuraavan 12 kk.

Omaan pääomaan vaikuttavien johdannaisten korkoriskiin sovelletaan rahavirran suojausta.

Duraationa ilmoitetaan aika seuraavaan uudelleenhinnoitteluun vuosina.

2015 Milj. €	Liite	Riskille altis positio	Duraatio	Vaikutus tuloslaskelmaan 1%-yks. nousu	 1%-yks. lasku	Vaikutus omaan pääomaan 1%-yks. nousu	 1%-yks. lasku
Korolliset saamiset	(15, 19)						
EUR		111,1	0,2	2,0	-2,0		
Johdannaisvarat ja -velat	(18, 24)						
EUR		-36,9	0,2	0,1	-0,1		
USD		30,7	0,2	-0,1	0,1		
RUB		0,1	0,0	0,0	0,0		
Muut valuutat		4,0	0,1	0,0	0,0		
Korolliset velat	(23)						
EUR		1,5	0,0	0,0	0,0		
Yhteensä		**110,5**		**2,0**	**-2,0**	**0,0**	**0,0**

Korkovirtariski ja suojauslaskenta

SOK-yhtymässä sovelletaan suojauslaskentaa erittäin todennäköisiä tulevia ostoja suojaaviin johdannaisiin. Käytettävä suojauslaskentamalli on rahavirran suojaus. Suojauslaskennan tarkoitus on suojautua valuuttamääräisten ostojen valuuttariskiltä.

Suojauslaskentaa sovelletaan johdannaisiin, jotka ovat suojattavan riskin osalta tehokkaita ja täyttävät IAS 39 -standardin suojauslaskennan ehdot. Suojausinstrumentteina on käytetty valuuttatermiinejä. Suojaussuhde suojaavan johdannaisen ja suojattavan kohteen välillä sekä suojaukseen liittyvät riskienhallintatavoitteet dokumentoidaan suojauksen alkaessa.

Suojauksen tehokkuus arvioidaan suojaussuhteen alussa ja suojauksen aikana siten, että suojaus on erittäin tehokas koko suojauksen ajan. Suojausta pidetään tehokkaana, kun suojaavan instrumentin rahavirtojen muutos eliminoi suojauksen kohteena olevan sopimuksen tai position rahavirtojen muutoksesta 80–125 prosenttia.

Suojauksen tehokas osuus kirjataan käyvän arvon rahastoon.

Suojausinstrumenteina käytettyjen johdannaisten käyvät arvot

Milj. €	2016	2015
Johdannaisvelat		
Valuuttatermiinit	0,0	0,0
Yhteensä	**0,0**	**0,0**
Johdannaissaamiset		
Valuuttatermiinit	1,5	0,4
Yhteensä	**1,5**	**0,4**

Rahavirran suojauksesta konsernin omaan pääomaan kirjatut muutokset

Milj. €	2016	2015
Alkusaldo 1.1.	0,4	1,0
Voitot ja tappiot käypään arvoon arvostamisesta	1,4	0,4
Tuloslaskelmaan sisällytetty määrä	-0,4	-1,0
Loppusaldo 31.12.	**1,4**	**0,4**

Omaan pääomaan kirjatut erät on esitetty ilman verovaikutusta.

Omaan pääomaan kirjatut arvonmuutokset kirjataan tuloslaskelmaan sillä kaudella kun suojatut rahavirrat kirjataan tuloslaskelmaan, johdannainen erääntyy tai suojauslaskennan edellytykset eivät enää täyty.

VALUUTTARISKI

SOK-yhtymän liikevaihto kertyy pääosin kotimaasta.

Valuuttariski tarkoittaa valuuttakurssien muutosten aiheuttamaa epävarmuutta SOK-yhtymän kassavirrassa, tuloksessa ja taseessa. SOK:n ja sen tytäryhtiöiden valuuttariskin suuruutta tarkastellaan valuutoittain. Tavoitteena on minimoida avoimen position valuuttariskistä aiheutuva epävarmuus, kuitenkin suojauksen kustannukset huomioiden.

SOK Rahoitus vastaa keskitetysti SOK-yhtymän valuuttariskin hallinnasta. SOK-yhtymän valuuttariskiä seurataan ALM-laskentapaikan kautta, joka kuvastaa koko konsernin valuuttariskiä. ALM-position riski valuuttakurssin muuttuessa kymmenellä prosentilla ei saa ylittää kahta miljoonaa euroa. Transaktioriskit ovat sopimuksen tekevän SOK:n yksikön tai tytäryhtiön vastuulla. Merkittävät transaktioriskit suojataan pääsääntöisesti johdannaisilla.

Tytäryhtiöiden valuuttariskiä pienennetään rahoittamalla yhtiöiden toimintaa samassa valuutassa kuin rahan käyttökin on, sekä johdannaisten avulla. Ulkomaisiin tytäryhtiöihin sijoitettuun oman pääoman ehtoiseen rahoitukseen liittyvää translaatioriskiä pienennetään suojaamalla pääomat siltä osin kuin 20 prosentin kurssimuutos aiheuttaisi yli prosenttiyksikön heikennyksen SOK-yhtymän omavaraisuusasteeseen. Samoin menetellään sen osuuden kanssa, jonka yhtiöt ovat suunnitelleet palauttavansa Suomeen yli neljän vuoden kuluttua. Osuus, jonka yhtiöt ovat suunnitelleet palauttavansa seuraavan neljän vuoden kuluessa, huomioidaan täysmääräisenä.

Valuuttaherkkyysanalyysi

Valuuttaherkkyysanalyysissä esitetään, mitä 10 % euron vahvistuminen tai heikentyminen muita valuuttoja vastaan vaikuttaisi yhtymän tulokseen tai omaan pääomaan. Muiden muuttujien oletetaan pysyvän vakiona.

Laskelma sisältää SOK:n ulkomaisten tytäryhtiöiden oman pääoman määrän, jonka euroiksi muuntamisesta aiheutuu vaikutus omaan pääomaan. Vaikutus tuloslaskelmaan ja omaan pääomaan esitetään ilman verojen vaikutusta.

2016		**Vaikutus tuloslaskelmaan**	
Milj. €	Riskille altis positio	Euron vahvistuminen, 10 %	Euron heikentyminen, 10 %
USD	41,1	-4,1	4,1
RUB	-11,9	1,2	-1,2
Muut valuutat	2,4	-0,2	0,2
Yhteensä	**31,6**	**-3,2**	**3,2**

2016		**Vaikutus omaan pääomaan**	
Milj. €	Riskille altis positio	Euron vahvistuminen, 10 %	Euron heikentyminen, 10 %
RUB	51,6	-5,2	5,2
Yhteensä	**51,6**	**-5,2**	**5,2**

2015		**Vaikutus tuloslaskelmaan**	
Milj. €	Riskille altis positio	Euron vahvistuminen, 10 %	Euron heikentyminen, 10 %
USD	28,6	-2,9	2,9
RUB	-12,9	1,3	-1,3
Muut valuutat	7,3	-0,7	0,7
Yhteensä	**23,0**	**-2,3**	**2,3**

2015		**Vaikutus omaan pääomaan**	
Milj. €	Riskille altis positio	Euron vahvistuminen, 10 %	Euron heikentyminen, 10 %
RUB	44,4	-4,4	4,4
Yhteensä	**44,4**	**-4,4**	**4,4**

SOK-yhtymän oman pääoman ehtoisia sijoituksia suojaaviin valuuttajohdannaisiin ei sovelleta suojauslaskentaa.

29. Lähipiiritapahtumat

SOK-yhtymän lähipiiriin kuuluvat tytäryritykset, osakkuusyritykset, yhteisyritykset, pääjohtaja ja hänen sijaisensa, SOK:n konsernijohtoryhmä, SOK:n hallitus ja hallintoneuvosto sekä heidän läheiset perheenjäsenensä. SOK-yhtymässä ylläpidetään lähipiiriin kuuluvista lähipiirirekisteriä. Alueosuuskaupat eivät kuulu IAS 24 Lähipiiriä koskevat tiedot tilinpäätöksessä -standardin mukaiseen SOK-yhtymän lähipiiriin.

Maksetut johdon työsuhde-etuudet	**2016**	**2015**
Pääjohtajan ja SOK:n konsernijohtoryhmän palkat ja palkkiot	2,7	2,1
SOK:n hallituksen ja hallintoneuvoston palkat ja palkkiot	0,3	0,3
Pääjohtajan ja SOK:n konsernijohtoryhmän lisäeläkekulut	1,7	0,9
Yhteensä	**4,8**	**3,3**

Johdon eläkesitoumukset: SOK:n pääjohtajalla, työsuhteessa olevilla hallituksen jäsenillä ja konsernijohtoryhmällä sekä muulla johdolla, joka täyttää eläkepolitiikan mukaiset kriteerit on oikeus lisäeläkevakuutukseen, jossa eläkeikä on 60–63 vuotta.

Lähipiirilainat emo-osuuskunnalle/sisaryrityksille, osakkuusyrityksille sekä yhteisyrityksille on myönnetty normaalin liiketoiminnan rahoittamiseen. SOK-yhtymän lähipiiriin kuuluvalle johdolle ei ole myönnetty lainoja vuosina 2015–2016. Myöskään ehdollisia eriä ja muita sitoumuksia avainhenkilöiden puolesta ei ollut. Johtoon kuuluvat henkilöt lähipiireineen eivät ole olennaisessa liikesuhteessa SOK-yhtymään.

Liiketoimet ja avoimet saldot osakkuus- ja yhteisyritysten kanssa:

Milj. €	**2016**	**2015**
Myynnit	20,1	20,4
Ostot	355,4	338,5
Rahoitustuotot ja -kulut	1,6	0,9
Myyntisaatavat ja muut saamiset	0,7	1,1
Lainasaamiset	33,4	37,5
Ostovelat ja muut velat	61,4	35,5

30. Vastuusitoumukset

Milj. €	**2016**	**2015**
Annetut pantit ja vastuusitoumukset		
Muut annetut vakuudet		
Pantit	0,1	0,1
Takaukset	3,8	4,0
Yhteensä	**3,9**	**4,1**
Muiden velasta annetut vakuudet		
Takaukset yhteisyritysten velasta	87,5	69,4
Takaukset osuuskauppojen velasta	7,4	7,4
Yhteensä	**94,9**	**76,8**
Muut muiden puolesta annetut vakuudet		
Takaukset yhteisyritysten vastuista	2,4	21,0
Takaukset osuuskauppojen vastuista		0,1
Yhteensä	**2,4**	**21,1**

Muut vastuut		
Remburssivastuut	0,4	0,5
Takaisinostovastuut [1)]	31,4	33,9
Merkintäsitoumukset [2)]	10,7	10,7
Muut vastuut [3)]		9,8
Yhteensä	**42,1**	**54,4**

1) Takaisinostovastuut koostuvat ostositoumuksesta ostaa Pietarin ja Baltian Prismoihin sijoittavan kiinteistorahaston kohteet rahaston jäljellä olevan vieraan pääoman määrästä. SOK:n omistusosuus kiinteistörahastoyhtiöstä on 20 prosenttia.

2) Merkintäsitoumus koostuu sitoumuksesta sijoittaa pääomapanoksia Pietarin ja Baltian Prismoihin sijoittavaan kiinteistärahastoon.

3) Arvioitu kustannus osto-optiosta, jonka käyttöön SOK on sitoutunut. Osto-optio liittyy hotellikiinteistöön, jossa SOK on vuokralaisena.

Annetut takaukset koostuvat pääosin yhteisyritys North European Oil Trade Oy:n puolesta annetuista 39,4 miljoonan euron (39,9 milj. euroa 31.12.2015) velan ja muiden vastuiden takauksista sekä yhteisyritys Kauppakeskus Mylly Oy:n puolesta annetuista 50,0 miljoonan euron (50,0 milj. euroa 31.12.2015) velan takauksista.

Lisäksi SOK on antanut tukikirjeet SOK-Takaus Oy:n myöntämille takauksille. Tukikirjeiden määrä oli 8,9 miljoonaa euroa (71,9 milj. euroa 31.12.2015).

Muut taloudelliset vastuut:
Konserni on velvollinen tarkistamaan kiinteistöinvestoinnista tekemiään arvonlisäverovähennyksiä, jos kiinteistön verollinen käyttö vähenee tarkistuskauden aikana. Vastuun enimmäismäärä on 8,7 miljoonaa euroa (6,5 milj. euroa 31.12.2015).

Muut vastuusitoumukset:
Osakassopimuksen mukaiset sitoumukset vastata S-Voima Oy:n sitoumuksista ja rahoittaa sen toimintaa.

Osakkaat vastaavat ns. Mankala-periaatteen mukaisesti S-Voima Oy:n sitoumuksista. Tämän periaatteen mukaisesti SOK:n vastuu S-Voima Oy:n muuttuvista kustannuksista määräytyy osakkaan käyttämän energian mukaan. Vastuu yhtiön kiinteistä kustannuksista sisältäen myös mm. lainojen lyhennykset ja korot sekä poistot, puolestaan jakautuu osakkaan omistamien osakesarjojen suhteessa. Yhtiön A-sarjan osakkeet liittyvät markkinasähkön hankintaan, B- ja B1-sarjojen osakkeet tuulivoimalla tuotetun sähköenergian hankintaan ja C-sarjan osakkeet ydinvoimalla tuotetun sähköenergian hankintaan, johon S-ryhmä on sittemmin päättänyt olla osallistumatta.

S-Voima Oy:n osakkaat ovat lisäksi osakassopimuksessa sopineet keskinäisestä velvollisuudesta rahoittaa yhtiön sijoituksia tuotantoyhtiöihin omanpääomanehtoisesti, jolloin vastuu lähtökohtaisesti jakaantuu osakesarjoittain osakeomistuksen suhteessa. Jo tehtyihin sijoituksiin liittyvää vastuuta omanpääomanehtoisesta rahoituksesta ei ole enää jäljellä. Vieraanpääomanehtoista rahoitusta yhtiön osakkailta ei arvioida tarvittavan.

Lisäksi SOK on sitoutunut myöntämään vieraanpääomanehtoista rahoitusta. SOK:n 31.12.2016 mennessä tehtyihin päätöksiin perustuva vastuu vieraanpääomanehtoisen rahoituksen jäljellä olevasta osuudesta on seuraava: S-ryhmän logistiikkakeskukset Oy:lle osakaslainaa 50,0 miljoonaa euroa (60,0 milj. euroa 31.12.2015) ja pitkäaikaista lainaa 80,5 miljoonaa euroa (0,0 milj. euroa 31.12.2015) sekä North European Oil Trade Oy:lle ehdollista pääomalainaa 5,0 miljoonaa euroa (5,0 milj. euroa 31.12.2015).

31. Tytär- ja osakkuusyhtiöt

SOK-yhtymän ja SOK:n omistamat yritykset 31.12.2016

	Maa	SOK-yhtymän omistusosuus-%	SOK-yhtymän äänivaltaosuus-%	SOK:n omistusosuus-%
Konserniyritykset				
Kaupalliset				
A/S Prisma Latvija	Latvia	100	100	
AS Sokotel	Viro	100	100	
Inex Partners Oy	Suomi	100	100	100
Inex Export Oy	Suomi	100	100	100
Jollas-Opisto Oy	Suomi	100	100	100
Meira Nova Oy	Suomi	100	100	100
OOO Itis 2	Venäjä	100	100	
OOO SOK Service Center RUS	Venäjä	100	100	
OOO Otel Plus	Venäjä	100	100	
OOO Prisma	Venäjä	100	100	
OOO Sokotel	Venäjä	100	100	
Prisma Peremarket AS	Viro	100	100	
RB Int Oy	Suomi	100	100	100
Rekla Oy	Suomi	100	100	100
SOK Autokauppa Oy	Suomi	100	100	
SOK Fashion Retail Oy	Suomi	51	51	51
SOK Fund Management Oy	Suomi	100	100	100
SOK-Liiketoiminta Oy	Suomi	100	100	100
Sokotel Oy	Suomi	100	100	
SOK Real Estate Int Oy	Suomi	100	100	99
SOK Retail Int Oy	Suomi	100	100	
SOK-Takaus Oy	Suomi	100	100	100
Suomen Spar Oy	Suomi	100	100	100
S-Business Oy	Suomi	100	100	100
S-Verkkopalvelut Oy	Suomi	61	61	61
S-Yrityspalvelu Oy	Suomi	100	100	100
UAB Prisma LT	Liettua	100	100	
UAB Viršuliškių Prekybos Centras	Liettua	100	100	100
28 kpl				
Kiinteistöyhtiöt 22 kpl				
Konserniyritykset yhteensä 50 kpl				
Yhteisyritykset				
Kauppakeskus Mylly Oy	Suomi	50	50	50
Kiinteistö Oy Kuloisten Kauppakeskus	Suomi	50	50	
North European BioTech Oy	Suomi	50	50	50
North European Oil Trade Oy	Suomi	51	51	51
Yhteisyritykset yhteensä 4 kpl				
Osakkuusyhtiöt				
Asunto Oy Kauniaisten Kirkkomäki	Suomi	39	39	39
Coop Trading A/S	Tanska	25	25	25
Finnfrost Oy	Suomi	50	50	
Keskuskorttelin Huolto Oy	Suomi	32	32	32
S-Pankki Oy	Suomi	38	38	38
S-Asiakaspalvelu Oy	Suomi	38	38	
FIM Oyj	Suomi	38	19	
FIM Pääomarahastot	Suomi	38	19	
FIM Kiinteistö Oy	Suomi	30	15	
FIM varainhoito Oy	Suomi	38	19	
Russian and Baltics Retail Properties Ky	Suomi	20	20	20
Osakkuusyritykset yhteensä 11 kpl				

32. Tilinpäätöspäivän jälkeiset tapahtumat

Konsernilla ei ole olennaisia tilinpäätöspäivän jälkeisiä tapahtumia.

SOK-yhtymän tunnusluvut 2012–2016

SOK-yhtymän jatkuvat toiminnot	**IFRS 2016**	IFRS 2015	IFRS 2014	IFRS 2013	IFRS 2012
Liikevaihto, milj.€	**7 074,0**	7 038,4	7 285,5	7 317,3	10 634,0
Liikevoitto, milj.€	**27,0**	11,1	43,1	-7,9	-7,2
%:a liikevaihdosta	**0,4**	0,2	0,6	-0,1	-0,1
Tulos ennen veroja, milj.€	**22,8**	9,4	39,7	-13,2	-27,1
%:a liikevaihdosta	**0,3**	0,1	0,5	-0,2	-0,3
SOK-yhtymä *)					
Oman pääoman tuotto-%	**1,8**	0,1	5,5	0,8	-3,9
Sijoitetun pääoman tuotto-%	**3,5**	2,5	11,2	3,0	-0,1
Omavaraisuusaste, %	**37,0**	37,0	38,3	36,3	29,3
Bruttoinvestoinnit käyttöomaisuuteen, milj.€	**93,1**	48,2	68,6	99,7	124,4
%:a liikevaihdosta	**1,3**	0,7	0,9	1,4	1,2
Gearing, %	**0,4**	-12,9	-11,3	0,7	41,7
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana	**6 756**	8 287	9 203	9 819	10 447
Lukumäärä kokoaikaiseksi muutettuna	**5 849**	7 778	8 232	9 099	9 572
Korottomat velat, milj.€	**873,2**	847,3	847,2	860,4	821,3

* Tunnusluvut sisältävät sekä lopetetut että jatkuvat toiminnot.

TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT

Oman pääoman tuotto-% = $\frac{\text{tulos rahoituserien jälkeen – verot}}{\text{oma pääoma keskimäärin}}$ x 100 %

Sijoitetun pääoman tuotto-% = $\frac{\text{tulos ennen veroja + korko- ja muut rahoituskulut}}{\text{taseen loppusumma – korottomat velat – varaukset, keskimäärin}}$ x 100 %

Omavaraisuusaste, % = $\frac{\text{oma pääoma yhteensä}}{\text{taseen loppusumma – saadut ennakot}}$ x 100 %

Bruttoinvestoinnit käyttöomaisuuteen = tytäryhtiöosakkeiden ja muun käyttöomaisuuden hankintamenot

Gearing, % = $\frac{\text{korolliset velat – rahavarat}}{\text{oma pääoma yhteensä}}$ x 100 %

Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä sekä lukumäärä kokoaikaiseksi muutettuna on laskettu keskiarvona neljännesvuosien lopun henkilökunnan lukumääristä.

Emo-osuuskunnan tilinpäätös, FAS

SOK:n tuloslaskelma, FAS

Milj. €	Liitetieto	1.1. - 31.12.2016		1.1. - 31.12.2015	
Liikevaihto			**6 245,0**		6 167,7
Liiketoiminnan muut tuotot	(1)		**21,8**		13,6
Materiaalit ja palvelut					
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	(2)	**5 659,4**		5 585,5	
Ulkopuoliset palvelut		**298,6**	**5 958,0**	294,6	5 880,1
Henkilöstökulut	(3)				
Palkat ja palkkiot		**78,0**		75,6	
Henkilösivukulut		**20,6**	**98,7**	18,7	94,2
Poistot ja arvonalentumiset	(4)		**13,2**		14,6
Liiketoiminnan muut kulut					
Toimitilavuokrat		**25,0**		25,1	
Muut kulut	(5)	**132,3**	**157,3**	137,5	162,6
Liikeylijäämä			**39,5**		29,8
Rahoitustuotot ja -kulut (+/-)	(8)		**11,8**		18,2
Ylijäämä ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja			**51,3**		47,9
Tilinpäätössiirrot (+/-)	(10)		**-0,5**		-3,2
Tuloverot (+/-)	(11)		**-4,4**		-3,6
Tilikauden ylijäämä			**46,4**		41,2

SOK:n tase, FAS

VASTAAVAA Milj.€	Liitetieto		**31.12.2016**		31.12.2015
PYSYVÄT VASTAAVAT					
Aineettomat hyödykkeet	(12)	**51,4**		38,2	
Aineelliset hyödykkeet	(13)	**2,6**		3,5	
Osuudet saman konsernin yrityksissä	(14)	**381,7**		372,6	
Muut sijoitukset	(14)	**469,8**	**905,6**	428,8	843,1
VAIHTUVAT VASTAAVAT					
Vaihto-omaisuus	(15)	**131,7**		114,2	
Pitkäaikaiset saamiset	(16)	**2,1**		2,1	
Lyhytaikaiset saamiset	(17)	**553,2**		525,4	
Rahat ja pankkisaamiset		**116,6**	**803,7**	184,6	826,3
			1 709,3		1 669,4

VASTATTAVAA Milj.€		**31.12.2016**		31.12.2015	
OMA PÄÄOMA	(18)				
Osuuspääoma		**174,3**		172,0	
Lisäosuuspääoma		**12,8**		12,8	
Käyvän arvon rahasto		**4,5**		0,5	
Vararahasto		**18,5**		18,5	
Hallintoneuvoston käyttörahasto		**0,0**		0,0	
Edellisten tilikausien ylijäämä		**548,1**		525,6	
Tilikauden ylijäämä		**46,4**	**804,5**	41,2	770,5
TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ	(19)		**6,4**		4,8
PAKOLLISET VARAUKSET	(20)		**7,6**		11,9
VIERAS PÄÄOMA					
Pitkäaikainen vieras pääoma	(21)	**0,5**		0,7	
Lyhytaikainen vieras pääoma	(22)	**890,4**	**890,9**	881,5	882,2
			1 709,3		1 669,4

SOK:n rahoituslaskelma, FAS

Milj. €	Viite	**1.1.–31.12.2016**	1.1.–31.12.2015
LIIKETOIMINTA			
Liikeylijäämä		**39,5**	29,8
Oikaisut liikeylijäämään	(1)	**-12,3**	-2,0
Käyttöpääoman muutos	(2)	**4,6**	31,7
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja		**31,8**	59,4
Maksetut korot ja muut rahoituskulut		**-2,9**	-23,9
Saadut korot ja muut rahoitustuotot		**10,8**	31,0
Saadut osingot liiketoiminnasta		**2,0**	10,0
Maksetut tuloverot		**-3,5**	0,0
Liiketoiminnan rahavirta		**38,2**	76,5
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA			
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin		**-26,1**	-13,0
Investoinnit osakkeisiin		**-19,2**	-22,1
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutustulot		**33,3**	24,0
Myönnetyt lainat		**-100,5**	-88,9
Lainasaamisten takaisinmaksu		**70,8**	105,3
Osinkotuotot ja osuuspääoman korot		**0,1**	0,7
Investointien rahavirta		**-41,5**	6,2
RAHOITUS			
Lyhytaikaisten lainojen lisäys (+) / vähennys (-)		**-25,2**	-15,6
Pitkäaikaisten saamisten lisäys (-) / vähennys (+)		**-10,0**	
Lyhytaikaisten saamisten lisäys (-) / vähennys (+)		**-10,0**	
Osuuspääoman ja lisäosuuspääoman lisäys		**2,3**	2,6
Maksetut osuus- ja lisäosuuspääoman korot		**-5,9**	-0,2
Lisäosuuspääoman lunastus		**-12,8**	
Maksetut konserniavustukset		**-3,1**	-11,4
Muu oman pääoman vähennys		**0,0**	0,0
Rahoituksen rahavirta		**-64,7**	-24,6
Rahavarojen muutos, lisäys (+) / vähennys (-)		**-68,0**	58,1
Rahavarat tilikauden alussa		**184,6**	126,5
Rahavarat tilikauden lopussa		**116,6**	184,6
Oikaisut liikeylijäämään	(1)		
Pysyvien vastaavien myyntivoitot (-) ja tappiot (+)		**-21,3**	-13,3
Poistot ja arvonalentumiset		**13,2**	14,8
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua		**-4,2**	-3,5
		-12,3	-2,0
Käyttöpääoman muutos	(2)		
Liikesaamisten muutos		**-15,6**	6,0
Vaihto-omaisuuden muutos		**-17,5**	2,2
Lyhytaikaisten korottomien velkojen muutos		**37,6**	23,5
		4,6	31,7

Rahavarat ja rahavarojen muutos eroaa taseesta ja taseesta lasketusta rahavarojen muutoksesta siten, että rahavirtalaskelman rahavarojen muutoksesta on eliminoitu rahoitusarvopapereiden käypään arvoon arvostamisesta johtuvat arvostusvoitot ja -tappiot.

SOK:n tilinpäätöksen liitetiedot

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnan (SOK) tilinpäätös on laadittu Suomen tilinpäätöksen laadintaa säätelevän lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Ulkomaan rahan määräiset erät ja johdannaissopimukset

Ulkomaanrahan määräiset liiketapahtumat kirjataan tapahtumapäivän kurssiin. Tilikauden päättyessä avoinna olevat ulkomaanrahan määräiset saamiset ja velat muutetaan euroiksi EKP:n tilikauden päättymispäivänä noteeraamaan kurssiin ja kurssierot kirjataan tulosvaikutteisesti.

Myyntisaamisten arvostamisesta syntyneet kurssierot kirjataan liikevaihtoon ja ostovelkojen arvostamisesta syntyneet kurssierot kirjataan kuluihin. Muiden taseen rahoituseriin kuuluvien saamisten kurssivoitot ja -tappiot kirjataan rahoitustuottoihin ja vastaavasti muiden velkojen osalta rahoituskuluihin.

Johdannaissopimuksia tehdään pääasiassa suojaustarkoituksessa, mutta lukuun ottamatta käyttötavarakaupan ostojen suojauksia niihin ei ole sovellettu suojauslaskentaa. Kirjanpidossa muut kuin suojauslaskentaan sisältyvät johdannaiset on arvostettu käypään arvoon ja arvonmuutokset on kirjattu tulosvaikutteisesti. Ostojen ja ostovelkojen suojaamiseksi solmittujen johdannaisten realisoituneet ja realisoitumattomat voitot ja tappiot kirjataan ostoihin. Muiden johdannaisten realisoituneet ja realisoitumattomat voitot kirjataan rahoitustuottoihin ja tappiot rahoituskuluihin.

Suojauslaskentaa sovelletaan osaan tavaraostoja suojaavista valuuttajohdannaisista. Näiden osalta suojauksen kohteena on ainoastaan valuuttakurssiriski. Käytettävä suojauslaskentamalli on rahavirran suojaus. Suojauslaskennassa olevien suojausinstrumenttien valuuttakurssien muutoksesta johtuvasta arvonmuutoksesta kirjataan tehokas osuus kokonaisuudessaan oman pääoman käyvän arvon rahastoon. Realisoituneet voitot ja tappiot kirjataan ostoihin.

Konsernipankkitilijärjestelmä

SOK:n konsernitilijärjestelmiin liitettyjen tytäryhtiöiden tilien varat esitetään SOK:lla rahoina ja pankkisaamisina sekä lyhytaikaisina saamisina saman konsernin yrityksiltä tai lyhytaikaisina velkoina saman konsernin yrityksille.

Liikevaihto ja myynnin tuloutusperiaate

Myynti tuloutetaan luovutettaessa suorite. Liikevaihtoa laskettaessa myyntituotoista on vähennetty muun muassa myönnetyt alennukset, arvonlisävero ja myynnin kurssierot.

Liiketoiminnan muut tuotot

Liiketoiminnan muihin tuottoihin kirjataan pysyvien vastaavien myyntituotot, liiketoiminnan luovutustuotot sekä muut kuin varsinaiseen suoritemyyntiin liittyvät liiketoiminnasta syntyneet yleensä säännölliset tuotot.

Leasingmaksut

Toimitilojen leasingmaksut esitetään tuloslaskelmassa toimitilavuokrissa ja muut leasingmaksut muina liiketoiminnan muina kuluina.

Vastaiset menot ja menetykset

Vastaiset menot ja menetykset, joihin on sitouduttu tai joiden toteutumista pidetään todennäköisenä, on kirjattu kuluksi luonteensa mukaisesti asianomaiseen kuluerään. Taseessa kyseiset kuluvaraukset on esitetty pakollisina varauksina tai siirtovelkoina, mikäli niiden täsmällinen määrä sekä toteutumisajankohta tiedetään.

Tuloverot

Tuloveroihin sisältyvät tilikauden verotettavan tulon perusteella lasketut verot sekä aikaisempien tilikausien verojen oikaisut.

SOK:n tuloslaskelmassa ja taseessa ei esitetä laskennallista verovelkaa tai -saamista, vaan olennaiset laskennalliset verovelat tai -saamiset on esitetty liitetiedoissa verojen erittelyn yhteydessä.

Pysyvät vastaavat ja poistot

Pysyvät vastaavat on taseessa arvostettu hankinnasta aiheutuneiden muuttuvien menojen mukaiseen hankintamenoon vähennettynä kertyneillä suunnitelman mukaisilla poistoilla.

Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaan tasapoistona käyttöomaisuuden alkuperäisestä hankintamenosta. Poistot on laskettu kohteen käyttöönottoa seuraavan kuukauden alusta. Poistoajat perustuvat arvioituihin taloudellisiin pitoaikoihin. Pysyvien vastaavien tasearvoihin ei sisälly arvonkorotuksia.

Suunnitelman mukaiset poistoajat ovat:	Vuosia
Rakennukset	20–35
Kevyet rakennelmat ja rakennusten laitteet	5–15
Koneet ja kalusto	3–10
Moottoriajoneuvot ja palvelimet	3–5
Muut aineelliset ja aineettomat hyödykkeet	EVL:n sallimissa rajoissa

Poistoeron muutos esitetään tuloslaskelmassa kohdassa tilinpäätössiirrot. Kertynyt poistoero esitetään taseessa kohdassa tilinpäätössiirtojen kertymä.

Pysyvien vastaavien sijoituksiin kuuluvat osakkeet ja osuudet arvostetaan kirjanpitolain 5 luvun 2a §:n sallimaa vaihtoehtoista menettelyä noudattaen käypään arvoon, mikäli käypä arvo on luotettavasti määriteltävissä.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen painotetun keskihinnan menetelmän mukaisesti hankinnasta aiheutuneisiin välittömiin menoihin tai sitä alempaan jälleenhankintahintaan tai todennäköisen myyntihintaan.

Rahoitusvarat ja -velat

Rahoitusinstrumentit on arvostettu kirjanpitolain 5 luvun 2a §:n sallimaa vaihtoehtoista menettelyä noudattaen käypään arvoon kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti. Rahoitusvarojen ja -velkojen taseeseen merkitsemisessä sovelletaan selvityspäivän mukaista käytäntöä. Rahoitusinstrumentit on luokiteltu käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin rahoitusvaroihin ja -velkoihin, myytävissä oleviin rahoitusvaroihin, lainoihin ja saamisiin sekä muihin rahoitusvelkoihin.

Rahoitusinstrumentin käypä arvo määritellään aktiivisilla markkinoilla noteerattujen hintojen perusteella tai käyttäen markkinoilla yleisesti hyväksyttyjä arvostusmenetelmiä. Koronvaihtosopimusten käypä arvo on määritetty diskonttaamalla tulevat kassavirrat nykyhetkeen käyttäen tilinpäätöspäivän markkinakorkoja. Korko-optioiden arvostamisessa on käytetty vastapuolen hintanoteerausta. Valuuttatermiinien käypä arvo on laskettu arvostamalla termiinisopimukset tilinpäätöspäivän termiinikurssiin. Sähköjohdannaiset arvostetaan käypään arvoon käyttäen tilinpäätöspäivän markkinanoteerauksia. Käypään arvoon arvostettavat rahoitusvarat ja -velat on arvostettu käyttäen keskikursseja.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin rahoitusvaroihin tai -velkoihin kirjataan johdannaissopimukset, joihin ei sovelleta suojauslaskentaa. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat tai -velat arvostetaan tilinpäätöspäivän käypään arvoon. Käyvän arvon muutos merkitään tuloslaskelmaan, jolloin tilikauden tuotoksi tai kuluksi merkitään tuloslaskelmaan käypään arvoon kirjattavien rahoitusinstrumenttien tilinpäätöshetken arvon ja edellisen tilinpäätöksen kirjanpitoarvon erotus. Jos käypään arvoon kirjattava rahoitusinstrumentti on hankittu tilikauden aikana, tilikauden tuotoksi tai kuluksi merkitään rahoitusinstrumentin tilinpäätöshetken arvon ja hankintamenon erotus.

Myytävissä oleviin rahoitusvaroihin kirjataan saamistodistukset ja muut kotimaiset ja ulkomaiset arvopaperit ja osuudet, joita ei luokitella käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin rahoitusvaroihin, eräpäivään saakka pidettäviin sijoituksiin tai lainoihin ja saamisiin. Myytävissä olevat rahoitusvarat arvostetaan käypään arvoon. Julkisen kaupankäynnin kohteena olevien sijoitusten käypä arvo määritellään niiden markkina-arvojen perusteella. Käyvän arvon muutos kirjataan oman pääoman käyvän arvon rahastoon. Kun rahoitusinstrumentti myydään, kirjataan omaan pääomaan kertynyt käyvän arvon muutos luokittelun muutoksena yhdessä kertyneiden korkojen sekä myyntivoiton tai -tappion kanssa tulokseen. Julkisesti noteeraamattomat sijoitukset arvostetaan hankintamenoon, jos niiden käypiä arvoja ei voida luotettavasti määrittää.

Lainoihin ja saamisiin kirjataan sellaiset toimivilla rahoitusmarkkinoilla noteeraamattomat rahoitusvarat, joihin liittyvät maksut ovat kiinteitä tai määritettävissä olevia ja jotka eivät kuulu käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin rahoitusvaroihin, eräpäivään asti pidettäviin rahoitusvaroihin tai myytävissä oleviin rahoitusvaroihin. Lainojen ja saamisten transaktiomenot sisällytetään efektiivisen koron menetelmällä laskettavaan jaksotettuun hankintamenoon ja jaksotetaan tulosvaikutteisesti saamisen juoksuajalle. Alkuperäisen kirjaamisen jälkeen lainat ja saamiset arvostetaan jaksotettuun hankintamenoon efektiivisen koron menetelmää käyttäen.

Muihin rahoitusvelkoihin kuuluva erä merkitään taseeseen nimellisarvon suuruisena silloin, kun sen tekohetken käypä arvo vastaa nimellisarvoa. Jos velan pääomana on saatu vähemmän tai enemmän kuin velan nimellisarvo, merkitään velka siihen määrään, joka siitä on saatu. Velan nimellisarvon ja hankintamenon erotuksesta tilikauden kuluksi tai tuotoksi merkitty määrä jaksotetaan ja merkitään velan hankintamenon lisäykseksi tai vähennykseksi. Nimellisarvon ja hankintamenon erotus tai velkaan liittyvä palkkiomeno tai sellainen meno, joka on osa velkaan liittyvää korkomenoa, jaksotetaan efektiivisen koron menetelmällä kuluna velan juoksuajalle. Muut rahoitusvelat arvostetaan tilinpäätöshetkenä jaksotettuun hankintamenoon efektiivisen koron menetelmää käyttäen.

Suojauslaskenta

SOK soveltaa IFRS:n mukaista suojauslaskentaa osaan tavaraostoja suojaavista valuuttajohdannaisista. Näiden osalta suojauksen kohteena on ainoastaan valuuttakurssiriski. Käytettävä suojauslaskentamalli on rahavirran suojaus.

SOK:lla on suojauslaskennan ulkopuolella johdannaissopimuksia, jotka ovat konsernin rahoituspolitiikan mukaan tehokkaita taloudellisia suojausinstrumentteja, mutta niihin ei sovelleta IAS 39:n mukaista suojauslaskentaa.

Rahoitusvarojen arvonalentuminen

Raportointikauden päättyessä arvioidaan, onko objektiivista näyttöä siitä, että muuhun kuin käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettaviin rahoitusvaroihin kuuluvan erän arvo on alentunut. Objektiivisena näyttönä pidetään esimerkiksi asiakkaan maksujen

viivästymistä, maksukyvyttömyys- tai konkurssitilaan joutumista, yrityssaneeraus- tai velkajärjestelyä sekä luottoriskiluokituksessa tapahtuvaa merkittävää muutosta. Jos arvonalentumisesta on objektiivista näyttöä, kirjataan arvonalentumistappio.

Jaksotettuun hankintamenoon kirjattavien rahoitusvarojen arvonalentumistappion määrä määritetään saamisen kirjanpitoarvon ja saamisesta arvioitujen kerrytettävissä olevien tulevien rahavirtojen nykyarvon erotuksena ottaen huomioon mahdollisen vakuuden käypä arvo. Diskonttauskorkona käytetään saamisen alkuperäistä efektiivistä korkoa. Erotus kirjataan arvonalentumistappioksi tuloslaskelmaan ja koron kerryttämistä jatketaan alennetulle saldolle sopimuksen alkuperäisellä efektiivisellä korolla.

Mikäli arvonalentumistappion määrä pienenee myöhemmin ja muutoksen voidaan katsoa liittyvän arvonalentumistappion kirjaamisen jälkeiseen tapahtumaan, arvonalentumistappio peruutetaan tulosvaikutteisesti.

Kun myytävissä oleviin rahoitusvaroihin kuuluvan saamistodistuksen tai osakkeen arvonalentumisesta on saatu objektiivinen näyttö, omaan pääomaan kertynyt tappio kirjataan tuloslaskelmaan arvonalentumistappioksi. Arvonalentumistappio määritetään kirjanpitoarvon ja vastaavanlaisen erän tarkasteluhetken markkinatuotolla diskontattujen arvioitujen vastaisten rahavirtojen nykyarvon erotuksena. Jos myytävissä olevaksi luokitellun saamistodistuksen käypä arvo myöhemmin nousee ja nousun voidaan objektiivisesti katsoa liittyvän arvonalentumistappiokirjauksen jälkeiseen tapahtumaan, arvonalentumistappio peruutetaan ja kirjataan tulosvaikutteisesti. Jos osakkeen käypä arvo myöhemmin nousee, arvonnousu kirjataan oman pääoman käyvän arvon rahastoon.

Milj. €	**2016**	2015
1. Liiketoiminnan muut tuotot		
Käyttöomaisuuden myyntivoitot	**21,6**	13,5
Muut liiketoiminnan muut tuotot	**0,1**	0,1
Yhteensä	**21,8**	13,6
2. Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	**5676,5**	5583,3
Varastojen muutos (+/-)	**-17,1**	2,2
Yhteensä	**5659,4**	5585,5
3. Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	**78,0**	75,6
Eläkekulut	**16,2**	14,6
Muut henkilösivukulut	**4,4**	4,1
Yhteensä	**98,7**	94,2
Henkilöstömäärä keskimäärin	**1334**	1357
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä on laskettu keskiarvona neljännesvuosien lopun henkilökunnan lukumääristä.		
Maksetut palkat ja palkkiot:		
Pääjohtaja sekä hallituksen jäsenet	**1,0**	0,8
Hallintoneuvoston jäsenet	**0,2**	0,2
Johdon eläkesitoumukset:		
SOK:n pääjohtajalla, työsuhteessa olevilla hallituksen jäsenillä ja konsernijohtoryhmällä on eläkeoikeus täytettyään 60–63 vuotta.		
4. Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	**12,9**	11,2
Arvonalentumiset	**0,3**	3,4
Yhteensä	**13,2**	14,6
Poistojen ja poistoeron muutosten tase-eräkohtainen erittely sisältyy taseen liitetietojen pysyvien vastaavien ja tilinpäätössiirtojen kertymän erittelykohtiin.		
5. Liiketoiminnan muut kulut		
Vapaaehtoiset henkilösivukulut	**2,6**	2,3
Kiinteistö, kalusto- ja tarvikekulut	**112,4**	119,3
Markkinointi-, hallinto- ja muut kulut	**17,3**	15,9
Yhteensä	**132,3**	137,5
Toimitilavuokrat on esitetty omana eränään tuloslaskelmassa.		
6. Tilintarkastajan palkkiot		
Tilintarkastuspalkkiot KPMG Oy Ab	**0,2**	0,2
Veroneuvonta		0,0
Muut palkkiot	**0,1**	0,1
Yhteensä	**0,3**	0,4

Milj. €	2016	2015
7. Pakollisten varausten lisäykset (-) tai vähennykset (+)		
Vajaakäytössä oleviin tiloihin kohdistuvat lisäykset	**-0,2**	-0,4
Vajaakäytössä oleviin tiloihin kohdistuvat vähennykset	**4,0**	2,8
Muut pakolliset varaukset lisäykset		-0,3
Muut pakolliset varaukset vähennykset	**0,5**	0,6
Yhteensä	**4,3**	2,7
8. Rahoitustuotot ja -kulut		
Osinkotuotot saman konsernin yrityksiltä	**2,0**	10,0
Osinkotuotot muilta ja osuuspääoman korot	**0,1**	0,7
Osinkotuotot ja osuuspääoman korot pysyvien vastaavien sijoituksista yhteensä	**2,1**	10,7
Korkotuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista		
Saman konsernin yrityksiltä	**5,2**	5,2
Muilta	**2,3**	1,6
Muut korko- ja rahoitustuotot		
Saman konsernin yrityksiltä	**2,2**	2,2
Muilta	**0,5**	3,1
Korko- ja muut rahoitustuotot yhteensä	**10,2**	12,1
Arvonalentumisen vähennys ja lisäys pysyvien vastaavien sijoituksista		-0,1
Korko- ja muut rahoituskulut		
Saman konsernin yrityksille	**0,1**	1,7
Muille	**0,5**	2,8
Korko- ja muut rahoituskulut yhteensä	**0,6**	4,5
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	**11,8**	18,2
9. Tilinpäätössiirrot		
Poistoerojen lisäys(-) / vähennys (+)	**-1,6**	0,0
Konserniavustus	**1,1**	-3,1
Yhteensä	**-0,5**	-3,2
10. Tuloverot		
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta tilikaudelta (+/-)	**4,4**	4,2
Tuloverot edellisiltä tilikausilta (+/-)	**0,0**	0,0
Tuloverot satunnaisista eristä tilikaudelta (+/-)		-0,6
Yhteensä	**4,4**	3,6
Taseeseen kirjaamattomat laskennalliset verovelat	**-0,4**	1,6

Milj. €	2016	2015
TASEEN VASTAAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT		
Aineelliset ja aineettomat hyödykkeet		
11. Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet		
Hankintameno 1.1.	**56,1**	40,5
Lisäykset	**0,5**	2,0
Vähennykset	**-6,7**	-0,1
Siirrot erien välillä	**10,6**	13,7
Hankintameno 31.12.	**60,5**	56,1
Kertyneet poistot 1.1.	**34,4**	23,2
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	**-6,7**	-0,1
Tilikauden poistot	**10,6**	8,1
Arvonalennukset	**0,3**	3,2
Kertyneet poistot 31.12.	**38,6**	34,4
Kirjanpitoarvo 31.12.	**21,9**	21,7
Muut pitkävaikutteiset menot		
Hankintameno 1.1.	**17,0**	16,6
Lisäykset	**0,3**	0,4
Vähennykset	**-0,3**	-0,1
Siirrot erien välillä		0,1
Hankintameno 31.12.	**17,0**	17,0
Kertyneet poistot 1.1.	**8,1**	6,0
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	**-0,3**	-0,1
Tilikauden poistot	**1,4**	1,5
Kertyneet poistot 31.12.	**9,2**	7,4
Kirjanpitoarvo 31.12.	**7,8**	9,6
Aineettomien hyödykkeiden ennakkomaksut		
Hankintameno 1.1.	**7,5**	6,7
Lisäykset	**24,8**	9,8
Vähennykset	**0,0**	
Siirrot erien välillä	**-10,6**	-13,8
Kirjanpitoarvo 31.12.	**21,7**	2,8
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	**51,4**	34,1

12. Aineelliset hyödykkeet

Milj. €	2016	2015
Maa- ja vesialueet		
Hankintameno 1.1.	**1,1**	2,3
Vähennykset	**-0,4**	-1,2
Hankintameno 31.12.	**0,7**	1,1
Kertyneet arvonalennukset 1.1.	**0,2**	0,1
Arvonalennukset		0,1
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	**-0,1**	
Kertyneet arvonalennukset 31.12.	**0,1**	0,2
Kirjanpitoarvo 31.12.	**0,7**	0,9
Rakennukset ja rakennelmat		
Hankintameno 1.1.	**5,8**	6,6
Vähennykset	**-4,2**	-0,8
Hankintameno 31.12.	**1,5**	5,8
Kertyneet poistot 1.1.	**5,4**	6,0
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	**-4,1**	-0,8
Tilikauden poistot	**0,1**	0,1
Arvonalennukset		0,1
Kertyneet poistot 31.12.	**1,4**	5,4
Kirjanpitoarvo 31.12.	**0,2**	0,4
Koneet ja kalusto		
Hankintameno 1.1.	**6,8**	6,3
Lisäykset	**0,4**	0,7
Vähennykset	**-0,1**	-0,2
Hankintameno 31.12.	**7,0**	6,7
Kertyneet poistot 1.1.	**5,1**	3,9
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	**-0,1**	-0,2
Tilikauden poistot	**0,8**	1,5
Kertyneet poistot 31.12.	**5,8**	5,1
Kirjanpitoarvo 31.12.	**1,2**	1,6
Muut aineelliset hyödykkeet		
Hankintameno 1.1.	**0,6**	0,6
Lisäykset	**0,0**	
Hankintameno 31.12.	**0,6**	0,6
Kertyneet poistot 1.1.	**0,0**	0,0
Kertyneet poistot 31.12.	**0,0**	0,0
Kirjanpitoarvo 31.12.	**0,6**	0,6
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	**2,6**	3,4

13. Sijoitukset

Milj. €	2016	2015
Osuudet saman konsernin yrityksissä		
Hankintameno 1.1.	**375,1**	389,9
Lisäykset	**9,6**	0,6
Vähennykset	**-1,2**	
Hankintameno 31.12.	**383,5**	390,5
Kertyneet arvonalennukset 1.1.	**2,5**	2,4
Vähennysten ja siirtojen kertyneet arvonalennukset	**-0,7**	
Arvonalennukset		0,1
Kertyneet arvonalennukset 31.12.	**1,8**	2,5
Kirjanpitoarvo 31.12.	**381,7**	387,9
Osuudet saman konsernin yrityksissä yhteensä	**381,7**	387,9
Saamiset saman konsernin yrityksiltä		
Määrä 1.1.	**251,9**	277,1
Lisäykset	**82,0**	110,0
Vähennykset	**-51,6**	-135,2
Määrä 31.12.	**282,3**	251,9
Osuudet omistusyhteysyrityksissä		
Hankintameno 1.1.	**130,4**	118,4
Lisäykset	**9,6**	21,5
Vähennykset	**-11,2**	-9,5
Hankintameno 31.12.	**128,8**	130,4
Kertyneet arvonalennukset 1.1.	**0,1**	8,6
Kertyneet arvonalennukset 31.12.	**0,1**	8,6
Kirjanpitoarvo 31.12.	**128,7**	121,7
Saamiset omistusyhteysyrityksiltä		
Määrä 1.1.	**24,0**	16,0
Lisäykset	**5,0**	12,0
Vähennykset	**-12,0**	-4,0
Määrä 31.12.	**17,0**	24,0
Pääomalainasaamiset omistusyhteysyrityksiltä		
Määrä 1.1.	**13,5**	5,5
Lisäykset	**3,5**	8,0
Määrä 31.12.	**17,0**	13,5
Saamiset omistusyhteysyrityksiltä yhteensä	**34,0**	37,5

Milj. €	**2016**	2015
Muut osakkeet ja osuudet		
Hankintameno 1.1.	**1,2**	1,2
Lisäykset	**0,0**	0,0
Vähennykset	**0,0**	
Hankintameno 31.12.	**1,2**	1,2
Käypään arvoon arvostus	**3,1**	0,1
Kirjanpitoarvo 31.12.	**4,3**	1,4
Pääomalainasaamiset muilta		
Määrä 1.1.	**0,6**	0,6
Määrä 31.12.	**0,6**	0,6
Kertyneet arvonalennukset 1.1.	**0,0**	0,0
Kertyneet arvonalennukset 31.12.	**0,0**	0,0
Kirjanpitoarvo 31.12.	**0,6**	0,6
Muut saamiset muilta		
Määrä 1.1.	**7,2**	14,5
Lisäykset	**20,0**	
Vähennykset	**-7,2**	-7,2
Määrä 31.12.	**20,0**	7,2
Sijoitukset yhteensä	**851,6**	808,2

14. Vaihto-omaisuus

Tavarat	**131,1**	114,0
Muu vaihto-omaisuus	**0,0**	0,0
Ennakkomaksut	**0,6**	0,2
Yhteensä	**131,7**	114,2

15. Pitkäaikaiset saamiset

Muut pitkäailkaiset saamiset	**2,1**	2,1
Pitkäaikaiset saamiset yhteensä	**2,1**	2,1

16. Lyhytaikaiset saamiset

Myyntisaamiset	**490,4**	472,3
Saamiset saman konsernin yrityksiltä		
Myyntisaamiset	**5,1**	5,5
Muut saamiset	**22,0**	20,2
Siirtosaamiset	**3,3**	1,8
Yhteensä	**30,4**	27,5

Milj. €	**2016**	2015
Saamiset omistusyhteysyrityksiltä		
Myyntisaamiset	**0,4**	0,7
Lainasaamiset	**10,0**	
Siirtosaamiset	**1,3**	0,7
Yhteensä	**11,7**	1,4
Muut saamiset	**0,3**	0,4
Siirtosaamiset	**20,3**	23,8
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	**553,2**	525,4
Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät		
Rahoituserät	**8,0**	7,6
Muut	**16,9**	18,8
Siirtosaamiset yhteensä	**24,9**	26,4

TASEEN VASTATTAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

17. Oma pääoma

Osuuspääoma 1.1.	**172,0**	169,4
Lisäys	**2,3**	2,6
Osuuspääoma 31.12.	**174,3**	172,0

Osuuspääoma koostuu osuuskauppojen osuuksista maksamista osuusmaksuista Suomen Osuuskauppojen Keskusosuuskuntaan. Osuuskaupan osuuksien lukumäärä määräytyy osuuskaupan jäsenmäärän ja vuotuisten ostojen perusteella. SOK:n sääntöjen mahdollistamat maksamattomat erääntymättömät osuusmaksut olivat 3,3 miljoonaa euroa 31.12.2015 (vuoden 2014 maksamattomia osuusmaksuja oli 5,8 milj.euroa).

31.12.2016 osuuskauppojen lukumäärä oli 27, osuuksien lukumäärän ollessa 350 568.
31.12.2015 osuuskauppoja oli 28 kpl ja osuuksia 350 290.

Lisäosuuspääoma 1.1.	**12,8**	12,8
Lisäosuuspääoma 31.12.	**12,8**	12,8

Lisäosuuspääoma koostuu osuuskauppojen vapaaehtoisista sijoituksista Suomen Osuuskauppojen Keskusosuuskuntaan. Osuuskaupoilla on oikeus lisäosuusmaksujensa palautukseen osuuskuntalaissa säädetyin ja SOK:n säännöissä määrätyin tavoin ja edellytyksin.

Milj. €	2016	2015
Käyvän arvon rahasto 1.1.	**0,5**	1,5
Rahavirran suojaussuhteisiin kuuluvien johdannaisten		
Arvonmuutokset tilikauden aikana	**1,4**	0,4
Omasta pääomasta pois kirjattu ja tuloslaskelmassa esitetty määrä	**-0,4**	-1,0
Myytävissä olevien rahoitusvarojen		
Arvonmuutokset tilikauden aikana	**3,0**	-0,3
Käyvän arvon rahasto 31.12. [1)]	**4,5**	0,5

[1)] SOK:n tuloslaskelmassa ja taseessa ei esitetä laskennallista verovelkaa tai -saamista, vaan ainoastaan liitetietona, jos erä on olennainen.

Rahavirran suojaussuhteisiin kuuluvien johdannaisten arvostukset on tehty diskonttaamalla tulevat kassavirrat nykyhetkeen. Muiden kuin euromääräisten kassavirtojen osalta saatu diskonttoarvo on muunnettu euroiksi käyttäen Euroopan keskuspankin tilinpäätöspäivänä noteeraamia valuuttakursseja.

Myytävissä oleviin rahoitusvaroihin sisältyy osakkeita, joiden käypä arvo ei ole määriteltävissä.

Vararahasto 1.1.	**18,5**	18,5
Vararahasto 31.12.	**18,5**	18,5
Hallintoneuvoston käyttörahasto 1.1.	**0,0**	0,0
Lisäys	**0,1**	0,1
Vähennys	**0,0**	0,0
Hallintoneuvoston käyttörahasto 31.12.	**0,0**	0,0
Edellisten tilikausien ylijäämä 1.1.	**566,8**	525,8
Siirto hallintoneuvoston käyttörahastoon	**-0,1**	-0,1
Osuuspääoman ja lisäosuuspääoman korko	**-5,9**	-0,2
Lisäosuuspääoman lunastus	**-12,8**	
Edellisten tilikausien ylijäämä 31.12.	**548,1**	525,6
Tilikauden ylijäämä	**46,4**	41,2
Oma pääoma yhteensä	**804,5**	770,5
Laskelma voitonjakokelpoisista varoista 31.12.		
Edellisten tilikausien ylijäämä	**548,1**	525,6
Tilikauden ylijäämä	**46,4**	41,2
Yhteensä	**594,5**	566,8

Milj. €	2016	2015
18. Tilinpäätössiirtojen kertymä		
Poistoero		
Aineettomat oikeudet	**4,7**	3,6
Muut pitkävaikutteiset menot	**3,0**	2,7
Rakennukset ja rakennelmat	**-0,2**	-0,3
Koneet ja kalustot	**-1,2**	-1,2
Yhteensä	**6,4**	4,8
19. Pakolliset varaukset		
Vajaakäytössä olevat tilat	**7,4**	11,2
Muut pakollisest varaukset	**0,3**	0,7
Yhteensä	**7,6**	11,9
20. Pitkäaikainen vieras pääoma		
Muut pitkäaikaiset velat	**0,5**	0,7
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä	**0,5**	0,7
21. Lyhytaikainen vieras pääoma		
Ostovelat	**572,2**	554,7
Velat saman konsernin yrityksille		
Ostovelat	**32,5**	24,7
Muut lyhytaikaiset velat	**146,2**	173,8
Siirtovelat	**6,1**	7,7
Yhteensä	**184,8**	206,3
Velat omistusyhteysyrityksille		
Ostovelat	**49,0**	40,5
Yhteensä	**49,0**	40,5
Muut lyhytaikaiset velat	**11,2**	7,4
Siirtovelat	**73,1**	72,5
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä	**890,4**	881,5
Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät		
Henkilöstökulut	**24,3**	22,5
Rahoituserät	**3,5**	5,8
Muut	**51,3**	51,9
Siirtovelat yhteensä	**79,2**	80,3

Milj. €	**2016**	2015

22. Lähipiiritapahtumat

Lähipiirin olennaiset liiketapahtumat tilikautena

Tavaroiden myynti	**60,3**	56,3
Palvelutuotot	**40,4**	39,7
Toimitilavuokrat	**29,0**	28,4
Yhteensä	**129,7**	124,3
Tavaraostot	**231,4**	234,5
Palveluiden ostot	**256,8**	252,0
Yhteensä	**488,2**	486,5

VAKUUDET JA VASTUUSITOUMUKSET

23. Vastuusitoumukset

Annetut pantit ja vastuusitoumukset

Muut annetut vakuudet		
Pantit	**0,1**	0,1
Takaukset	**0,4**	0,4
Vakuudeksi annetut pantit yhteensä	**0,4**	0,4
Saman konsernin yritysten puolesta annetut vakuudet		
Pantit	**0,0**	
Takaukset	**201,6**	221,0
Yhteensä	**201,6**	221,0
Muiden velasta annetut vakuudet		
Takaukset yhteisyritysten velasta	**87,5**	19,4
Takaukset osuuskauppojen velasta	**7,4**	
Yhteensä	**94,9**	19,4
Muut muiden puolesta annetut vakuudet		
Takaukset yhteisyritysten vastuista	**2,4**	21,0
Yhteensä	**2,4**	21,0
Muut vastuut		
Rembursivastuut	**0,4**	0,5
Yhteensä	**0,4**	0,5
Leasingvastuut:		
Seuraavana vuonna maksettavat	**17,8**	29,0
Yli vuoden kuluttua maksettavat	**37,8**	81,6
Yhteensä	**55,6**	110,6

Milj. €	**2016**	2015
Ei peruutettavista olevista edelleen vuokratuista kohteista vuokrasopimuksen perusteella maksettavat vähimmäisvuokrat:		
Seuraavana vuonna maksettavat	**3,9**	5,7
Yli vuoden kuluttua maksettavat	**23,6**	32,9
Yhteensä	**27,5**	38,6
Takaisinostovastuut [1)]	**31,4**	33,9
Merkintäsitoumukset [2)]	**10,7**	10,7
Muut vastuut		9,8
Yhteensä	**42,1**	54,4

[1)] Takaisinostovastuut koostuvat ostositoumuksesta ostaa Pietarin ja Baltian Prismoihin sijoittavan kiinteistorahaston kohteet rahaston jäljellä olevan vieraan pääoman määrästä. SOK:n omistusosuus kiinteistörahastoyhtiöstä on 20 prosenttia.

[2)] Merkintäsitoumus koostuu sitoumuksesta sijoittaa pääoma-panoksia Pietarin ja Baltian Prismoihin sijoittavaan kiinteistärahastoon.

Lisäksi SOK on antanut tukikirjeet SOK-Takaus Oy:n myöntämille takauksille. Tukikirjeiden määrä 31.12.2016 oli 8,9 miljoonaa euroa (71,9 milj. euroa 31.12.2015).

Muut taloudelliset vastuut:
Konserni on velvollinen tarkistamaan kiinteistöinvestoinnista tekemiään arvonlisäverovähennyksiä, jos kiinteistön verollinen käyttö vähenee tarkistuskauden aikana. Vastuun enimmäismäärä on 1,2 miljoonaa euroa (1,5 milj. euroa 31.12.2015).

Muut vastuusitoumukset:
Osakassopimuksen mukaiset sitoumukset vastata S-Voima Oy:n sitoumuksista ja rahoittaa sen toimintaa.

Osakkaat vastaavat ns. Mankala-periaatteen mukaisesti S-Voima Oy:n sitoumuksista. Tämän periaatteen mukaan vastuu yhtiön muuttuvista kustannuksista määräytyy osakkaan käyttämän energian mukaan. Vastuu yhtiön kiinteistä kustannuksista sisältäen myös mm. lainojen lyhennykset ja korot sekä poistot, puolestaan jakautuu osakkaan omistamien osakesarjojen suhteessa. Yhtiön A-sarjan osakkeet liittyvät markkinasähkön hankintaan, B-sarjan osakkeet tuulivoimalla tuotetun sähköenergian hankintaan ja C-sarjan osakkeet ydinvoimalla tuotetun sähköenergian hankintaan, johon S-ryhmä on sittemmin päättänyt olla osallistumatta.

Lisäksi SOK on sitoutunut myöntämään vieraanpääomanehtoista rahoitusta. SOK:n tilinpäätöshetkeen mennessä tehtyihin päätöksiin perustuva vastuu vieraanpääomanehtoisen rahoituksen jäljellä olevasta osuudesta on seuraava: S-ryhmän logistiikkakeskukset Oy:lle osakaslainaa 50,0 miljoonaa euroa (60,0 milj. euroa 31.12.2015) ja pitkäaikaista lainaa 80,5 miljoonaa euroa (0 euroa 31.12.2015) sekä North European Oil Trade Oy:lle ehdollista pääomalainaa 5,0 miljoonaa euroa (5,0 milj. euroa 31.12.2015).

Riskienhallinta ja johdannaissopimukset:
Rahoitus ja rahoitusriskien hallinta on keskitetty SOK:n rahoitusyksikköön. Yhtymällä on SOK:n hallituksen vahvistamat Talous- ja rahoituspolitiikka sekä riskienhallintaohjeet. Näissä määritellään periaatteet rahoitusriskien hallinnalle ja sallitut enimmäismäärät rahoitusriskeille. Lisäksi rahoituksen eri osa-alueille on asetettu numeeriset tavoitteet, joiden avulla pyritään varmistamaan rahoituksen riittävyys, tasapainoisuus ja edullisuus kaikissa olosuhteissa.

Johdannaisia käytetään pääasiassa rahoitusriskeiltä suojautumiseen. Muussa kuin suojaustarkoituksessa johdannaiskauppaa käydään vain SOK:n hallituksen hyväksymien riskilimiittien rajoissa. Korkoriskiä seurataan SOK-yhtymän tasolla, ainoastaan konsernin ulkoisten erien osalta.

Valuuttariski tarkoittaa valuuttakurssien muutosten aiheuttamaa epävarmuutta SOK:n kassavirrassa, tuloksessa ja taseessa. Valuuttariskin suuruutta tarkastellaan valuutoittain. Tavoitteena on minimoida avoimen position valuuttariskistä aiheutuva epävarmuus, kuitenkin suojauksen kustannukset huomioiden. SOK Rahoitus vastaa keskitetysti SOK-yhtymän valuuttariskin hallinnasta. SOK-yhtymän valuuttariskiä seurataan ALM-laskentapaikan kautta, joka kuvastaa koko konsernin valuuttariskiä. ALM-position riski valuuttakurssin muuttuessa kymmenellä prosentilla ei saa ylittää kahta miljoonaa euroa.

SOK soveltaa suojauslaskentaa erittäin todennäköisiä tulevia ostoja suojaaviin johdannaisiin. Käytettävä suojauslaskentamalli on rahavirran suojaus. Suojauslaskennan tarkoitus on suojautua valuuttamääräisten ostojen valuuttariskiltä. Suojauksen tehokas osuus kirjataan käyvän arvon rahastoon.

Avoin johdannaispositio	**Kohde-etuuden arvot 2016**	**Kohde-etuuden arvot 2015**	**Käyvät arvot 2016**	**Käyvät arvot 2015**
Valuuttatermiinit, suojauslaskennassa	30,2	18,3	1,5	0,4
Valuuttatermiinit, ei-suojauslaskennassa	10,8	19,3	0,7	0,3
Yhteensä	41,0	37,6	2,2	0,7

Valuuttatermiinit erääntyvät vuoden 2017 aikana.

Hallituksen ehdotus SOK:n tilikauden ylijäämän käyttämisestä

	€
Tuloslaskelman osoittama ylijäämä	46 366 521,86
Edellisten tilikausien ylijäämä	548 106 502,48
Yhteensä	594 473 024,34

Hallitus ehdottaa, että tilikauden ylijäämä 46 366 521,86 euroa käytetään seuraavasti:

– jaetaan osuusmaksun korkona tilikauden alkuun mennessä osuuskauppojen suorittamille osuusmaksuille	10 321 966,00
– siirretään hallintoneuvoston käyttörahastoon	50 000,00
– jätetään edellisten tilikausien ylijäämätilille	35 994 555,86

SOK:n omat pääomat tulevat olemaan, jos osuuskunnan kokous hyväksyy yllä olevan ehdotuksen

Osuuspääoma	174 282 500,00
Lisäosuuspääoma	12 750 000,00
Käyvän arvon rahasto	4 473 023,50
Vararahasto	18 473 154,85
Hallintoneuvoston käyttörahasto	87 634,97
Edellisten tilikausien ylijäämä	584 101 058,34
Yhteensä	794 167 371,66

Helsingissä 10. päivänä helmikuuta 2017

Taavi Heikkilä

Heikki Hämäläinen

Tapio Kankaanpää

Hannu Krook

Timo Mäki-Ullakko

Matti Niemi

Olli Vormisto

Tilintarkastuskertomus

Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnan jäsenille

Tilinpäätöksen tilintarkastus

Lausunto

Olemme tilintarkastaneet Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnan (y-tunnus 0116323-1) tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1–31.12.2016. Tilinpäätös sisältää konsernin taseen, tuloslaskelman, laajan tuloslaskelman, laskelman oman pääoman muutoksista, rahavirtalaskelman ja liitetiedot, mukaan lukien yhteenveto merkittävimmistä tilinpäätöksen laatimisperiaatteista, sekä emo-osuuskunnan taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

Lausuntonamme esitämme, että

- konsernitilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan konsernin taloudellisesta asemasta sekä sen toiminnan tuloksesta ja rahavirroista EU:ssa käyttöön hyväksyttyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti,
- tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan emo-osuuskunnan toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset.

Lausunnon perustelut

Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvän tilintarkastustavan mukaisia velvollisuuksiamme kuvataan tarkemmin kohdassa *Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa*. Olemme riippumattomia emo-osuuskunnasta ja konserniyrityksistä niiden Suomessa noudatettavien eettisten vaatimusten mukaisesti, jotka koskevat suorittamaamme tilintarkastusta ja olemme täyttäneet muut näiden vaatimusten mukaiset eettiset velvollisuutemme. Käsityksemme mukaan olemme hankkineet lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

Tilinpäätöstä koskevat hallituksen ja toimitusjohtajan velvollisuudet

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen laatimisesta siten, että konsernitilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan EU:ssa käyttöön hyväksyttyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti ja siten, että tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset. Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat myös sellaisesta sisäisestä valvonnasta, jonka ne katsovat tarpeelliseksi voidakseen laatia tilinpäätöksen, jossa ei ole väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyyttä.

Hallitus ja toimitusjohtaja ovat tilinpäätöstä laatiessaan velvollisia arvioimaan emo-osuuskunnan ja konsernin kykyä jatkaa toimintaansa ja soveltuvissa tapauksissa esittämään seikat, jotka liittyvät toiminnan jatkuvuuteen ja siihen, että tilinpäätös on laadittu toiminnan jatkuvuuteen perustuen. Tilinpäätös laaditaan toiminnan jatkuvuuteen perustuen, paitsi jos emo-osuuskunta tai konserni aiotaan purkaa tai toiminta lakkauttaa tai ei ole muuta realistista vaihtoehtoa kuin tehdä niin.

Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa

Tavoitteenamme on hankkia kohtuullinen varmuus siitä, onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyyttä, sekä antaa tilintarkastuskertomus, joka sisältää lausuntomme. Kohtuullinen varmuus on korkea varmuustaso, mutta se ei ole tae siitä, että olennainen virheellisyys aina havaitaan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti suoritettavassa tilintarkastuksessa. Virheellisyyksiä voi aiheutua väärinkäytöksestä tai virheestä, ja niiden katsotaan olevan olennaisia, jos niiden yksin tai yhdessä voitaisiin kohtuudella odottaa vaikuttavan taloudellisiin päätöksiin, joita käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella.

Hyvän tilintarkastustavan mukaiseen tilintarkastukseen kuuluu, että käytämme ammatillista harkintaa ja säilytämme ammatillisen skeptisyyden koko tilintarkastuksen ajan. Lisäksi:

- Tunnistamme ja arvioimme väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvat tilinpäätöksen olennaisen virheellisyyden riskit, suunnittelemme ja suoritamme näihin riskeihin vastaavia tilintarkastustoimenpiteitä ja hankimme lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä. Riski siitä, että väärinkäytöksestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, on suurempi kuin riski siitä, että virheestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, sillä väärinkäytökseen voi liittyä yhteistoimintaa, väärentämistä, tietojen tahallista esittämättä jättämistä tai virheellisten tietojen esittämistä taikka sisäisen valvonnan sivuuttamista.
- Muodostamme käsityksen tilintarkastuksen kannalta relevantista sisäisestä valvonnasta pystyäksemme suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet

mutta emme siinä tarkoituksessa, että pystyisimme antamaan lausunnon emo-osuuskunnan tai konsernin sisäisen valvonnan tehokkuudesta.

– Arvioimme sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuutta sekä johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden ja niistä esitettävien tietojen kohtuullisuutta.
– Teemme johtopäätöksen siitä, onko hallituksen ja toimitusjohtajan ollut asianmukaista laatia tilinpäätös perustuen oletukseen toiminnan jatkuvuudesta, ja teemme hankkimamme tilintarkastusevidenssin perusteella Johtopäätöksen siitä, esiintyykö sellaista tapahtumiin tai olosuhteisiin liittyvää olennaista epävarmuutta, joka voi antaa merkittävää aihetta epäillä emo-osuuskunnan tai konsernin kykyä jatkaa toimintaansa. Jos johtopäätöksemme on, että olennaista epävarmuutta esiintyy, meidän täytyy kiinnittää tilintarkastuskertomuksessamme lukijan huomiota epävarmuutta koskeviin tilinpäätöksessä esitettäviin tietoihin tai, jos epävarmuutta koskevat tiedot eivät ole riittäviä, mukauttaa lausuntomme. Johtopäätöksemme perustuvat tilintarkastuskertomuksen antamispäivään mennessä hankittuun tilintarkastusevidenssiin. Vastaiset tapahtumat tai olosuhteet voivat kuitenkin johtaa siihen, ettei emo-osuuskunta tai konserni pysty jatkamaan toimintaansa.
– Arvioimme tilinpäätöksen, kaikki tilinpäätöksessä esitettävät tiedot mukaan lukien, yleistä esittämistapaa, rakennetta ja sisältöä ja sitä, kuvastaako tilinpäätös sen perustana olevia liiketoimia ja tapahtumia siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan.
– Hankimme tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä konserniin kuuluvia yhteisöjä tai liiketoimintoja koskevasta taloudellisesta informaatiosta pystyäksemme antamaan lausunnon konsernitilinpäätöksestä. Vastaamme konsernin tilintarkastuksen ohjauksesta, valvonnasta ja suorittamisesta. Vastaamme tilintarkastuslausunnosta yksin.

Kommunikoimme hallintoelinten kanssa muun muassa tilintarkastuksen suunnitellusta laajuudesta ja ajoituksesta sekä merkittävistä tilintarkastushavainnoista, mukaan lukien mahdolliset sisäisen valvonnan merkittävät puutteellisuudet, jotka tunnistamme tilintarkastuksen aikana.

Muut raportointivelvoitteet

Muu informaatio

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat muusta informaatiosta. Muu informaatio käsittää toimintakertomukseen sisältyvän informaation. Tilinpäätöstä koskeva lausuntomme ei kata muuta informaatiota.

Velvollisuutenamme on lukea toimintakertomukseen sisältyvä informaatio tilinpäätöksen tilintarkastuksen yhteydessä ja tätä tehdessämme arvioida, onko toimintakertomukseen sisältyvä informaatio olennaisesti ristiriidassa tilinpäätöksen tai tilintarkastusta suoritettaessa hankkimamme tietämyksen kanssa tai vaikuttaako se muutoin olevan olennaisesti virheellistä. Velvollisuutenamme on lisäksi arvioida, onko toimintakertomus laadittu sen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Lausuntonamme esitämme, että toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat yhdenmukaisia ja että toimintakertomus on laadittu toimintakertomuksen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Jos teemme suorittamamme työn perusteella johtopäätöksen, että toimintakertomukseen sisältyvässä informaatiossa on olennainen virheellisyys, meidän on raportoitava tästä seikasta. Meillä ei ole tämän asian suhteen raportoitavaa.

Helsingissä 17. maaliskuuta 2017

KPMG OY AB

Jukka Rajala
KHT

Hallintoneuvoston lausunto

Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnan sääntöjen 13 §:n 1 momentin 1. kohdan mukaisesti hallintoneuvosto on tänään tarkastanut hallituksen laatiman tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen vuodelta 2016 sekä perehtynyt tilintarkastuskertomukseen.

Hallintoneuvosto esittää lausuntonaan varsinaiselle osuuskunnan kokoukselle, että tilinpäätös ja konsernitilinpäätös vahvistetaan ja että tilivuoden ylijäämän käyttämistä ja omaa pääomaa koskeva hallituksen ehdotus hyväksytään.

Hallintoneuvostosta ovat erovuorossa jäsenet Jorma Bergholm, Matti Timonen, Maija-Liisa Lindqvist, Mika Marttila, Anne Mäkelä, Pekka Ritvanen ja Ilkka Ojala. Edellä lueteltujen tilalle esitetään varsinaisessa osuuskunnan kokouksessa valittavaksi seitsemän jäsentä seuraavaksi kolmeksi vuodeksi.

Helsingissä 30. päivänä maaliskuuta 2017

SUOMEN OSUUSKAUPPOJEN
KESKUSKUNTA

Hallintoneuvoston puolesta

Matti Pikkarainen
puheenjohtaja

Seppo Kuitunen
sihteeri

Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta (SOK)
Fleminginkatu 34, Helsinki
PL 1, 00088 S-RYHMÄ
puh. 010 76 8011
(0,0835 €/puhelu + 0,1209 €/min)
www.s-kanava.fi